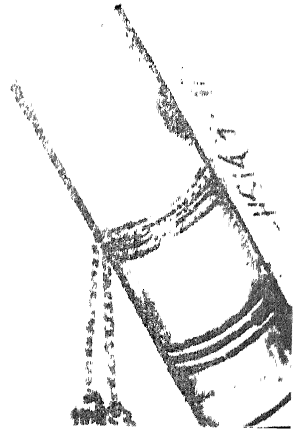


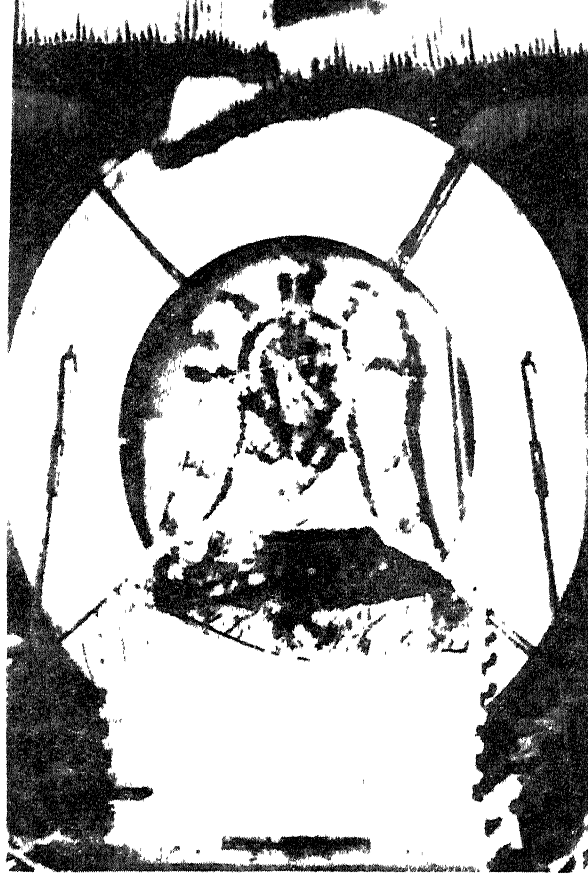

# తిరుమల తిరుపతి దేవస్థాన సచిత్ర మాసపత్రిక





ఆగష్టు 1984
వెల: 1-00





దేవతలు గెలువరో తెగి దైత్యులు పారరో
భావించ నింతటిలో భూభారమెల్ల నణఁగె

నేఁడు కృష్ణుఁడు జనించె నేఁడే శ్రీజయంతి
నేఁడే రేపల్లెలోన నెలవైనాఁడు
పేఁడుక యశోదకు బిడ్డఁడైనాఁ డిదె నేఁడే
వోఁడిమి జాతకర్మ మొప్పుగనాయ నేఁడు

ఇప్పు డిదె గోవుల నిచ్చెను పుత్రోత్సవము
ఇప్పుడు తొట్టెల నిడి రింతు లెల్లాను
చెప్పరాని బాలలీల సేయఁగల దెల్లాఁ జేసి
కప్పెను విష్ణుమాయలు గక్కన నేఁడిపుడు

ఇదివో వసుదేవుని ఇంటిచెరలెల్లఁ బాసె
ఇదివో దేవకి తప మిట్టె ఫలించె
చెదరక తా నిలిచె శ్రీ వేంకటాద్రిపై నిదె
యెద నలమేలుమంగ యెక్కివున్న దిదివో

— అన్నమయ్య అధ్యాత్మకీర్తన

(శ్రీకృష్ణ జయంతి సందర్భంగా)

# మీమాట

## మార్చండి

అయ్యో! కొన్ని పనులు అయ్యో అని పిస్తే, ఆ ప్రక్కనే మరి కొన్ని ఆహా! అని పిస్తే. తిరుమలకు గుంటూరు, ఆపై నుండి వచ్చే యాత్రికులకు సర్కారుతో వచ్చే కాకినాడ – తిరుపతి పెట్టెను తప్పించేశారు. గుంటూరు – సికిందరాబాదు నడుమ నడిచే కృష్ణా ఎక్స్‌ప్రెస్ గుంటూరును తప్పించి తిరుపతిదాకా వస్తున్నది. గుంటూరు హౌరాలమధ్య నడిపే ఈస్టు కోస్టుఎక్స్‌ప్రెస్ మొదట తిరుపతి దాకా అనుకొని ఇప్పుడు హైద్రాబాదుల నడుమ ఏర్పాటు చేయటం వల్ల గుంటూరుకు ఆ సౌకర్యం కూడా పోయింది. ఇక గోల్కొండ ఎక్స్‌ప్రెస్ ఒకటి మిగిలి ఉంది పాపం. ఇది కూడా త్వరలో ఈ దారినే వెళ్ళినా ఆశ్చర్యం లేదు.

ఇన్నిటికి ఉగ్గబట్టుకొన్నారు; ఇక మర్యాద కాదనుకొన్నారో ఏమో రైల్వేశాఖ వారు వాల్తేరు నుండి గుంటూరుకి సింహాద్రి ఎక్స్‌ప్రెస్ ఏర్పాటు చేశారు. ఇది కొంతలో కొంత నయం. సింహాద్రి అప్పన్న నుండి కనకదుర్గమ్మను పల్కరించి గుంటూరు వస్తున్నది. తిరుపతి – వాల్తేరుల మధ్య తిరుమలకాక మరొక్క రాత్రి పూట ఎక్స్‌ప్రెస్‌గా సర్కారు ఎక్స్‌ప్రెస్‌ను మార్చవలసిందిగా సప్తగిరిద్వారా తరచు కోరటం జరుగుతున్నది. ఇప్పుడా అవకాశాన్ని సింహాద్రి ఎక్స్‌ప్రెస్‌కు వినియోగిస్తే యాత్రికులకు మేలు కలుగుతుంది.

సాయంత్రం 18-25కు గుంటూరుకు చేరే సింహాద్రి ఎక్స్‌ప్రెస్‌ను గుంటూరులో రాత్రి 7 గంటలకు బయలుదేరి, రాత్రి 1-30 గంటల ప్రాంతంలో చేరేటట్లు గూడూరు వరకు పొడిగించి, సాయంత్రం 6 గ॥ తిరుపతి చేరే పూరీ పెట్టెలతో రాత్రి 10-30 బయలుదేరి 1 గంటకు గూడూరు చేరేటట్లు లింక్ ఎక్స్‌ప్రెస్ నడుపవచ్చు. రెండు బళ్ళు గూడూరులో పెట్టెలు మార్చుకొని 2 గంటలకు గూడూరులో బయలుదేరి 4-30 గంటలకు తిరుపతికి, ఉ॥ 7-30 గంటలకు గుంటూరుకు చేరితే అక్కడనుండి సింహాద్రి ఎక్స్‌ప్రెస్‌గా 8-30 వాల్తేరుకు బయలుదేరవచ్చు. ఇది కాదనుకుంటే తిరుపతిలో 22 గంటలకు బయలుదేరి గుంటూరు 7గంటలకుచేరి, 8-30 గంటలకు వాల్తేరుకు బయలుదేరే సింహాద్రి ఎక్స్‌ప్రెస్‌గా పూరీ ఎక్స్‌ప్రెస్ పెట్టెలను తిరుపతి 4-30 గంటలకు చేరే సింహాద్రి ఎక్స్‌ప్రెస్ పెట్టెలను ఉ॥ 10 గంటలకు బయల్దేరే పూరీ ఎక్స్‌ప్రెస్‌కు వాడుకోవచ్చు.

ఇటు తిరుపతిలోనూ అటు గుంటూరులోనూ ఉండిపోయే పెట్టెలు ఈ పద్ధతివల్ల యాత్రికసేవలో సద్వినియోగమౌతాయి. కేవలం పెట్టెల మార్పిడే కనుక ఈ రెంటిలో ఏ ఒక్కబండి ప్రయాణానికి యిబ్బంది ఉండదు. పైగా యాత్రికులు తెల్లవారే సరికి తిరుపతి చేరే వీలు ఉంటుంది.

ఇది జరిగితే తిరుమల ఎక్స్‌ప్రెస్సును గోల్కొండతో కలిపి హైదరాబాదుకు పొడిగించవచ్చును.

ఇక కృష్ణాఎక్స్‌ప్రెస్ తిరుపతి వదిలే, చేరే వేళలు ఏ మాత్రం అనుకూలంగా లేవు. అందువలన బయలుదేరేటట్లు 20.00 గంటల లోపల తిరుపతి సికిందరాబాదులు చేరేటట్లు మారిస్తే చాలా సౌకర్యంగా వుంటుంది. గుంటూరు ప్రాంతంవారి సౌకర్యం కోసం తెనాలిలో చేర్చేటట్లు ఒక పెట్టెవేయటం లేదా ఆ బండి కనుకూలంగా 14-05 బదులు 13-20కి బయల్దేరేలా గుంటూరు-తెనాలి రైలు వేళలుమార్చటం జరిగితే బాగుంటుంది.

గంగా – కావేరి ఎక్స్‌ప్రెస్‌కు పుణ్యక్షేత్రమయిన తిరుపతితో ఏమీ సంబంధముండ గూడదా? ఇది ఆలోచించదగ్గ వలసిన విషయము.

మిగిలినవి ఇదివరకు అనుకున్నవే గనుక అవిచ్ఛిన్నంగా జరిగినా పరవాలేదు. అసలు జరగటం ఊహామాత్రం అనే సంగతి మరి ఈ కూత ఏ చెవిన పట్టిందో!

నాగరాజ్ — తిరుపతి

## సంపాదకీయం

ఆధ్యాత్మిక విషయాలను ప్రముఖంగా ప్రచురిస్తూ పలువుర్ని ఆకర్షిస్తున్న 'సప్తగిరి'కి మా కృతజ్ఞతలు. జూన్ సంపాదకీయం అర్థవంతంగా ఉంది.

యం విజయ — నల్లగొండ

## బాలప్రబోధం

జూన్‌నెలలోని బాలప్రబోధం మహీదాసు కథ చాల బాగున్నది. మాకు 'సప్తగిరి' పత్రిక చాల ఉత్సాహంగా వున్నది.

చి॥ వద్ది ఓబులేశు — ప్రొద్దుటూరు

## గృహలక్ష్మి

డా॥ ఎల్లంరాజు గారి "మహాపురుషుల మాతృభక్తి' ఎంతో సంతృప్తి నిచ్చింది. ప్రతినెలా ఇలాంటి స్ఫూర్తి నిచ్చే వ్యాసాలను తప్పక ప్రచురిస్తారని ప్రార్థన. ఈ శీర్షికలో ఇంకా మాతృభక్తి కలవారిని గూర్చి ప్రచురిస్తారని ప్రార్థన.

కల్యాణి జనరల్ ట్రేడర్స్ — విజయవాడ

## అచ్చు పొరపాటు

84 జూన్ "సప్తగిరి" మాస పత్రికలో 44 వ పుట యందు మొదటి కాలంలో పై నుండి మూడవపంక్తి "వెక్కివెక్కి ఏడుస్తూ ఉద్దాలకుడు ఇలా బదులిచ్చాడు" అని వుంది. ఆ వాక్యం సరిపోవునా? పరిశీలించవలసింది.

ఎం. వెంకటాచార్యులు — అందోలు

"వెక్కి వెక్కి యేడుస్తూ ఐతరేయుడు ఇలా బదులిచ్చాడు" అని వుండాలి. అచ్చు పొరబాటుకు చింతిస్తున్నాం. ॥సం॥

## ఆణిముత్యాలు

జూన్ "సప్తగిరి" లోని వ్యాసాలు అన్నీ ఆణిముత్యాలు. "కర్మసిద్ధాంతం- రోగహేతు పరిశీలన," మహాపురుషుల మాతృభక్తి, మహీదాసు, భక్తాగ్రణి పావని, మున్నగు వానిలో ఎన్నో అమూల్య విషయాలు తెలియపరచడమైనది. ముఖచిత్రం గతంలో లాగ త్రివర్ణంలో ముద్రిస్తే బాగుంటుంది.

కె. వీరభద్రరావు — ఈతముక్కల

## గమనిక

ఈ సంచిక 14 వ పుటలో 'స్వర్ణాశ్రమ్'కు బదులు 'స్వర్గాశ్రమ్' గా చదువవలసింది.

సం॥

# సప్తగిరి

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థాన సచిత్ర మాస పత్రిక...

గౌరవసంపాదకులు :
శ్రీ జి. కుమారస్వామిరెడ్డి,
ఐ. ఏ. ఎస్.,
కార్యనిర్వహణాధికారి,
తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు, తిరుపతి.

*

ప్రచురణకర్త - సంపాదకుడు :
శాస్త్రిపాటి సుబ్బారావు,
ఎమ్. ఏ

*

ముద్రాపకుడు :
ఎమ్. విజయకుమార్ రెడ్డి

*

విడిప్రతి - రు. 1-00
సం॥ చందా - రు. 12-00

*

ప్రతులకు :
వెల్ ఫేర్ ఆఫీసర్,
టి. టి. డి., తిరుపతి.

రాగలహరి 30 వ పుటలో

## ఈ సంచికలో....

ఆగష్టు 1984
సంపుటి 15 సంచిక 3



ముఖచిత్రం: శ్రీ రాధాకృష్ణులు, చిత్రకారుడు : శ్రీ కె. జగదీశ్.
2 కవరుపేజి : తుండము నేకదంతమును.... - శ్రీ మారేమండ శ్రీనివాసరావు.
4 వ కవరుపేజి : వామనావతారం.
3 వ కవరుపేజి : శ్రీ రాఘవేంద్రస్వామి.

# సంపాదకీయం

తిను–అను–కను అనుకోవటానికి చాలా మొరటుగా అనిపించినా ప్రపంచధర్మం ముఖ్యంగా మానవ జీవితం ఈమూడింటి మీద ఆధారపడిందనే చెప్పాలి. ప్రాణికోటి జీవనానికి ఆహారం చాలా అవసరం. అది లేకపోతే శరీరం నిలవటం కష్టము. శరీరం లేకపోతే జీవులకు ధర్మసాధనమే లేదు. కనుకనే శరీరమాద్యం ఖలు ధర్మసాధనం అన్నారు. గొప్పవారంతా కూడా ఉత్క్రమణానికి బాధపడడానికి బదులు ధర్మసాధనమైన శరీరం లేకుండా పోతుందే అని తపించారట. ఈ తనువుకు మూలకారణం అన్నం అన్నారు. అన్నాద్భవంతి భూతాని అని ప్రారంభించి చివరకు అన్నాన్ని బ్రహ్మస్వరూపంగా గౌరవించారు.

దేహికి అన్నం కావాలి. అన్నమేకాదు ఇంకా ఏవేవో కావాలి. కాని వాటిని సాధించుకొనేందుకు ఆ కోర్కెలను బయటికి అనాలి. అదే భావప్రకటన. దీంట్లో ఒక సొంపు ఉండబట్టే మిగిలిన జీవజాలాలవి అరుపులు కోతలుగా మిగిలిపోతే మనిషి కూత మాత్రం ముద్దుమాటై సాహిత్యమై చివరకు బ్రహ్మానందామ సంధాయక పరమపద సోపానమైంది.

ఐతే మానవుడి ప్రగతి తినటం కావాల్సినవి అనటంతో ఆగిపోలేదు మరి! అంటూ తింటూ గడిచే కాలచక్రంలో మానవుడికి కొత్త కొత్త రుచులు, అభిరుచులు, భావాలు, అనుభూతులు ఏర్పడుతున్నాయి. తన చుట్టూ తిరిగే వాటిని, తనలోని వాటికి, తనపైన వాటికి గల సంబంధాలై ఆలోచన పెరిగి తన 'ఆర్జన' సారాన్ని ముందు తరానికి పంచి పెట్టటానికి ప్రయత్నిస్తున్నాడు. ఐహికంగా ఆస్తులు (అప్పుడప్పుడు అప్పులు) పారలౌకికంగా వేదాంత విజ్ఞానాన్ని ముందు తరాల కందించాలనే తపన ఎక్కువైంది తన అనుభవంలోకి రానిదాన్ని కొత్తగా తెలుసుకున్నదానిని పామరుడు కన్నా నంటున్నాడు. పండితుడు దర్శించా నంటున్నాడు. ఇలా అనుభూతి అనుశీలన పూర్వకమైన తపన లౌకికంగా పదార్థ విజ్ఞానావిష్కారంతోనూ ఆధ్యాత్మికంగా పారమార్థిక దర్శనాది శాస్త్ర గ్రంథావతరణకు బంగారు బాటవేసింది.

ఇహానికి పరానికి అవసరమైన ఈ మూలధర్మత్రయాన్ని, తమ తమ జీవన వికాసానికి వీటి విషయంలో గల హక్కులను మన పూర్వులు ఏనాడో గుర్తించారు. కనుకనే ఎవరి హక్కులకు భంగం కలుగని రీతిగా సహజీవన సహభావన సహదర్శన సిద్ధాంతాలను బోధించారు. వికర్షణద్వారా సంఘర్షణకు అవకాశ మున్నచోట్ల ఆత్మావలోకనం, సంయమనం బోధించారు. యస్తు విజ్ఞానవాన్ భవతి యుక్తేన మనసా సదా తస్య వశ్యాణీంద్రియాణి సదశ్వా ఇవ సారథేః అనీ, శుని చైవశ్వపాకే చ పండితాస్సమదర్శినః వంటి వాటి సారాంశం ఆత్మవత్తు తత్త్వదర్శనమే.

కనుకనే ఈ దేశం బహుభాషల, రూపాల, ఆధ్యాత్మికతల సంగమమైంది. మనవికాని మతాలెన్నో మన మధ్య మన్త్రస్రవంతులలో అంతర్వాహినులు కాగా మరికొన్ని మచ్చికతో తమ మనుగడ సాగిస్తున్నాయి.

తరతరాలుగా విశ్వవ్యాప్తంగా వున్న ఘర్షణలకు కారణం పై మూడు విషయాలలోను వానికి గల హక్కునీ తోటివాడు గుర్తించక పోవడం రాముడికి గల హక్కును రావణుడు గుర్తించకపోవటం రామాయణంలో ఘర్షణకు ఐదుగురికి ఐదూళ్ళ నిరాకరణ ధర్మక్షేత్రం కురుక్షేత్రం కావటానికి కారణం కావటంలో ఆంతర్యం ఇదే, అశోక కళింగ యుద్ధాలు ప్రపంచంలో జరిగిన అనేక యుద్ధాలు కూడా ఈ ప్రాథమిక సూత్రత్రయానికి తిలోదకాలీయటంవల్ల జరిగినవే.

జాతి ఎన్ని ఆపద లొస్తున్నా తట్టుకు నిలబడడానికి కారణం మనకు సహజీవన, సహభావన, సహదర్శన సిద్ధాంతాల పైన గల నమ్మకమే. అందువల్లనే మన ఆత్మశక్తివల్ల ఎన్నో త్యాగాలు చేసి, లౌకిక స్వాతంత్ర్యాన్ని రాజకీయ స్వాతంత్ర్యాన్ని తిరిగి పొందగలిగాం. చిన్నగా ముందడుగు వేస్తున్నాం బాగానే వుంది.

[48 వ పేజీలో]



# అఖండజ్యోతి గాయత్రి

'యస్య కస్యాపి మంత్రస్య
పునశ్చరణమారభేత్,
వ్యాహృతిత్రయసంయుక్తా
గాయత్రీ మయుతంజపేత్.

నృసింహార్కవరాహాణాం
రకాలా తాంత్రికీ తథా,
వినా జప్త్వా తుగాయత్రీ
తత్సర్వం నిష్ఫలం భవేత్.

గాయత్రి, గీత, గంగ, గోవు– ఈ నాల్గును భారతీయసంస్కృతికి మూలాధారములు. వీనిలో గాయత్రిస్థానము అత్యంత ప్రముఖమైనది. నృసింహ, సూర్య వరాహాదులలో ఎవరిని ఉపాసించినను ప్రప్రథమముగా గాయత్రినే ఉపాసించవలెను. ఆకాశవాణివలన సృష్టికర్తయగు బ్రహ్మకు గాయత్రీమంత్రోపదేశము జరిగెనని పురాణకథనము. ఈ మంత్ర సాధనము వలననే సృష్టినిర్మాణశక్తిని ఆయన పొంది యుండెనని చెప్పబడినది. గాయత్రిలోని నాలుగు చరణములే బ్రహ్మచతుర్ముఖముల నుండి నాలుగు వేదములుగ రూపొందెనట.

గాయత్రీమంత్రములోని యిరువది నాలుగు అక్షరములు అపారమాహాత్మ్యము కలిగియున్నవి. వేద, శాస్త్ర, పురాణ, స్మృతి ఉపనిషత్తులు మొదలైనవానియందుగల జ్ఞానసంపదయంతయు నీ యిరువది నాల్గక్షరములందే నిక్షిప్తమైయున్నది.

గీతలో భగవానుడు "గాయత్రీ ఛందసామహమ్" అని ప్రవచించినట్లు గాయత్రీపై శిష్యమును గ్రహించినవారు సర్వజ్ఞులగుదురు. సంపూర్ణసత్ఫలితమును కలిగించు గాయత్రీమంత్రసాధనతోసాధించ జాలని సత్కార్యము లేదు. అనేక దివ్యాస్త్ర శస్త్రములు, సువర్ణాదివివిధలోహములు తయారుచేయువిధానములు, ఓషధులు, రసాయనములు, దివ్యమంత్రములు, సిద్ధులు, శాపవరదాన ప్రయోగములు, నానావిధోపచారవిధానములు, కుండలినీ చక్రములు, మహామాతృక జీవననిర్మోకము, అజ్ఞాతసేవనము, శబ్దపరివ్యూహము, సూక్ష్మసంభాషణము, మున్నగు అనేకలుప్తప్రాయమయిన విద్యారహస్యములు గాయత్రియందు నిబిడీకృతమైయున్నవి. ఇట్టి విద్యల నభ్యసించి పూర్వ మనేకులు చక్రవర్తులు, జగద్గురువులు లోకమునకు మహత్తరసేవయొనర్చి విఖ్యాతులైరి.

గాయత్రీ సాధనము వలన ఆత్మ నావహించి యున్న మలినములు, వికారములు పటాపంచలై పోవును. గాయత్రీ ఉపాసన ప్రత్యక్షమయిన తపశ్చర్య. దీని వలన సాధకుడు సాంసారిక సౌఖ్యములనే గాక, ఆత్మికకాయకల్పము పొందగలుగును, సాత్త్వికగుణ మున్నత మగును. సంయమనము, నమ్రత,పవిత్రత,స్ఫూర్తి,శ్రమ, శీలము, సత్యనిష్ఠ, ఉదారత, ప్రేమ, ప్రమోదము, శాంతి, సేవాభావము, సౌమ్యత, ఆత్మీయత మున్నగునవి, దిన దినాభివృద్ధిచెందును. అజ్ఞానజన్యదుఃఖము లన్నియు అంతరించును.

భగవానుని నారీ స్వరూపమే గాయత్రి యని చెప్పబడుచున్నది. శారీరక, మానసిక రుగ్మతలను నిర్మూలించు దివ్యౌషధము గాయత్రి.

పురుషులతోపాటు స్త్రీలు కూడా గాయత్రి ఉపాసన కర్హులే! వితంతువులకు దీని వలన సంయమనము, ఇంద్రియ నిరోధము, సాత్త్వికతత్త్వము అలవడును. కన్యకామణులు గాయత్రిని ఉపాసించి సద్గుణ శీలురగు పతులను పొందెదరు. గర్భవతులు సత్సంతతిని కందురు. ఆయు, ప్రాణ, బల, యశో, ధన, ధాన్యాదులు, బ్రహ్మతేజస్సు ప్రసాదించునది గాయత్రి యని అథర్వవేదమున పేర్కొనబడినది. యోగమునకు మూలాధారమగు గాయత్రి వలననే సంపూర్ణయోగ సాధన చేకూరును. "గాయత్రీ మంత్రము నిత్యము జపించుట వలన రోగులు స్వస్థులై ఆత్మోన్నత్యమును బడయుదురు" అని మన జాతిపిత గాంధీజీ ప్రవచించెను. "మహర్షులు మన కొసగిన అమూల్య రత్నములలో గాయత్రి యొకటి" యని మదనమోహన మాలవ్యా యభిప్రాయపడెను. "ఎట్టి మహత్తర కార్యము

నైనను మనచేత చేయించుశక్తి గాయత్రి యందు కల"దని అరవిందుడు అభివర్ణించెను.

పరమాత్మనుండి సద్బుద్ధిని గ్రహించుటకు ఆవశ్యకమైన గాయత్రి అన్ని మంత్రములలోను శ్రేష్ఠమైనదని స్వామి వివేకానంద విపులీకరించెను.

గాయత్రీ మహిమను వర్ణించుట మానవుని సామర్థ్యమున కతీతమైనట్టిది. "ఋతువర్ధనకు, దురిత నిర్మూలనమునకు గాయత్రి యవతరించిన"దని జగద్గురు శంకరాచార్యులు శ్లాఘించిరి. "మనలో జీవన స్రవంతిని పునరుత్పన్నము చేయునదియే గాయత్రి" యని సర్వేపల్లి రాధాకృష్ణ పండితుడు స్పష్టీకరించెను. ఇట్లు ప్రాచీనులలో — అర్వాచీనులలో పలువురు ప్రముఖులు "గాయత్రిని" ప్రస్తుతించిరి.

ఓం భూర్భువస్సువః, ఓం తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గో దేవస్య ధీమహి ధియో యో నః ప్రచోదయాత్ – అను నీ గాయత్రీ మంత్రమును సస్వరోచ్చారణ గావించిన యనుష్ఠానపరులు దుష్కర్మలపట్ల విముఖులగుదురు. ఆధ్యాత్మికముగను, భౌతికముగను సుఖ శాంతుల నందగలరు. "ఆత్మవత్సర్వభూతాని" యన్న భావముగ్రహింపగలరు. అందరి యందు పరమాత్మను దర్శించి, జీవితసార్థక్యము నార్జింపగలరు.

— శ్రీ చిమ్మపూడి శ్రీరామమూర్తి

*



## శ్రీ విఘ్నేశ్వర

శ్రీవిఘ్నేశ్వర
విఘ్నవినాయక
కొలుతుము నిన్నే
కొండంత దైవంగా
దేవగణ పూజిత
దేవతల నాయక
ధ్యానింతుము నిన్నే
విఘ్నవినాయక
శ్రీవిఘ్నేశ్వర.
భాద్రపద శుభదినంబు
శుద్ధ చవితి పండుగనాడు
పాలవెల్లి కట్టి
వాకిలి అలికి పెట్టి
ముంగిట ముత్యాల ముగ్గు లల్లి
కుడుములు ఉండ్రాళ్ళు
నైవేద్యం పెట్టి
భక్తిశ్రద్ధలతోడ కొలిచేము మేము
కరుణజూపుము మాపై
కోటిదండాలు స్వామీ!
శ్రీవిఘ్నేశ్వర
విఘ్నవినాయక!

— ఎల్. ప్రఫుల్లచంద్ర

# శ్రావణమాస విశిష్టత

ప్రతి మతంలోను పండుగ లున్నాయి. కానీ మన హిందువులకు వున్న పండుగలు మరి ఏ మతంవారికి లేవు. ఈ పండుగలు మరియు వ్రతాల ఆచరణవల్ల ఆత్మకు శాంతి చేకూరును. మనస్సు భగవంతుని చరణార వింద ములల గ్నమగును. మానసికానందం కలిగితే అంతకన్న ఆరోగ్యం మరొకటి లేదంటారు. కనుక మనము వీటి నాచ రించి ఆయురారోగ్య సుఖ సౌఖ్యములు పొందుదుముగాక!

పర్వదినాలు మనకు కోకొల్లలు. కనుకనే ప్రతిమాసము ఏదో ఒక పుణ్యకార్యమున కాలవాలమై యున్నది. ఆ మాసములలో శ్రావణమాసము పరమ శుభప్రదముగా నున్నది. ఎందుచేతననగా ఈ మాసములో ఆచరించబడు వ్రతాలు ఏ ఇతర మాసము లలో కూడ ఆచరింప బడవు. ఈ శ్రావణ ములో వచ్చు పండుగలను వ్రతములను విశ్వాసముతో అన్నివర్గాలవారు ఆచరించె దరు. శ్రావణమాసమునందు ప్రతి సోమ వారము ఉమామహేశ్వర పూజ సర్వసుఖ ముల నిచ్చును. మరియు ప్రతి సోమ వారం సోమవారవ్రత మాచరించవల యును. గౌరీసహిత త్ర్యంబకమూర్తిని పూజించి త్ర్యంబక మహామంత్రము జపించ వలయును. ఈ వ్రతాచరణవలన సంతా నము ధనము ప్రాప్తించును.

ఓం త్ర్యంబకం యజామహే
సుగంధిం పుష్టివర్ధనమ్।
ఉర్వారుక మివ బంధనాత్
మృత్యోర్ముక్షీయ మా మృతాత్॥

"మమ శివలోకప్రాప్త్యర్థం శ్రావణ మాసే సోమవాసరే.... నిమిత్తం ఉమా మహేశ్వర పూజాం కరిష్యే"

ప్రతి సోమవారము శివపూజ యొనర్ప వలయును. స్త్రీలు ప్రతి మంగళవారము రోజున మంగళగౌరీ వ్రతము, తమ మాంగల్యాభి వృద్ధికై ఆచరించుదురు.

### "నాగపంచమి"

ఈ పండుగ శ్రావణ శుద్ధపంచమి నాడు జరుపబడును. ఇది కేవలము సర్పముల పూజా నిమిత్తమై యేర్పడినట్టిది. నాగ పూజ మన దేశమున అతి ప్రాచీన కాలము నుండి ఆచరణలోనున్నది. ప్రతి గ్రామము నందున వేప లేక రాగిచెట్టుయొక్క మూల మున నాగవిగ్రహము లుండును. వాని కి నాడు ఉదయమున పాలు, కొబ్బెర, పాయ సము అన్నము ఆరగింపు చేయుదురు. తరువాత పుట్టల యొద్దకు వెళ్ళి భక్తితో వస్త్ర ముల వంటివిచేసి పుట్టల నలంకరించి, పూజించి పుట్టలలో పాలు పోసి ప్రదక్షిణ నమస్కారములు చేయుదురు. నాగపంచ మినే వైష్ణవసంప్రదాయానుయాయులు 'గరుడ' పంచమి యందురు, నాగపంచమి గురించి కొన్ని కథలు ప్రచారములో కలవు. ఈ రోజు భూమిని త్రవ్వరాదట.

### వరలక్ష్మి వ్రతము

ఈ వరలక్ష్మి వ్రతము శ్రావణ పూర్ణిమకు ముందువచ్చే శుక్రవారమున ఆచరింపబడు చున్నది. ఈ వ్రతమును సత్సంతానప్రాప్తి కొరకును మరియు సకల సంపదల కొరకును జరుపవలెనని శంకరుడే పార్వతికి చెప్పి నట్లు పురాణములయందు గలదు. ఈ వ్రత మాచరించుట వలననే పార్వతికి షణ్ముఖుడు జనించెను. పలువురు పతివ్రత లీ వ్రతము చేసిరి. పూర్వము కుండిన పురమున చారుమతి యను పతివ్రత స్వప్నమున ఈ వ్రతమును గ్రహించి శుక్రవారమున అతి భక్తితో చేసెను. ఈ వ్రతము వలన స్త్రీలకు సంతాన సౌభాగ్య ఐశ్వర్యములు కలుగును.

### "శ్రావణ పూర్ణిమ"–"రాఖీపూర్ణిమ"

శ్రావణపూర్ణిమను శ్రావణీ యనిసంస్కృ తంలో అన్నా, జంధ్యాల పూర్ణిమ యని ఆంధ్రులు, పూనూల్ పున్నమ యని అరవలు, నార్లపున్నమ అని మహారాష్ట్రులు, గుజరా తీలు, మాళవ దేశీయులు "రాఖీపున్నమి" అని ఆ యా రాష్ట్రాలలో ఆచార వ్యవహారా లను బట్టి విభిన్న నామాలతో వ్యవహ రిస్తుంటారు. ఉపాకర్మ అంటే ప్రారంభ మని అర్థము. ఇది అత్యంత ప్రధాన మైన వైదికకర్మ. తొలిసారిగా జరిగే యజ్ఞో పవీత సంస్కారానికి ఉపనయనం అని పేరు. వేదాధ్యయనం గాయత్రి జపంతో ప్రారంభమౌతుంది. ఈ పండుగనాడు యజ్ఞోపవీత ధారులు క్రొత్తజందెములను ధరిస్తారు. జందెములో మూడు పోగులు అనగా తొమ్మిది తంతువు లుండును. అట్టి వాటిని గృహస్థుడు మూడు – వానప్రస్థుడు రెండు – బ్రహ్మచారి, యతి ఒకటి చొప్పున ధరింపవలెను.

### రక్షాబంధన పూర్ణిమ

అని కూడ శ్రావణ పూర్ణిమకు పేరున్నది. ఇరుగు పొరుగులు అన్యోన్య ప్రేమతో సోదరసోదరీ పవిత్రబంధాన్ని విశ్వాసానికి చాటిచెప్పే దివ్యపర్వము ఇది. సోదరీ సోదర పవిత్రప్రేమకు రక్షాబంధనం రమణీయ చిహ్నం ఈ పండుగరోజున సోదరీమణులు అన్నతమ్ములకు రాఖీ (రక్ష) కట్టి వారిని తమ సంరక్షణ నిర్వాహకులుగా భావిస్తారు. ఈ రోజు బంధువులను స్నేహితులను ఒకరికొకరు ముంజేతిపై కంకణములను కట్టుకొందురు. దీనినే రక్షా బంధన్ అని యందురు. పరస్పర అనుబంధాన్ని పెంచే బంధం కనుక దీని కింత ప్రాముఖ్యం. సర్వదేవతలకు ఈనాడు పవిత్రోత్సవములు చేయవచ్చును.




## ప్రకటన రేట్లు

**మామూలు పేజీలకు :**

| | |
|---|---|
| పూర్తి పేజీ : | 500 రూ |
| అర్ధ పేజీ : | 300 రూ |
| పావు పేజీ : | 150 రూ |
| ఒక కాలమ్ : | 200 రూ |

## సాంకేతిక సమాచారం

| | |
|---|---|
| పేజీపై కొల్యం ; | 27.5 సెం మీ × 21.5 సెం. మీ |
| ముద్రణస్థలం : | 24" × 19 సెం. మీ |
| కాలమ్‌లు : | 3 |
| స్క్రీన్ కవరు | 100 |
| లోపల : | 65 |

గమనిక :

1. ప్రకటన సమాచారం, బ్లాకులు ప్రకటన దారులే ఇవ్వాలి.
2. ఆరు నెలలకు ముందుగా ప్రకటనస్థలం కేటాయించు కొనదలచిన వారికి 10 శాతం, సంవత్సరానికి ప్రకటనస్థలం కేటాయించుకొనే వారికి 15 శాతం, పై రేట్ల పై తగ్గింపు ఇవ్వబడుతుంది.
3. ఏవిధమైన నోటీసుగాని లేదా ఏకారణంగాని తెలుపకనే ప్రకటనలను తిరస్కరించే హక్కు సంపాదకుడికి వుంటుంది.
4. కవరు పేజీలకు ప్రకటనలు స్వీకరించబడవు.

ఇతర వివరాలకు :

**సంపాదకుడు.**

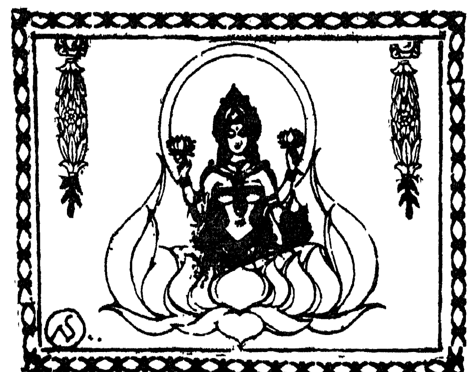
## శ్రీకృష్ణజన్మాష్టమి

శ్రీమహావిష్ణువు అవతారముగా హిందూ ప్రపంచముచే పూజింపబడు శ్రీకృష్ణ భగవానుడు దేవకీ వసుదేవుల అష్టమగర్భంబున రోహిణీ నక్షత్ర యుక్తమైన శ్రావణ బహుళ అష్టమిరోజున జనన మందెను. కావున ఈ రోజున శ్రీకృష్ణుని జన్మదినోత్సవము జరుపబడును. శ్రీకృష్ణుడు అష్టమినాడు రోహిణి నక్షత్రమున రాత్రి యుద్భవించెను. కనుక ఆనాడు పగలంతయు నుపవసించి సాయంకాలమున కృష్ణుని పూజించి భగవద్గీత మున్నగు గ్రంథములను పఠించవలెను. శ్రీకృష్ణుడు లోకోపకారార్థము ప్రపంచమునకు ప్రసాదించిన గొప్పగ్రంథము "భగవద్గీత." గీత సమస్త దేశములలో సర్వకాలములలో సర్వమానవుల కుపకరించు మహాగ్రంథము. శ్రీకృష్ణుని చరితము అపరిమితమైనది. ఇతనిపై నున్నంత సాహిత్యము ప్రపంచమున నేభాషలలోనులేదనవచ్చును. ఇతని చరిత్ర ఆబాలగోపాలము ఎరిగినదే గనుక మరల వివరించుట చర్వితచర్వణము.

## "పొలాల అమావాస్య"

ఈ రోజున దేవీవ్రతము జరుపుదురు. దీనినే "తల్లి కడుపు నోము" పూజ అనెదరు. తల్లి తన కుమారులకు కంకణములు కట్టును. ఇంతేకాక దీనిని "వృషభ పూజా పితోరి వ్రతం" అని కూడ అందురు. వృషభ పూజ చాల ముఖ్యమైనది. ఈనాడు పశుగణముల నలంకరించి పూలదండలు మెడలో వేయుదురు. వృషభములను గౌరవించెదరు.

— జి. ఆర్. నరసయ్య



(గతసంచిక తరువాయి)

పదిహేనవ అధ్యాయం

పురుషోత్తమ ప్రాప్తియోగం

శ్రీ భగవానువాచ:

ఊర్ధ్వమూలమధశ్శాఖం అశ్వత్థం ప్రాహురవ్యయమ్।
ఛన్దాంసి యస్య పర్ణాని యస్తం వేద స వేదవిత్॥

శ్రీ భగవానుడు: వేదాలు ఆకులుగా వేళ్లు పైకి, కొమ్మలు క్రిందికీవుండే సంసారమనే అశ్వత్థవృక్షం(రావిచెట్టు) నాశం లేనిదని చెబుతారు. ఇది తెలుసుకున్నవాడే వేదార్థం ఎరిగినవాడు.

అధశ్చోర్ధ్వం ప్రసృతాస్తస్య శాఖాః
గుణప్రవృద్ధా విషయప్రవాళాః।
అధశ్చ మూలాన్యనుసన్తతాని
కర్మానుబన్ధీని మనుష్యలోకే॥

ఈ సంసార వృక్షం స్వరూపం కాని, ఆదిమధ్యాంతాలు కాని ఈ లోకంలో ఎవరికీ తెలియవు. లోతుగా నాటుకున్న వేళ్ళతో విలసిల్లుతున్న ఈ అశ్వత్థ వృక్షాన్ని వైరాగ్యమనే ఖడ్గంతో ఖండించివేశాక, పునర్జన్మలేకుండాచేసే పరమపదాన్ని వెదకాలి. అనాదిగా ఈ సంసారవృక్షం విస్తరించడానికి కారకుడైన ఆదిపురుషుణ్ణి-పరమాత్మను శరణు పొందాలి.

నిర్మానమోహా జితసఙ్గదోషా
అధ్యాత్మనిత్యా వినివృత్తకామాః।
ద్వన్ద్వైర్విముక్తాః సుఖదుఃఖసంజ్ఞైః
గచ్ఛన్త్యమూఢాః పదమవ్యయం తత్॥

అభిమానం, అవివేకం లేకుండా, అనురాగదోషాన్ని జయించి, ఆత్మజ్ఞాన తత్పరులై, కోరిక లన్నిటినీ విడిచిపెట్టి, సుఖదుఃఖాది ద్వంద్వాలకు అతీతులైన జ్ఞానులు శాశ్వతమైన ఆ బ్రహ్మపదాన్ని పొందుతారు.

న తద్భాసయతే సూర్యో న శశాఙ్కో న పావకః।
యద్గత్వా న నివర్తన్తే తద్ధామ పరమం మమ॥

# శ్రీమద్భగవద్గీత

(సీరియల్)

వ్యాఖ్యాత:

శ్రీ రావుల సూర్యనారాయణమూర్తి



ఈ సంసారవృక్షం కొమ్మలు గుణాలవల్ల పెంపొందుతూ విషయ సుఖాలే చిగుళ్లుగా క్రిందికీ మీదకీ విస్తరిస్తాయి. మానవలోకంలో ధర్మాధర్మ కర్మబంధాలవల్ల వానివేళ్లు దట్టంగా క్రిందికి కూడా వ్యాపిస్తాయి.

న రూపమస్యేహ తథోపలభ్యతే
నాన్తో న చాదిర్న చ సంప్రతిష్ఠా।
అశ్వత్థమేనం సువిరూఢమూలం
అసఙ్గశస్త్రేణ దృఢేన ఛిత్త్వా॥

తతః పదం తత్పరిమార్గితవ్యం
యస్మిన్గతా న నివర్తన్తి భూయః।
తమేవ చాద్యం పురుషం ప్రపద్యే
యతః ప్రవృత్తిః ప్రసృతా పురాణీ॥

దాన్ని సూర్యుడు కాని, చంద్రుడు కాని, అగ్ని కాని ప్రకాశింపచేయలేరు. దేనిని పొందితే మళ్ళీ సంసారానికి రానక్కర లేదో అలాంటి పరంధామం నాది.

మమైవాంశో జీవలోకే జీవభూత స్సనాతనః।
మనష్షష్ఠానీన్ద్రియాణి ప్రకృతిస్థాని కర్షతి॥

నాలోని శాశ్వతమైన ఒక అంశమే మానవలోకంలో జీవాత్మగా పరిణమించి ప్రకృతిలోని జ్ఞానేంద్రియాలనూ, మనస్సునూ ఆకర్షిస్తుంది.

శరీరం యదవాప్నోతి యచ్చాప్యుత్క్రామతీశ్వరః।
గృహీత్వైతాని సంయాతి వాయుర్గన్ధానివాశయాత్॥

వాయువు పువ్వులనుంచి వాసనలను తీసుకుపోయేటట్లుగా జీవుడుశరీరాన్ని ధరించేటప్పుడూ, విడిచిపెట్టేటప్పుడూ ఇంద్రియాలనూ, మనస్సునూ వెంటబెట్టుకు పోతాడు.

శ్రోత్రం చక్షుః స్పర్శనం చ రసనం ఘ్రాణమేవ చ।
అధిష్ఠాయ మనశ్చాయం విషయానుపసేవతే॥

ఈ జీవుడు చెవి, కన్ను, చర్మం, నాలుక, ముక్కు అనే ఐదు జ్ఞానేంద్రియాలనూ, మనస్సునూ ఆశ్రయించి శబ్దాది విషయాలను అనుభవిస్తాడు.

ఉత్క్రామన్తం స్థితం వాపి భుఞ్జానం వా గుణాన్వితమ్।
విమూఢా నానుపశ్యన్తి పశ్యన్తి జ్ఞానచక్షుషః॥

మరో శరీరాన్ని పొందుతున్నప్పుడూ, శరీరంలో వున్నప్పుడూ విషయాలను అనుభవిస్తున్నప్పుడూ, గుణాలతోకూడి వున్నప్పుడూ కూడా ఈ జీవాత్మను మూఢులు చూడలేరు. జ్ఞానదృష్టి కలిగినవాళ్లు మాత్రమే చూడగలుగుతారు.

యతన్తో యోగినశ్చైనం పశ్యన్త్యాత్మన్యవస్థితమ్।
యతన్తోఽప్యకృతాత్మానో నైనం పశ్యన్త్యచేతసః॥

ప్రయత్నం సాగించే యోగులు తమలోని పరమాత్మను దర్శిస్తారు. ఆత్మసంస్కారంలేని అవివేకులు ప్రయత్నించినా ఈ జీవాత్మను తిలకించలేరు.

యదాదిత్యగతం తేజో జగద్భాసయతేఽఖిలమ్।
యచ్చంద్రమసి యచ్చాగ్నౌ తత్తేజో విద్ధి మామకమ్॥

సూర్యుడిలో వుండి జగత్తునంతటినీ ప్రకాశింపచేసే తేజస్సూ, చంద్రుడిలో, అగ్నిలోవుండే తేజస్సూ నాదే అని తెలుసుకో.

గామావిశ్య చ భూతాని ధారయామ్యహమోజసా।
పుష్ణామి చౌషధీః సర్వాః సోమో భూత్వా రసాత్మకః॥

నేను భూమిలో ప్రవేశించి నా ప్రభావంతో సర్వభూతాలనూ ధరిస్తున్నాను. అమృతమయుడైన చంద్రుడిగా సమస్త సస్యాలనూ పోషిస్తున్నాను.

అహం వైశ్వానరో భూత్వా ప్రాణినాం దేహమాశ్రితః।
ప్రాణాపానసమాయుక్తః పచామ్యన్నం చతుర్విధమ్॥

"వైశ్వానరుడు" అనే జఠరాగ్నిరూపంతో సకల ప్రాణుల శరీరాలలోనూ వుండి ప్రాణాపానవాయువులతో కలసి, నాలుగురకాల ఆహారాలను జీర్ణం చేస్తున్నాను.

సర్వస్య చాహం హృది సన్నివిష్టో
మత్తః స్మృతిర్ జ్ఞానమపోహనం చ।
వేదైశ్చ సర్వైరహమేవ వేద్యో
వేదాన్తకృద్వేదవిదేవ చాహమ్॥

సర్వప్రాణుల హృదయాలలో వున్న నావల్లనే జ్ఞాపకం, జ్ఞానం, మరపుకలుగుతాయి. వేదాలన్నిటివల్ల తెలుసుకోవలసినవాణ్ణి నేనే. వేదాంతాలకు కర్తనూ, వేదాలను ఎరిగినవాణ్ణీ నేనే.

ద్వావిమౌ పురుషౌ లోకే క్షరశ్చాక్షర ఏవ చ।
క్షరస్సర్వాణి భూతాని కూటస్థోఽక్షర ఉచ్యతే॥

ఈ లోకంలో క్షరుడనీ, అక్షరుడనీ ఇద్దరు పురుషులున్నారు. నశించే సమస్తప్రాణుల సముదాయాన్ని క్షరుడనీ, మార్పులేని జీవుణ్ణి అక్షరుడనీ అంటారు.

ఉత్తమః పురుషస్త్వన్యః పరమాత్మేత్యుదాహృతః।
యో లోకత్రయమావిశ్య బిభర్త్యవ్యయ ఈశ్వరః॥

ఈ ఉభయులకంటే ఉత్తముడు నాశనంలేని ఈశ్వరుడిగా మూడు లోకాలలోనూ వ్యాపించి, వాటిని పాలిస్తున్న పరమాత్మ.

యస్మాత్క్షరమతీతోఽహమ్ అక్షరాదపి చోత్తమః।
అతోఽస్మి లోకే వేదే చ ప్రథితః పురుషోత్తమః॥

నేను క్షరుడిని మించినవాడినీ, అక్షరుడికంటే ఉత్తముడినీ కావడంవల్ల లోకంలోనూ, వేదాలలోనూ పురుషోత్తముడిగా ప్రసిద్ధి పొందాను.

యో మామేవ మసమ్మూఢో జానాతి పురుషోత్తమమ్।
స సర్వవిద్భజతి మాం సర్వభావేన భారత!॥

అర్జునా! అజ్ఞానం లేకుండా అలా నన్ను పురుషోత్తముడిగా తెలుసుకునే వాడు సర్వజ్ఞుడై అన్నివిధాల నన్నే ఆరాధిస్తాడు.

ఇతి గుహ్యతమం శాస్త్రమ్ ఇదముక్తం మయాఽనఘ!
ఏతద్బుద్ధ్వా బుద్ధిమాన్ స్యాత్ కృతకృత్యశ్చ భారత!

అర్జునా! అతిరహస్యమైన ఈ శాస్త్రాన్ని నీకు చెప్పాను. దీన్ని బాగా తెలుసుకున్నవాడు బుద్ధిమంతుడూ, కృతార్థుడూ అవుతాడు.

ఇలా ఉపనిషత్తులు, బ్రహ్మవిద్య, యోగశాస్త్రం, శ్రీకృష్ణార్జున సంవాదం అయిన శ్రీమద్భగవద్గీతలోని "పురుషోత్తమప్రాప్తియోగం" అనే పదిహేనవ అధ్యాయం సమాప్తం.

# రమాపరిణయం లో రామణీయకత

(గతసంచిక తరువాయి)

తాబేలిపై స్వల్పజంతువులను అరుదుగా భక్షించడం కాదయ్యా ఈ కుడుములు నతి రసంబులు దృప్తిగా భుజియించవయ్యా! పందిపై తుంగగడ్డలను కరకర నమలడం కాదయ్యా, ఈ కరజికాయలు,వడలు,గారెలు, ఇడ్డెనలు రుచిరుచిగా భుజియించవయ్యా! హిరణ్యకశిపుని రక్తాన్ని పానం చేయడం కాదయ్యా, ఈ తేనెపానకమును పానము సేయవయ్యా! ఇంతవరకు బ్రహ్మచారిగా వుంటూ ఆహారనియమాన్ని పాటించావు. ఇంకనీయిష్టం.భ్రమతీర అన్నియుభక్షించ వయ్యా!–" అని ఈశ్వరుడు ఈసడింపుగా ఇంపుగా పల్కినాడు. అవన్నీ తిన్నాడో లేదో గానీ మాటలు మాత్రం తక్కువతిన్నాడా మాధవయ్య. ఓవన్నగాభరణా! చక్కని పునుక కంచం పుచ్చుకొని యెక్క డెక్కడో బిచ్చ మెత్తినాసరే ఆకలితీరక చివరకు విషం మెక్కడంకాదయ్యా,ఇప్పుడీదివ్యాన్నాన్ని ఇష్టంగా భుజించవయ్యా! భూతములను చంపి తిని అంత్రటితో పరితృప్తి చెందక పావనుండైన చిరుతొండ భక్తుని శిశు మాంసము భక్షించుట కాదయ్యా, ఇప్పుడీ భక్ష్యంబు లన్నియు భుజియింపవయ్యా!' అని లోగుట్టు బయటపెట్టాడు ముకుందుడు.

'ఈడిగదాని కల్లుకుండ వలన
కలిగిన మాలిన్యం తొలగి
పోతుందిలే. ఇదిగో నా యెంగిలి తిను'

అని తన భుక్తశేషాన్నాన్ని శివు డారగించే కనకపాత్రలో వేశాడు హరి. శంకరుడు

శ్రీ ఏ. వి. రమణప్రసాద్

సంతోషించాడు. 'నీవు ఆకలికి ఆగలేక బోయదాని యెంగిలిపండ్లు తినలేదా! ఆ దోషం పోవాలంటే ఇదిగో నా యెంగిలి తిను' మని శివుడు తన అన్నాన్ని హరి పళ్ళెరంలో వేశాడు. విష్ణువు ఆనందించాడు.

'ఆహా! ఏమి నీ శీలము. నీ గొప్పతనము కన్నప్పకేయెఱుక.ఎందుకులేఇప్పుడదంతా. నా చెల్లెలు ముందు నిన్ను చిన్న బుచ్చడం భావ్యం కాదు'— అన్నాడు హరి.

'నీ చపలత్వ మెట్టిదో గోపసుందరులకే తెలుసు.ఎందుకులే రమాదేవి ముందునిన్ను రట్టు గావించడం' అన్నాడు హరుడు.

'అవునవును. నీ నిశ్చల చిత్తము మోహినీదేవి బాగుగా ఎఱుంగును'— అని కేశవుడు నుడువగా—

'నిజమే మరి. నీ కామ సంకల్పము బ్రహ్మాదులకు తెలుసుకదా'అన్నాడు శివుడు. ఇట్లు హరిహరులు అన్యోన్యముగా వాదులాడుకొను చుండగా ఇక తమవంతు తప్పదన్నట్లు హిమతనూజ రమాదేవితో 'ఓ చిగురుబోడి! భోజనము చేయకున్నావేమిటి? చక్కెరపొంగలి మెక్కడానికి సంకోచ మెందుకమ్మా! పెళ్ళికూతురువు. నీవే ఇవన్నీ భోంచేయాలి' అని పల్కుచూ నవ్వుచుండగా యమున విన్నది.

పెండ్లికొడుకు గడుసరి, నోరు విప్పితే పెడసరి. మాటకు మాట వడ్డిస్తున్నాడు. అతనికి ఎవరి సహాయమూ అక్కరలేదు. పెళ్ళికూతురు సిగ్గరి. మాటాడితే ముక్తసరి. పాపం! బదులు పలుకలేక పోతోంది. ఆడపడుచు ఆటపట్టిస్తోంది. అందుకే కూతురు తరుపున తల్లి వచ్చింది. యమున అంది కదా! "ఏమ్మా! పార్వతీ! పెళ్ళికూతురు పదార్థాలు ఒకటి కూడా భక్షించడం లేదు. సిగ్గేమో? పోనీలే పసిబిడ్డకదా! ఏం తింటుంది?



'నీవు మునుకొని బ్రహ్మాండముల
నీనినావు
కనుక నీ కడు పతి ఘనముగా నుండు
అటుగాన భక్ష్య భోజ్యాదు లెన్నైన
పటు తీవ్రముగ నీవు భక్షింపగలవు.'

కావున నీవు కోరినవన్నీ వడ్డిస్తాను, తినవమ్మా!" — అని పల్కింది. దానికి బదులేమివ్వాలో పార్వతికి తోచలేదు.

'అత్తగారూ! పాలు త్రాగడం కూడా చేతగాని పసిబిడ్డ అని కూతురును వెనకేసుకొని మాట్లాడుతున్నారా! నిజంగా మీ అమ్మాయి బాలికయే అయినచో భర్త కొరకు తపమెట్లు చేసింది? మా అన్న నెలా వలచింది? అమ్మో! మీ కూతురు పసిబిడ్డా! కాదు అసాధ్యురాలు. బహుసూత్రధారి. మహా సాత్త్వికులకు సైతం గర్వము పుట్టించ గలదు. కపటంబుతో కాలగతుల భావించ గలదు. పేదలను ధనవంతులుగను. ధనమదాంధులను ధనహీనులుగను మార్చ గలదు. ఎల్లజాతులను చపలుర గావించ గలదు.' — అని ఇక్కడ పార్వతీదేవిచేత వెంగమాంబ ఇందిరను నిందాస్తుతి గావించి లోకమాతగా లోకానికి తెలియజేసింది.

ఆంధ్రవాఙ్మయంలో బువ్వము బంతిని ఇంత సుదీర్ఘంగా వర్ణించినది శ్రీనాథుని తరువాత వేంగమాంబయే అని చెప్పవచ్చును. శ్రీనాథుని బువ్వము బంతి రసిక జన కలాపము కాగా వెంగమాంబ బువ్వము బంతి సరసవచోవిలాసము.

ఆ విధంగా హరిహరులు, రమాగిరిజలు మేలము లాడుకొను చుండగా సాగరుడు నవ్వుచూ వచ్చి "మీరు బలవంతులు. ఆనంద భరితులు. ఒక్కరొక్కరికన్న ఉత్తమోత్తములు. మీకు భేదములేదు. ఓ జలజాక్షా! సమస్తలోకాలూ నీ చిన్ని బొజ్జలో శ్రీరామ రక్షగా వున్నవయ్యా. నీ ఆకలి తీర్చుటకు నే నెంతవాణ్ణి. నా కల్గినయంతమాత్రమున సత్కరించుచున్నానని, లోకసహజంగా ఆడపిల్లతండ్రిగా పల్కినాడు.

జలజాసనాదులు ఆ జలరాశి మాటలకలరి, ముదమంది తృప్తిగా భుజించి లేచి కరప్రక్షాళనములు గావించినారు. అందరికినీ విడెము లిప్పించినాడు పెండ్లికొడుకు. అందరును ఇష్టకథావినోదముల సంతోషమగ్నులై యున్నారు. అటు ఇటు చూచాడు హరి. ఎవరూ చూడ్డంలేదనుకున్నాడు.

"శ్రీ వేంకటేశు డాశ్రిత జనావనుడు....
అంతనచ్చటనుండి హాటక కలశ
మెంతయు బ్రీతితో నెలమి నెత్తుకొని
వేటొక్క విడిదికి వేడ్కతో"..నరిగినాడా.

తానందరికీ తాంబూలా లిప్పించాడు. మరి? తన కిచ్చేవారు? రారు. వారు రావాలనుకున్నా ఆ చోటు చాటు కాదుకదా! అందుకే చటుకున అటనుండి విడిది కేగినాడు. ఊరికే వెళ్ళితే ఊహిస్తారనికాబోలు! కనక కలశాన్ని కైకొని కదిలాడు. ఇదంతా కాంత కోసం కాంతుని వలవంత అని పసికట్టినారు సాగరాంగనలు. ఇందిరను ముందరిడుకొని వచ్చి వివరించి విడిదిలోనికి పంపించి సర్వోపచారాలూ చేయించారు. కాంక్షతీరింది కన్నయ్యకు, కప్పురపు విడెము కరకరా నములుతున్నాడు. అందరి వదలి, శేషహోమము విడిచి ఎందు కిలా వచ్చాడో అర్థం కాలేదు అమ్మవారికి.

"జలజాతనయన నాస్వామి యిచ్చటికి
యలసివచ్చిన దేమి యానతీవోయి!"

అని అడిగింది.

"మజ్జనకు నిన్వేసాలచేత
నళికింప దలచి నే డలిగి వచ్చితివా'
'చెల్లెలౌ పార్వతి కచట
అన్నంబుసాల కిట్లలిగివచ్చితివా'

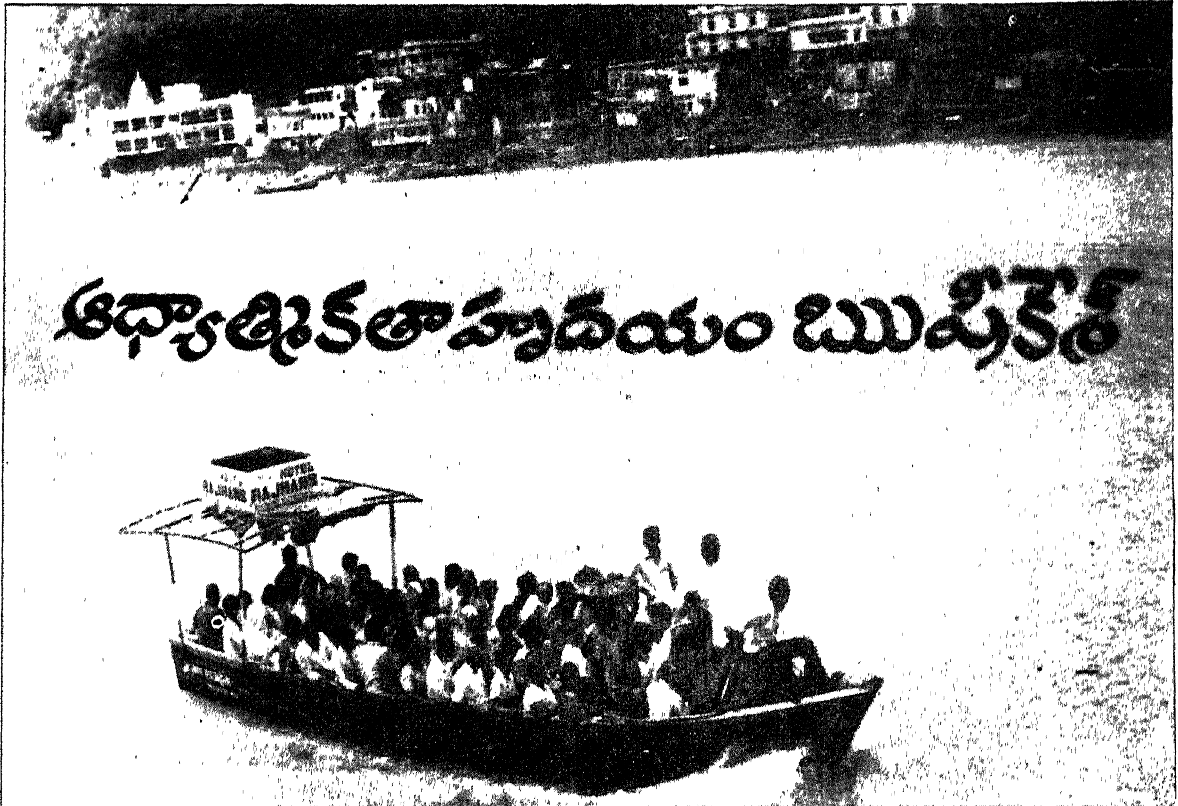
"తిరుపణాచార్యైన దెప్పింతు ననిన
హరుని వాక్యముల కిట్లలిగి వచ్చితివా"
'పేదవారింటిలో పెండ్లి యాడితిని
యాదాయ మేమని యలిగి వచ్చితివా'

"పెండ్లికి దీసిన అప్పెట్లుదీర్తునని
విచారమునని ట్లలిగి వచ్చితివా"

(37 వ పేజీలో)




సాంస్కృతిక భారతావనిలో 'ఋషికేశ్' పుణ్యస్థలాన్ని గూర్చి విననివారు అరుదు. హరిద్వార్‌కు ఈశాన్యదిశలో 24 కి. మీ. దూరంలో ప్రశాంత ప్రకృతివాతావరణంలో "ఋషీకేశ్" పుణ్యక్షేత్రం ఉంది. దీని వైశాల్యం 11.20 చ. కి. మీ. ఉంటుంది. జన సంఖ్యాదాదాపు 30 వేలు. హిమాలయాలలో ఉంది. దక్షిణపు దిక్కున పవిత్ర గంగానది ప్రవహిస్తుంటుంది. మిగిలిన మూడు దిక్కులలో హిమాలయాల రమణీయ ప్రకృతి శోభ చుట్టి ఉంటుంది.




ఇక్కడనుండి డెహ్రాడూన్ 42. కి. మీ., ముస్సోరి 77కి. మీ., దేవప్రయాగ 70 కి.మీ, రుద్రప్రయాగ 139 కి. మీ., కర్ణప్రయాగ 170 కి.మీ, యమునోత్రి 288 కి.మీ, గంగోత్రి 258 కి.మీ. ఉత్తర కాశి 154 కి. మీ., కేదార నాథ్ 228 కి. మీ., బదరీనాథ్ 298 కి. మీ. దూరంలో ఉంటాయి. దేశవిదేశాలనుండి నిత్యము అనేక వేల సంఖ్యలో యాత్రికులు ఈ పుణ్యస్థలిని దర్శించుకొని పునీతులౌతుంటారు.

## "ఋషీకేశ్" కు అర్థం ఏమిటి ?

ఈ నాటి "ఋషికేశ్" పూర్వం 'హృషీకేశ్' గా వ్యవహరింపబడేది. సత్యయుగంలో "రభ్యమహాముని" ఇక్కడ ఘోర తపస్సు చేశాడని, భగవంతుడు "హృషీకేశు"డనే నామంతో దర్శనమిచ్చాడని ఇక్కడ స్థల పురాణం చెబుతుంది.

"హృషీక" మనగా త్వక్, పాణి, పాద, పాయు, ఉపస్థలు. వీనినే విషయేంద్రియములంటారు. హృషీకములను గెల్చినవాడు 'ఋషి' అవుతాడు. హృషీక + ఈశుడు — హృషీకేశుడు ఇంద్రియములకు అధిపతి— భగవానుడు (విష్ణువు రూఢి అర్థం). సహజంగా మానవుడు విషయేంద్రియములకు దాసుడైతే, ఆ విషయేంద్రియములే భగవానునిచే శాసింపబడతాయి. ప్రతిజీవి హృదయస్థానమే భగవన్నిలయం అని ఆర్యవాక్కు—

హృదయం హృషీకేశస్థానం సర్వేంద్రియ వ్యాపార నిరోధకతా రూప శక్తేః తత్ర సత్త్వాత్.

శ్రీమద్రామానుజాచార్యులవారు హృషీకేశ్‌ను గురించి ఈవిధంగా ప్రవచించారు-

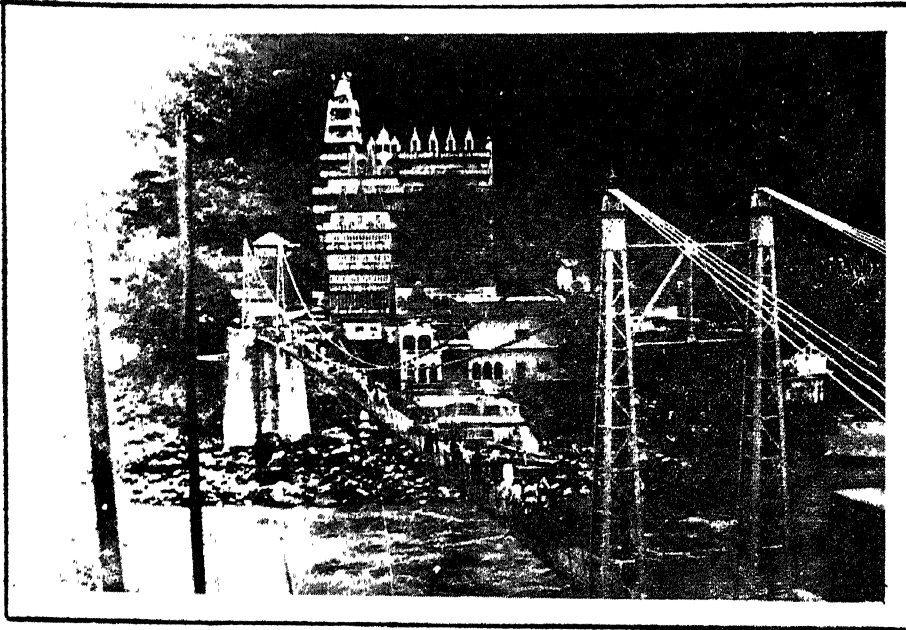
జ్ఞాన శక్తి బలైశ్వర్య వీర్య తేజసాం నిధిం స్వసంకల్పకృత జగదుదయ విభవ లయలీలం హృషీకేశమ్.

హృషీకేశుని శ్రీ మహావిష్ణువుగా ఊహించి ఇక్కడ గంగాతీరంలో 'భరత మందిర్' నిర్మించారు. శ్రీమహావిష్ణువుకు భరతుడనే నామము కూడ ఉంది. అయితే భరత దేవాలయంలో కల శ్రీమహావిష్ణువుని శ్రీరాముని అనుజుడు "భరతుడు" గా కూడ కొందరు చెప్తారు. భరత మందిరానికి 108 సార్లు ప్రదక్షిణం చేసినవారికి బదరీ నారాయణుని సేవించిన ఫలితం కలుగుతుందని యిక్కడి వారి నమ్మకం.

## సూర్యభగవానుని విగ్రహం

భరత మందిరానికి ప్రదక్షిణంచేసే సమయంలో ఒక విషయం యాత్రికుల హృద

షేక్ మౌలాలి



విశ్వవిఖ్యాతమైన 'లక్ష్మణఝూలా' మరియు వెనుక 'స్వర్గాశ్రమ్' ను చిత్రంలో చూడవచ్చు.

యాన్ని కలిచివేస్తుంది. గర్భగుడివెనుకవైపు సూర్యభగవానుని విగ్రహం, ముఖము, చేతులు వికృతం చేయబడి ఉన్నవి. కారణం అడిగితే ఔరంగజేబు దండయాత్రల ఫలితమని అక్కడ పూజారి చెప్పాడు. భరత మందిరానికి దాపులో హనుమాన్ మందిర్ ఉంది.

కాలగతిలో "హృషీకేశుడు" ఋషీకేశుడు గాను, హృషీకేశ్ ఋషీకేశ్ గాను మారి ఈ పుణ్యస్థలి సర్వదా సాధుసమాజముతోను, భక్తబృందాలతోను విలసిల్లుతూ వస్తుంది.

## త్రివేణీ ఘాట్

యమున, సరస్వతీ అనే చిన్న ఉప నదులు ఋషీకేశ్‌లో 'గంగ'తో సంగమిస్తాయి. ఆ సంగమస్థలిని "కుబ్జాభ్రకము" అంటారు. శ్రీరాముడు ఉత్తరఖండంలో కొంతకాలం యిక్కడ తపస్సు చేశాడని స్థానికులు చెప్తారు. సంగమం ఒడ్డున శ్రీ రఘునాథ దేవాలయం ఉంది.

ప్రతిరోజు వేలాది యాత్రికులు పూర్వీకులకు త్రివేణీ ఘాట్‌లో పిండప్రదానం చేస్తారు. సంధ్యాసమయంలో చిన్న చిన్న బుట్టల్లో పుష్పములు, దీపములు అమర్చి గంగా ప్రవాహంలో వదులుతారు. ఇలా చేస్తే తమ పూర్వీకులకు పుణ్యఫలాలు, మోక్షప్రాప్తి చేకూరుతుందని వారి నమ్మకం. సంధ్యాసమయపు చిరు చీకట్లలో లేత నీల వర్ణంగా కానవచ్చే గంగాప్రవాహంలో బంగారు వన్నెలతో వెలిగే సహస్రాధిక దీపాలు "నీలకాంత మణులా!" అన్న భ్రమకు లోనుచేస్తాయి. అర కిలో మీటరు వెడల్పు, ఒక కిలో మీటరు పొడవున దీప మాలికలు ఆకాశంలో నక్షత్రమాలికలను ధిక్కరిస్తూ 'హరిద్వార్' వైపు పయనిస్తుంటాయి.

త్రివేణికి పైన "చంద్రభాగ"నది గంగతో కలుస్తుంది. ఆ సంగమస్థానాన్ని 'మాయాకుండ్' అంటారు. మాయాకుండ్ కుబ్జాకుండ్‌ల మధ్య 1 కి. మీ. పొడవున ఋషీకేశ్ నగరం ఉండేది. కాని ఈనాడు అది 5 కి. మీ. పెరిగి లక్ష్మణ ఝూలా వరకు వ్యాపించింది.

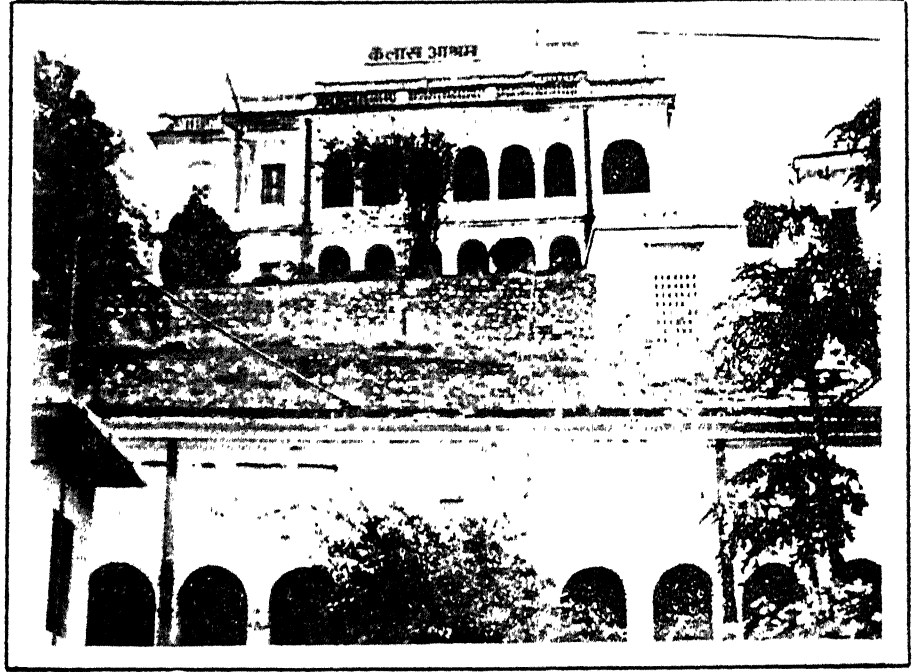
## జగత్ప్రఖ్యాతమైన 'లక్ష్మణఝూలా'

ఋషీకేశ్ బస్టాండు నుండి 5 కి. మీ. దూరంలో విశ్వవిఖ్యాతిగాంచిన లక్ష్మణ ఝూలా ప్రతి యాత్రికుని ఆహ్లాదంతోపాటు ఆనందాన్ని కలిగిస్తుంది. ఇక్కడ గంగా నది తూర్పునుండి పడమర దిక్కుకు చాల శీఘ్రగతిని ప్రవహిస్తుంటుంది. ఉత్తర ఖండంలో శ్రీరాముడు 'గంగ'ను దాటటానికి అనువుగా అంబులతో ఒక వంతెనను కూర్చాడని స్థానికుల కథనం. కాలగతిలో అక్కడ మధ్యలో ఏ ఆధారం లేకుండ నార తాళ్ళతో ఒక వంతెనను ఏర్పరచి, దానికి ఒక చెక్కపెట్టెను ప్రేలాడదీసి, అందులో మనుష్యుల్ని కూర్చోబెట్టి వేరే తాడు సాయంతో నదిపై చేరవేసేవారు.

క్రీ. శ. 1889 సం. లో ఒక విషాద సంఘటన జరిగింది. కొందరు యాత్రికులు చెక్కపెట్టెలో కూర్చొని 'గంగ'ను దాటుతూ నదిమధ్యలోకి వచ్చేసరికి, తాడు తెగి అంతా గంగ పాలైనారు. ఆ హృదయ విదారక దృశ్యాన్ని జయపూర్‌కు చెందిన ఒక జమీందారిణి నిల్చుని చూస్తుండిపోయింది. వెంటనే కుమారుడైన సేఠ్ సూరజ్‌మల్ శ్రీ ప్రసాద్‌జీను మామూలు తాడు స్థానే లోహపు తాళ్ళతో వేలాడే వంతెన నిర్మించవలసినదిగా కోరింది. ఈనాడు మనకు కన్పించే వంతెన 19 7లో ప్రభుత్వం నిర్మించింది. దీని పొడవు 450 అ. ఎత్తు 70 అ. ఈ వంతెనపై నిత్యం కొన్నివేల యాత్రికులు నడుస్తుంటారు. యాత్రికుల గమనానికి ఈ వంతెన కదుల్తూ ఊయల లాగఊగుతూ వినోదాన్ని కలిగిస్తుంది. ఈ వంతెన దాటినవారు 'ముక్తి' పొందుతారని భక్తుల విశ్వాసము. ప్రపంచంలోని ముఖ్యదర్శనీయ దృశ్యాలలో లక్ష్మణఝూలా ఒకటి.

ఇక్కడే ఉత్తరపు గట్టుమీద లక్ష్మణుడు తపస్సు చేసిన స్థలములో లక్ష్మణ దేవాలయం వెలసింది. దానికి దగ్గరలోనే లక్ష్మణ ఝూలా హోటలు ఆధునిక సౌకర్యాలతో యాత్రికులను ఆకట్టుకుంటుంది. యాత్రికులు మొదట లక్ష్మణ దేవాలయం దర్శించి, లక్ష్మణ ఝూలా దాటగనే పదమూడు అంతస్థులతో అధునాతనంగా కట్టబడిన పెద్దదేవాలయం 'స్వర్గాశ్రమ్' లోకి వెళతారు. దీనినే 'కైలాసా

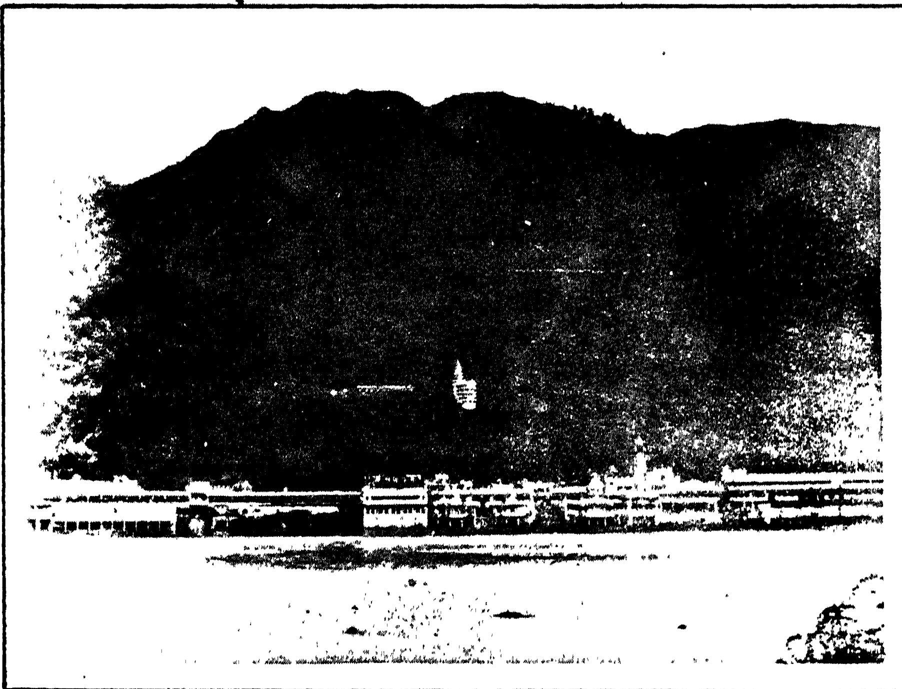
నందమందిర్' అంటారు. అందు ప్రతి అంతస్థులో విభిన్న దేవీదేవతల విగ్రహాలు ఉన్నాయి. 13 వ అంతస్థులో ధ్యాననిష్ఠలో కూర్చున్న 'శివమూర్తి' దర్శన మిస్తాడు. అక్కడ గంగోత్రినుండి తెచ్చి సీలు చేసిన 'గంగాజలము', పూజచేసిన రుద్రాక్ష, తులసీ మాలలు భక్తులకిస్తారు. అక్కడ నుండి సంపూర్ణ ఋషీకేశనగర దర్శనం అవుతుంది. హిమాలయ రమణీయ ప్రకృతి శోభ తిల కించ వచ్చును. క్రింద పర్వతాలను చీల్చు కుంటూ పరుగిడు గంగా ప్రవాహదృశ్యము అహ్లాదకరం గాను, మనోహరం గాను ఉంటుంది.



ఆదిశంకరులచే స్థాపించబడిన 'కైలాస ఆశ్రమ్'

కైలాసానంద మందిరానికి పడమరగా భారత్ కా సాధు సమాజ్, మహర్షి ధ్యాన విద్యాపీఠ్, గీతాభవన్, పరమార్థనికేతన్, ఆశ్రమాలు ఉన్నాయి. ఈ ఆశ్రమాల్లో నిత్యము వేదము, గీత, రామాయణ మహాభారత తది తర పురాణముల ప్రవచనం, భజనలు, కీర్త నలు జరుగుతుంటాయి. ఇక్కడ ఎంద రెందరో సాధుపుంగవులు దర్శన మిస్తారు. ఈ ఆశ్రమాల్లో భక్తులకు ఉచిత భోజన వసతి సదుపాయాలు ఉన్నాయి. గీతా భవన్‌లోని 'శివమందిరం' ఒక ప్రత్యేక ఆకర్షణ. దీనజనోద్ధరణ, పరమార్థనికేతన్ ఉద్దేశ్యం. వేదనికేతన్ దాపులో మహేష్ యోగి ఆశ్రమ మున్నది.

పై ఆశ్రమములకు స్వర్గాశ్రమానికి మధ్య మార్గమున కిరుపైపుల మామిడి తోటలు మిక్కుటంగ ఉన్నాయి. ఈ మామిడిచెట్లు మే, జూన్ నెలలలో పుష్పించి అక్టోబరు, నవంబరు మాసములలో ఫలవంత ములు కావటం మరొక విశేషం. మార్గ మంతా సిమెంటు పూయబడి యిరుపైపుల యాత్రికుల విశ్రాంతికొరకు బెంచీలు వేయ బడి ఉన్నాయి. ప్రతి నూరు గజాలకు మంచినీటి కుళాయిఉంది. చిన్న చిన్న ఫలహార శాలలు, టీ దుకాణాలు ఉన్నాయి.



ఋషికేశ్‌లో గంగాతీరాన వివిధ ఆశ్రమాలు

### కణ్వాశ్రమము

ఋషికేశ్‌కు 74 కి. మీ. దూరంలో కోట్ ద్వార్ అనే గ్రామం ఉంది. అక్కడినుండి 6 కి. మీ. దూరంలో 'మాలిని' అనే ఉప నది ఒడ్డున కణ్వాశ్రమము ఉంది. దుష్యంతుడు, శకుంతలను గాంధర్వ వివా హం చేసుకున్నది యిక్కడే! ఆ తపో భూమిని దర్శించుకున్న సాహితీ ప్రియు లకు మహాకవి కాళిదాసు దుష్యంతునిద్వారా చేసిన మనోహర వర్ణనలు తప్పక స్ఫురి స్తాయి.

నీవారాః శుకగర్భ కోటర
ముఖభ్రష్టాః తరూణామధః
ప్రస్నిగ్ధాః క్వచిదింగుదీ ఫలభిదః
సూచ్యంత ఏవోపలాః,
విశ్వాసోపగమాత్ అభిన్నగతయః
శబ్దం సహంతే మృగాః

[36 వ పేజీలో]

## గ్రంథసమీక్ష

### శ్రీ రామాయణ రహస్యము

[హిందీమూలం: పూజ్యపాదశ్రీ 108 రామచంద్ర డోంగ్రే మహారాజ్.
అనువాదం: డా॥ కె. శివసత్యనారాయణ.
ప్రకాశకులు: శ్రీనివాసా పబ్లిషర్సు, నర్సాపురం, ప. గో. జిల్లా. (ఆం.ప్ర.)
వెల: రు. 12-00.]

ప్రపంచ సాహిత్యంలో రామాయణానికి సాటి రామాయణమే. ఏ ముహూర్తాన వాల్మీకిమహర్షి ఆ కావ్యాన్ని రచించాడో, అది మొదలుగా ఆ కావ్యం ఈనాటి వరకు అదే నిత్యనూతనత్వంతో వెలుగుతూంది. భారతీయభాష లన్నిటిలో ఆ కావ్యానికి అనువాదాలు వెలశాయి. ప్రపంచ భాష లన్నిటిలోను ఆ కథ వ్యాపించింది. ఖండాంతరాల్లోను, ద్వీపాంతరాల్లోను కూడ రామనామం వినిపిస్తుంది. రామకథా సంబంధి స్థలపురాణా లెన్నో ఆ యా చోట్ల వ్యాపించాయి.

భారతీయ సాహిత్యంలో వాల్మీకి రామాయణం ఆదికావ్యం. హిందువులకి అది వేద తుల్యం. సీతారాములు వారి దృష్టిలో జగన్మాతాపితరులు. వారవతరించినది లోకోద్ధరణకు. ఆచరించిచూపినది ఆదర్శజీవితం. నెలకొల్పినది రామరాజ్యం.

" రమంతే యోగినోఽనంతే
నిత్యానందే చిదాత్మని,
ఇతి రామపదేనాసౌ
పరంబ్రహ్మాభిధీయతే."

అని శ్రీరామ రహస్యోపనిషత్తులో శ్రీరాముని పరబ్రహ్మ స్వరూపం వెల్లడించబడింది. అది ఆనంద నిధానం. అందుకు యోగిజనులే సాక్షులు.

"మూలప్రకృతి రూపత్వాత్
సా సీతాప్రకృతిః స్మృతా,
ప్రణవప్రకృతి రూపత్వాత్
సా సీతాప్రకృతి రుచ్యతే."

అని సీతోపనిషత్తులో సీత మూల ప్రకృతిగా, ప్రణవప్రకృతిగా వర్ణించబడింది. ఇట్లున్న ఈ ప్రకృతి పురుష లీలా విలాస వివరణమే రామాయణ మహాకావ్యం. బాలకవి, బాలయోగి, హరిరామనాథ్‌గారి మాటల్లో "వాల్మీకి రామాయణం మానవుని స్వస్వరూపం దగ్గరకు అడుగులు వేయిస్తుంది. తులసీదాసుగారి శ్రీరామచరిత మానస్ జీవుని ఏకంగా స్వస్వరూపంలో లీనం చేసేస్తుంది. స్వస్వరూపమే ఈ విశ్వరూపం. అదే పరమాత్మ స్వరూపం. ఆయనకు రూపం లేదు. అయినా సమస్తరూపాలు ఆయనవే. మానవశరీరంలో కటివరకు శక్తితత్త్వం. అపై పురుషతత్త్వం."

రామాయణ కథలో ఎన్నెన్నో చిత్ర విచిత్రమయిన జీవితసమస్యలు వినిపిస్తాయి. వాటన్నిటికీ ఆదర్శాత్మకమైన పద్ధతిలో సమాధానాలుకూడ అందులోనే కనిపిస్తాయి. రాముడు ఆదర్శ పురుషోత్తముడు. సీత ఆదర్శ పతివ్రతాశిరోమణి. ఆ ఆదర్శ మెరిగి అనుకరించడమే మానవునికి ఇహపరసాధనమైన ఉపాయం. సీతారామ సదానుస్మరణ మీ ఆదర్శాచరణకు దోహదం..

పూజ్యపాదశ్రీ 108 రామచంద్ర డోంగ్రె మహారాజ్‌గారు హిందీభాషలో వ్రాసిన ఈ 'శ్రీ రామాయణ రహస్యము' శ్రీరామకథా వివరణతోపాటుగా ఆ యా చోట్లగల అతి నిగూఢమైన ఆధ్యాత్మిక రహస్యాలన్నిటినీ అతిసరళమైన సంగ్రహమైన శైలిలో వివరిస్తుంది. తెలుగు అనువాదకులు డా॥ కె. శివసత్యనారాయణగారు హిందీభాషా కోవిదులు. విశేషించి రామభక్తులు. ఈ గ్రంథాన్ని తెలుగులో వ్రాసి ఆస్తికులైన వారందరికీ ఉపకారం చేసినవారయ్యారు. అనువాదం సొపుగా, సరళంగా అదే మూలమన్నంత చక్కగా సాగింది. ఇక ఈ గ్రంథంలో, రామాయణంలోని ఏడుకాండల కథ అంతా చిన్నచిన్న సంభాషణలుగా, తీరుబడి ఉపదేశాలుగా వర్ణించబడింది. వాల్మీకి, తులసీదాసు, ఏకనాథుడు రామాయణకర్తల రచనా విశేషాలన్నీ తరిచిచూచి మేలు గ్రహించి, లోకవృత్తమెరిగి తదను రక్తికరమైన శైలిలో ఈ గ్రంథం సంతరించబడింది.

"మాతృపితృభక్తి, బంధుప్రీతి, నిగ్రహశక్తి, సదాచారము, సరళత, ఏకపత్నీవ్రతము, సత్యవాక్పాలన, ఔదార్యము, శరణాగతవాత్సల్యము, నిర్భయత్వము, మధురభాషణత్వము మున్నగు సద్గుణాలన్నీ శ్రీరామునిలో చోటుచేసుకొన్నాయి. ఆయన సకల సద్గుణాభిరాముడు. శ్రీరాముడు తల్లిదండ్రుల యెడ అనన్యమైన భక్తి గల్గియుండేవాడు. కొందఱు చదువుకొన్నవాళ్లు నేడు దేవాలయానికి వెళ్లి భగవంతునకు నమస్కారం చేస్తారు. కాని తమ గృహంలోవుండే భగవత్స్వరూపులైన తమ ముదుసలి తల్లిదండ్రులకు నమస్కరించరు. అది వారికి నామోషి! భగవంతుడు నీవు నాకైతే నిత్యము నమస్కరిస్తున్నావు. కాని నీ యింటి దగ్గరున్న వృద్ధులైన తల్లిదండ్రులకు నమస్కరిస్తున్నావా? అని అడిగాడు. 'ఒకప్పుడు చేసేవాడిని కాని బి.ఎ., పాసైన తరువాత చేయడం మానేశాను.' చదువుకొన్నవాడు జవాబిచ్చాడు.

"ఏ చదువువలన తల్లిదండ్రులకు నమస్కరించడానికిగాని సేవచేయడానికిగాని సంకోచం కలుగుతుందో అటువంటి చదువు ఎందుకు? తల్లిదండ్రులకు సేవచేయనివాడు దేశానికి సంఘానికి లేక భగవంతునకు ఎలా సేవచేయగలడు?"

పై ఉద్ధరణ ఈ గ్రంథంలోని కథాకథన విషయ వివరణాలకి ఉదాహరణ. ఈ రోజుల్లో ఇటువంటి గ్రంథాలెంతైనా ఆవశ్యకం. శ్రీ సత్యనారాయణగారు చక్కని గ్రంథాన్ని ఎంచి అనువదించారు. గ్రంథ ముద్రణ కూర్పుతీర్పులన్నీ చాలా బాగున్నాయి. 250 పేజీలకు పైగా ఉన్న యీ పుస్తకం వెల: 12-00 కూడ చాల సరసంగా

(33 వ పేజీలో)

# యువవాణి




విశాలమైన మహోన్నతమైన ఆ వృక్షం వైపు చూస్తుంటే యేమనిపిస్తుంది? ఈ వృక్షం యెన్ని తరాలనుండి ఈ విధంగా నిలబడి ఉందో, అసలీ వృక్షం ఇలా యెదగడానికి మూలమైన దీని తల్లి ఎక్కడ ఉందో, ఆ తల్లికూడా యెన్నాళ్ళుగా నీడనిస్తూ పళ్లనిస్తూ ఈ జీవకోటికి సేవచేస్తుందో అని తలపింపజేస్తుంది. ఆశ్చర్యాన్నీ ఆనందాన్నీ కలిగించే ఇలాంటి తలపులెన్నెన్నో మనోవీథిలో పుడుతూనే ఉంటాయి. చివరకు చెట్టుకో తల్లిఉంది, ఆ తల్లికో తల్లి ఉండింది, ఆ తల్లికో తల్లి ఉండేది అని నిర్ణయించుకుంటాం. ఈ విధంగా వెనక్కు పోయిన కొద్దీ అమ్మకోఅమ్మ అనేదే మిగిలిపోతుందిగాని మూలపుటమ్మ యెవరో తేలనే తేలదు. అప్పుడు చెట్టు అనాది అనే నిర్ణయానికి వచ్చేస్తాం మనం. ఎందుకు అనాది అనే నిశ్చయానికి మనం వచ్చామంటే, మానవ మేధ ఎంత పరిశోధన చేయగలదో అంత చేసేసి, ఎంత ఊహించగలదో అంత ఊహించేసి, ఇక అవతలికి వెళ్ళలేని స్థితిలో "అనాది" అనే మాటతో తృప్తిపడే స్థితికి వచ్చిందని అర్థం.

అలాగే ఓ వ్యక్తి విషయంలో కూడా. ఆయన సమున్నతుడు-సంస్కారవంతుడు. అతనికి తల్లీతండ్రి ఉన్నారు. వారికికూడా తల్లీతండ్రులు ఉండేవారు. అదేవిధంగా ఆ వారికికూడా తల్లీ తండ్రులు ఉండేవారు. ఇది యెంతకూ తెగదు, ఇలాగే వెనక్కి వెళ్లాల్సి వస్తుంది. ఎంత వెనక్కి వెళ్లినా తల్లిదండ్రులు-తల్లిదండ్రులు అంటూ చెప్పుకుంటూ పోవల్సిందేగాని ఆ మూలం అంతు చిక్కదు. అందుకే చివరికి తల్లిదండ్రులనే వారు కూడా "అనాది" అనే నిర్ణయించాల్సి వస్తుంది. అయితే ఇక్కడ మనిషికి ఏకకణ జీవి-అమీబా మూలం అని డార్విన్ అన్నాడు. జీవపరిణామ సిద్ధాంతం అంటూ మనమధ్యకు వచ్చేసి ఎలుగెత్తి అరిచాడు. అరిస్తే అరిచాడు గాక! మూలపదార్థం [చేతనమా అచేతనమా అనే చర్చకు తావు కాదిది] మాత్రం "అనాది" అని తప్పకుండా అంగీకరించాల్సి వస్తుంది. కాదన్నా మాదన్నా యెవడన్నా కలడోలేడో చెప్పలేం!

అదేవిధంగా ఆకాశంలో సూర్యచంద్ర నక్షత్రాలు. వీటి కథాకమామిషు ఇంతే. ఖగోళమంతటా కనిపిస్తూ దివ్యతేజస్సు వెదజల్లే ప్రస్తుత సూర్యచంద్రనక్షత్రాలు అన్నీ కలిపి ఒక సౌరకుటుంబం. కోట్లాది సంవత్సరాల క్రితం ఇప్పుడున్న ఈ సౌర కుటుంబం పుట్టింది అంటున్నారు. కొందరు వందలకోట్లు అంటున్నారు. కొందరు వేలకోట్లు అంటున్నారు. ఖచ్చితమైన తారీఖు నిర్ణయించి చెప్పడం మాత్రం ఎవరికీ సాధ్యంకాలేదు, ముందుముందన్నా అవుతుందనే భరోసా ప్రస్తుతానికి మాత్రంలేదు. మరి ఈ సౌరకుటుంబం పుట్టడానికి పూర్వపు సంగతేమిటని ప్రశ్నిస్తే, మరో సౌర కుటుంబం ఉండేది, అది కాంతిహీనమై, శక్తిహీనమై అదృశ్యమైపోయింది అనే సమాధానం వస్తుంది. అంతకు పూర్వం అని మళ్లీ అడిగితే మళ్లీ ఇదే సమాధానం వస్తుంది. ఈ సమాధానాలవల్ల కూడా చివరికి తేలేదేమిటంటే సౌరకుటుంబం కూడా "అనాది" అని. ఈ అనాది అనే మాట మానవ మేధ వికసించడానికి ఆటంకంగా ఉన్నట్లనిపించినా ఆ మాట దగ్గర ఆగిపోయిన ప్రతి వ్యక్తికి శాంతి - సౌఖ్యం సంతృప్తి లభిస్తుందనేది మాత్రం సత్యం.

భౌతికంగా కనిపిస్తున్న ఇటువంటివాటినే మనం అనాది అని ఆనందిస్తున్నామంటే

ఈ సృష్టికే మూలమైన పరమాత్మయైన పరబ్రహ్మ స్వరూపం, సంగతేమిటి అనే ప్రశ్న పుడుతుంది. ఈ ప్రశ్న పుట్టినందువల్లనే హిందూతత్త్వవేత్తలూ దార్శనికులూ ఆ పరమాత్ముణ్ణి అనాది లోకే చేర్చారు. ఆయనొక్కణ్ణేకాదు ఆయనతోపాటు మరి కొన్నింటిని కూడా చేర్చారు.

ఈ సృష్టి పరమాత్ముడే చేశాడు అనడం అందరికీ పరిపాటయిపోయింది. జగన్నిర్మాత పరమాత్ముడు అనగానే ఆయన యెక్కడ ఉండి నిర్మించాడు, ఎలా నిర్మించాడు, ఎందుకు నిర్మించాడు అనే ప్రశ్నలు పుట్టాయి. అంతేకాదు సృష్టిచేశాడంటున్నారు, ఆ చేసినాయన రూపురేఖలేమిటి? రూపురేఖలే లేకపోతే నిర్మాణం చేసిందెలా అని ప్రశ్నలమీద ప్రశ్నలు కురిపించారు. ఆ ప్రశ్నలూ సమాధానాలే భారతీయ సంస్కృతికి మూలకందాలైన వేద-వేదాంగాలయ్యాయి. అవి విశ్లేషించబడ్డాయి-వ్యాఖ్యానించబడ్డాయి- భాష్యించబడ్డాయి. ద్వైత, అద్వైత, విశిష్టాద్వైత త్రితయ సిద్ధాంతాలుగా ఇంకా ఏమేమోగా వాటి చుట్టూ అల్లుకొన్నాయి. ఎన్ని అల్లుకొన్నా, ఎన్ని కప్పుకొన్నా, ఎంత ఎంత ముదిరినా- ఎంత వదిరినా, ఖండించినా - మండించినా గింజుకొన్నా-తలబద్దలు కొట్టుకున్నా, లోన గుడగుడ అన్నా- బయటికి గడగడ అన్నా, ఏమన్నా - ఏమనుకున్నా చివరకు ఆ పరమాత్ముడు "అనాది" అనే దగ్గర మాత్రం అందరూ తలలు వంచేశారు. కాబట్టి పరబ్రహ్మ అనాది అనే మాటలో ఇక ఎటువంటి విప్రతిపత్తి లేకపోయింది.

అంతటితో ఊరుకోలేదు మన దార్శనికులు. పరబ్రహ్మతోబాటు వారి మనస్సు ఈ సృష్టి మీదికి, ఈ జగత్తుమీదికి, ఈ ప్రకృతిమీదికి మళ్లింది. పరబ్రహ్మచేయని ఈ ప్రకృతి యెవరు చేశారనే ప్రశ్నలు శరపరంపర

లుగా పుట్టుకొంటూ వచ్చాయి. ఎవరు? ఎప్పుడు? ఎక్కడ? ఎందుకు? ఎలా? ఏమని చెప్పాలి- ఎంతని చెప్పాలి. చర్చలు వల్లించాయి, మనస్సులు వికసించాయి. వేదాంతపు వెలుగులు ప్రసరించాయి. "ప్రకృతి" అనాది అని సిద్ధాంతీకరించబడింది.

అదేవిధంగా జీవుని విషయం చర్చకు వచ్చింది. విశ్వపరిణామాన్ని అంగీకరించవచ్చుగాని జీవపరిణామాన్ని అంగీకరించవచ్చా అనేది పెద్ద ప్రశ్న అయింది. మనస్సులో పరిణామం జరిగే ఆస్కారముంది, కాని ఓ జీవి మరో జీవిగా పరిణామం చెందే అవకాశం ఉందా అనేది మనిషి మేధను పొడిచి పొడిచి విడిచింది. సత్య సాక్షాత్కారం జరిగింది. దేవునిలాగానే జీవుడు కూడా "అనాది" అని తేలింది. ఇక దీన్ని కూడా ఖండించేవారుగాని ప్రతిఘటించేవారుగాని లేకపోయారు.

తత్త్వచింతన ఇంతటితో ఊరుకునేదేనా యేమన్నా! ఊరుకుంటే మనిషిమేధ జడమయ్యేది. మనిషిలో మనీషులు పుట్టకపోయేవారు. ఇన్ని గ్రంథాలు పుట్టకపోయేవి. ఇంతగా విజ్ఞానం ఎదగకపోయేది. మానవుడు నిత్యచైతన్య ప్రవర్ధమానుడుగా కనిపించక జడునిగా - మందునిగా-శిలగా కనిపించేవాడు. కాని మానవునిలోని అంతశ్చేతన నిత్యం ఊర్ధ్వముఖంగానే పయనిస్తుంది. ఆ కారణాన్నే మరికొన్నిటిని అనాదిగా నిర్ధారించడం తప్పనిసరి అయింది.

అందులో ప్రధానమయింది ప్రకృతి పరమాత్మల సంబంధం. ప్రకృతిలోని దివ్యశక్తుల్లో పరమాత్మతత్త్వం గోచరించసాగింది. అలా గోచరించడానికి కారణమంటూ వెతికితే కనిపించడంలేదు. ఈ కనిపించనిదాన్ని పట్టుకునే దెలా? నిర్వచించడ మెలా? పూర్వాపరాల విచారణ జరిగింది. ఈ సంబంధం ఎప్పుడు, ఎక్కడ, ఎందుకు, ఏ విధంగా ప్రారంభమయిందో ఎవరికీ అర్థం కాలేదు. ఆ కారణాన్నే ప్రకృతి పరమాత్మల సంబంధం కూడా "అనాది" అని చెప్పక తప్పలేదు.

ముడులన్నీ విప్పుకుంటూ ముందుకు పోయిన కొద్ది మరో ముడి తగుల్తూనే ఉంది. ముడి ముడిగానే ఉంటే విజ్ఞానం అంతటితో ఆగిపోయేదే. ఆ స్థితే కలిగితే ఇదివరకే మానవుడు దివ్యత్వం వైపు పోవడంగాక పశుత్వంవైపు అడుగులేసేవాడు. అలాంటి ప్రగతి ప్రతిబంధక స్థితినుండి దాటినవాడు కాబట్టే **జీవునిలో దేవుణ్ణి** దర్శించడం మొదలెట్టాడు. **ఆ కారణాన్నే** జీవేశ్వర సంబంధాల్ని గురించి గణాంకాలు వేయనారంభించాడు. జీవునిలో దివ్యత్వం కనిపిస్తోంది. జీవుని మూలం కనుగొనడం కూడా కష్టమైపోయింది. మూలం కనుక్కోడం కష్టం, కనిపిస్తున్న దివ్యత్వం నిరూపించడం కష్టం. అందుకే జీవేశ్వర సంబంధం కూడా "అనాది" అనే స్థితికిరాక తప్పలేదు మానవునికి.

మానవునిలో దివ్యత్వంతోబాటు కనిపించే కామక్రోధ మోహలోభాలకు మూలమేమిటో అంతుచిక్కలేదు దార్శనికులకు. ఇదేదో మాయ అనే స్థితికి వచ్చారు. అందుకే మాయకూడా అనాది అయి కూచుంది. ఇంతటితో ఆగితే సరిపోయేది కాని వీటన్నింటిని కొలిచిచూపే కాలం అంతు తేల్చడానికి యత్నించి చివరకు "కాలం" కూడా అనాది అని నిర్ధారించాడు. అనాది అయిన ఇలాంటివి కొన్ని మానవ విజ్ఞానానికి పునాది కాగా వాటిమీద గోడలు - మేడలు కడుతున్నాడు. శాంతినీ - సౌఖ్యాన్నీ అనుభవిస్తున్నాడు.

— డా॥ కసిరెడ్డి వెంకటరెడ్డి

## మూర్ఖుని మనస్సు

ప్రసహ్య మణి ముద్ధరే
న్మకర వక్త్రదంష్ట్రాంతరాత్
సముద్రమపి సంతరేత్
ప్రచలదూర్మి మాలాకులమ్.
భుజంగమపి కోపితం
శిరసి పుష్పవద్ధారయేత్
న తు ప్రతినివిష్ట మూర్ఖజన
చిత్త మారాధయేత్.

భర్తృహరి మహాకవి రచించిన పై శ్లోకానికి తెలుగులో సరళ సుందరమైన అనువాదం ఏనుగు లక్ష్మణకవి పద్యం.

మకర ముఖాంతరస్థమగు
మానికమున్ పెకలింపవచ్చు: పా
యక చలదూర్మికానికర
మైన మహోదధి దాటవచ్చు: మ
స్తకమున పూవుదండవలె
సర్పమునైన భరింపవచ్చు; మ
చ్చిక ఘటియించి మూర్ఖజన
చిత్తము తెల్ప అసాధ్య మేరికిన్.

మొసలి ముఖంలో ఉన్న మాణిక్యాన్ని సయితం బయటకు తీయవచ్చు? పెద్ద పెద్ద కెరటాలతో గట్టు కనిపించకుండా వ్యాపించిన సముద్రాన్ని గూడా ఈదవచ్చు! పూలదండవలె మెడలో త్రాచుపామును వేసుకొని తిరుగవచ్చు. కానీ – మూర్ఖునికి ఏ విషయమైనా అవగాహన అయ్యేటట్లు బోధించి అతని మనస్సును రంజింప చేయటం అసాధ్యం!

అనగా మూర్ఖుల మనస్తత్వం అతి విచిత్రమైనది, పరమగహనమైనది.

ఈ విషయం ఇంత ఘాటుగా నిర్వచించిన మహాకవి మానవ మనస్సును క్షీర సాగరం వలె మథించిన మహనీయుడు భర్తృహరి.

తివిరి-ఇసుమున తైలంబు తీయవచ్చు
తవిలి మృగతృష్ణలో నీరుత్రాగవచ్చు!
తిరిగి కుందేటి కొమ్ము సాధింపవచ్చు!
చేరి మూర్ఖుల మనసు రంజింపరాదు.

అన్నాడు భర్తృహరి. ఇసుకనుండి తైలం తీయటం సాధ్యం కాదు. ఎండమావులలో నీరు ఉన్నట్లు కనిపిస్తుంది. కాని అసలు నీరు ఉండదు. అది నేత్రభ్రమ మాత్రమే. సృష్టిలో కుందేటికి కొమ్ము ఉండదు. అయితే – అట్టి అసాధ్యవస్తువులను అయినా సంపాదించ వచ్చునేమో గాని మూర్ఖుల మనస్సు రంజింపజేయటంమాత్రం సాధ్యం కాదని భర్తృహరి మహాకవి చాటిచెప్పాడు.

మూర్ఖత్వానికి రాబందు రెక్కలు–గుడ్లగూబ కన్నులు ఉంటాయని డచ్చివారి సామెత.

ప్రపంచ సాహిత్యాలలో మూర్ఖుని నిర్వచనాలు హృదయంగమంగా ఉంటాయి.

# వెలుగుబాట

డా॥ నండూరి రామకృష్ణమాచార్య

అరేబియా దేశ సారస్వతంలోని ఒక సుభాషితం మూర్ఖునికి ఆరు లక్షణాలు నిర్దేశించింది.

(1) కారణం లేని కోపం
(2) ప్రయోజన రహితమైన వాగుడు
(3) అభ్యుదయంలేని మార్పు
(4) లక్ష్యంలేని అన్వేషణ
(5) అపరిచితులను నమ్మటం
(6) శత్రువులను మిత్రులుగా భావించటం

పై ఆరూ మూర్ఖుని లక్షణాలు!

సంపన్నుడైన మూర్ఖుడు సమాజానికి ముప్పు – అని ఒక ప్రాచీన గ్రీకు కవి ప్రవచనం.

"సామంత ప్రభువుగారి మెచ్చికోలు మూర్ఖునకు మేటి విందు" అని ఆంగ్ల సుభాషితం.

మూర్ఖునకు ప్రతిరోజు పండుగ సెలవు దినమే – లాటిను సామెత. ఒక మూర్ఖుని మెచ్చుకునేందుకు ప్రక్కనే మరియొక మూర్ఖుడు ఉంటాడు.

— స్పెయినుదేశపు సామెత

పర దుఃఖమునకు కన్నీరు కార్చలేని యువకుడు ద్విపాదపశువు;

ప్రపంచాన్ని చూచి నవ్వలేని వృద్ధుడు మూర్ఖుడు.

— జార్జి సంతాయన

అధికారంలో ఉన్న మూర్ఖుడు పిచ్చికుక్క కంటె ప్రమాదం.

— ఫ్రెంచి సామెత

నిరక్షరకుక్షియైన మూర్ఖునివల్ల దాపురించే ఉపద్రవంకంటె పండితుడైన మూర్ఖుని వల్ల కలిగే ప్రమాదమే భయానకమైనది.

— ఎరాఎయోమోలో

స్వతంత్రంగా ఆలోచించటం చేతగాని పరప్రత్యయనేయ బుద్ధికలవాడుమూర్ఖుడు.

— కాళిదాసమహాకవి

తాను నేడు చేయగలనని రేపటికి వాయిదా వేసేవాడు మూర్ఖుడు.

— ఆంగ్లసుభాషితం

మహానుభావులు మహర్షులు అని ప్రసిద్ధికెక్కినవారి మెదడులో ఒక మారుమూలలో కొంత మూర్ఖత్వం దాగి ఉంటుంది.

— అరిస్టాటిలు

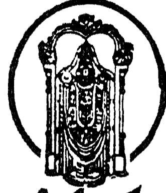
అప్పుడప్పుడు మూర్ఖుడు గూడ మంచి మాట చెప్పవచ్చు.

— విలియంకూవరు

ఒకసారి డాక్టరు ఛార్లెసుగారిని – ఆసుపత్రిలో ఒక రోగి నోటికి వచ్చినట్లు తిట్టాడు కాని ఛార్లెసు మారుమాట పలుకలేదు. ప్రక్కనున్న ఒక వైద్యవిద్యార్థి – "ఆ రోగికి మీరు ఎందుకు బదులు చెప్పలేదు?" అని ప్రశ్నించాడు. దానికి డాక్టరు ఛార్లెసుగారి సమాధానం చిరస్మరణీయమైనది. "నాయనా! ఆసుపత్రిలో ఒక మూర్ఖుడు ఉన్నది చాలు" ఆసుపత్రిలోనేగాదు — మరెచ్చటనైనా ఇద్దరు మూర్ఖులు ఉండటం ఎందుకు? ఏ సంస్థ అయినా ఒక మూర్ఖుడుతోనే వేగలేదు.

అయితే — సూక్ష్మదృష్టితో చూస్తే, మూర్ఖుడే "జగద్గురువు". యావత్ప్రపంచం మూర్ఖునినుండే గుణపాఠాలునేర్చుకోవాలి.

# శ్రీవేంకటేశ్వర గీతా నవరత్నమాలికాస్తుతి



పండిత శ్రీ అగ్రుజ సత్యనారాయణశాస్త్రి

గోవింద గోకులానంద
యశోదానంద నందన
రాసక్రీడాఽనంద బృందా
రాధాకృష్ణ నమోఽస్తుతే ॥

తింటే గారెలు తినవలె
వింటే భారత కథాళి వినవలెఁ జుమ్మీ
ఉంటే తిరుమల లోపల
కంటే శ్రీ శ్రీనివాసుఁ గనవలె ననఘా ! ॥

వేంకటేశ్వర ! నాదు వివేకబుద్ధి
హైన్యమునఁ జేసినట్టి పాపాటవులను
నీదు భక్తి ప్రపత్తులనే దవాగ్ని
చేత దహియించి మమ్ము రక్షింపుమయ్య ॥

శనివారంబని వేంకటేశ్వర నినున్
సంప్రీతి గావింతు మే
మనుచున్ పెద్దలు పిన్నలు న్విధిగ
నాహారంబులందున్మహా
మునిధర్మంబు వహింతురెల్ల రెలమి
న్మోదంబుతోఁ బూర్ణ భ
క్తిని సేవింతు రదెంత పుణ్యదినమో
దేవా ! కృపన్ బ్రోవవే ॥

ధరలో నెవ్వడు సుప్రభాతములచేత
న్వేద ఘోషంబులన్
వరుసన్మంగళవాద్య గానకళలన్
వైఘానసాఽర్చావళిన్
సురబృందంబులచే భజింపబడు
విష్ణుప్రక్రియన్వేంకటే
శ్వరనామంబున సంస్తుతింపబడు
బో సర్వేశ ! నిన్గొల్చెదన్ ॥

దేవకీపుత్రుడే యనఁ దిరుమలందు
వేంకటేశ ప్రభుండవై వెలసినావు
ఆర్తజనరక్షణము సల్పుమయ్య నీవు
వకుళ హృత్పోషితాంగ ప్రపన్నవరద ! ॥

వారాహకల్పానవైనతేయానిత
వైకుంఠ తిరుమలపట్టణంబు
బ్రహ్మాదిదేవతా ప్రార్థనాంగీకృతాఽ
ర్చావతారాఽఽగమాఽర్చాశ్రయంబు
స్థానిక యాత్రిక స్నానదానపవిత్ర
గంగాదినిలయ పుష్కరజలంబు
జాతిమతాచార శౌచభేదాఽభావ
పుణ్యసాధునివాస భూతలంబు
నిత్యకళ్యాణభూషణ నిత్యభోగి
విమల మునియజ్ఞరక్షక వేషధారి
కలియుగాశేష మానవకామ్యదాత
వై ప్రసిద్ధుండవగు నీకు వందనంబు ॥

శుక్రవారాన వేదవిధిక్రమాభి
షేక సువిశిష్టవస్త్ర విశేషవజ్ర
కవచ సాహస్రనామ సద్గ్వజ్రమకుట
శోభితుని నిన్ను శ్రీనివాసాభిధాన !
సర్వదర్శన మొనరించు సకలజనుల
పాపములఁబాపి కాపాడు వాసుదేవ !
ముక్తులై ధన్యులౌదురు ముదముతోడ
శేషగిరివాస ! మహనీయఁ చిద్విలాస ! ॥

పూర్వమావేదవతి విష్ణుమూర్తిగూర్చి
అధిక తపమాచరించి లంకాధినాథు
డింతి కరమునుఁ దాక శపించి తనువు
వీడి సద్భక్తితోడ నా విష్ణుదేవు
డనుచునో వేంకటేశ్వర ! నిను వివాహ
మాడెఁ బద్మావతి యనంగ నాఖ్యతోడ ॥

భక్తితాత్పర్య మట్టిదో వాసుదేవ !
అట్టి నీ మహనీయత్వ మెన్నఁ దరమె !
భక్తిచే వేంకటేశ్వర ! భవవినాశ !
వందనము సల్పు మమ్ముఁ గాపాడుమయ్య ॥

# శ్రావణలక్ష్మి

## గృహలక్ష్మి

హరితవర్ణపు చీర చుట్టుకుని, నీలిమబ్బు రైకతొడిగి వచ్చచేమంతులు సిగలో తురుముకుని, తొలకరి జల్లుల నవ్వులతో, చల్లగా పలకరిస్తూ, నూతన వధువులా వయ్యారి నడకలతో వస్తుంది శ్రావణలక్ష్మి.

గృహసీమలను రంగు రంగుల రంగ వల్లులతో అలంకరించి, గడపలకు పసుపు కుంకుమలను దిద్ది, గుమ్మాలకు పచ్చని మామిడి తోరణాలు కట్టి శ్రావణలక్ష్మికి ఘన స్వాగతం పలుకుతారు స్త్రీలు.

శ్రావణమాసం స్త్రీలమాసం. నోములు, వ్రతాలు, ఉపవాసాలతో వారికి విశ్రాంతి అనేది ఉండదు. ఐనా రెట్టింపు ఉత్సాహంతో వారు శ్రావణలక్ష్మిని సత్కరిస్తారు.

తమను అదుపులో పెట్టిన ఆషాఢం తప్పుకుని శ్రావణం రాగానే నూతన వధూవరులు హాయిగా గాలి పీలుస్తారు.

నూతన వధువుచేత ఈ మాసంలో మంగళగౌరి నోము ప్రారంభం చేయిస్తారు. మాంగల్యరక్షకోసం దీక్షగా గౌరిదేవిని ప్రీతితో పూజిస్తుంది నూతన వధువు.

తర్వాత ముఖ్యంగా వయోభేదం లేకుండా ప్రతిస్త్రీ తప్పక ఆచరించే వ్రతం వరలక్ష్మి వ్రతం. శ్రావణ పున్నమి ముందు వచ్చే శుక్రవారం నాడు ఈ వ్రతం చేస్తారు. సంపదకోసం లక్ష్మిదేవిని ఆరాధించే వ్రతం ఇది.

శ్రావణ శుక్రవారం రాగానే ప్రతి ఇల్లు బంధు మిత్రులతో సందడిగా ఉంటుంది. స్త్రీలు వేకువనే లేచి అభ్యంగన స్నానంచేసి, ఇల్లు, పరిసరాలను శుభ్రంచేసి, వరలక్ష్మి దేవికి ప్రత్యేకస్థలం నిర్దేశించి, మండపం తయారు చేస్తారు. వారి వారి తాహతునుబట్టి వరలక్ష్మి ప్రతిమను తయారుచేసి, రకరకాల ఆభరణాలతో ఆ దేవిని అలంకరిస్తారు. తర్వాత వరలక్ష్మీదేవిని కలశంతోసహా ఆ మండపంలో ప్రతిష్ఠించుతారు. రంగు రంగుల పూలతో, గంధము, అక్షతలతో ఆ దేవిని పూజిస్తారు, సేవిస్తారు.

జయదాయిని పరమేశ్వరి
జయ జయ వరలక్ష్మి
భయము బాపి సౌభాగ్యము
దయచేయగదే జననీ జయ॥

నిదురజెందు చారుమతిని
నిర్వ్యాజంబగు కృపతో
గదిసి మేలు కొలిపి యామె
హృదయ మెరిగి వర మొసగిన జయ॥

ఇరుకెలంకులందు నిలచి
సురలు సుధాకలశములతో
కర మభిషేకింప కనక
కమలపీఠి నధివసించు ॥జయ॥

శ్రావణభృగు వాసరమున
దేవదేవి నిన్ను భక్తి
పూవులపత్రాక్షతలచే
పూజించిన వారె ధన్యులు ॥జయ॥

అంటూ భక్తిశ్రద్ధలతో ఆ దేవిని కీర్తిస్తారు. పలురకాల పిండి వంటలుచేసి ఆ దేవికి నివేదిస్తారు. ఒక ముత్తైదువను పిలిచి, ఆమెను వరలక్ష్మీదేవిగా భావించి, భోజనం పెట్టి, పిండివంటలు ఆమెకు వాయనంగా ఇస్తారు. ఆ సాయంత్రం ముత్తైదువుల నందరినీ పేరంటానికి పిలిచి పసుపు కుంకుమలను, పండు తాంబూలాలను ఇచ్చి వారిని సత్కరించి, వారిచే దీవన అందుతారు.



స్త్రీలకోసం మనపెద్దలు ఏర్పరచిన ప్రతి నోము, ప్రతి వ్రతం వెనుక ఓ పరమార్థం తప్పక గోచరిస్తుంది. అది తెలుసుకుని ఆ వ్రతంకానీ, నోముకానీ, ఆచరించి నప్పుడే వాటికి సార్థకత లభిస్తుంది.

ఈ వరలక్ష్మీవ్రతం చేయడంలో కూడ ఓ పరమార్థం ఉంది. పూజ పూర్తయ్యాక, వరలక్ష్మీ వ్రతకథ చెప్పి చివరన ఓ వాక్యం పలుకుతారు. శక్తి తప్పినా భక్తితప్పరాదు అని. యథావిధిగా వ్రతంచేయడానికి ఆర్థిక శక్తి లేకపోయినా భక్తిశ్రద్ధలలో మాత్రం లోపం ఉండకూడదు. భక్తిగా వ్రతంచేస్తే ఫలితం పూర్తిగా లభిస్తుంది. "పుష్పం కానీ పత్రం కానీ చివరకు తోయమైనా భక్తిగా అర్పిస్తే ప్రీతిగా పుచ్చుకుంటా"నని భగవంతుడు చెప్పిన మాటను, అందరికీ గుర్తుండేలా ప్రతి నోము చివరన, ఫలశ్రుతిగా ఆ మాటను ఏర్పరచారు పెద్దలు.

సహజంగా అసూయకు ఆలవాలం స్త్రీ మనస్సు అని నానుడి. ఈ అసూయాభావం వారి మనస్సులలోంచి పోవడానికి ఈ పేరంటం చేయడం అనేది ఓ దారి. తన సాటి స్త్రీని లక్ష్మీదేవిగా భావించి, ఆమె పాదాలనంటి నమస్కరించడం అనేది ఎంతో ఉన్నతమైన భావం. ఎదుటి మనిషిలో దైవాన్ని దర్శించే బాటను సున్నితంగా స్త్రీల మనస్సుల్లో ఏర్పడేలా చేశారు పెద్దలు. ఆ భావం కలిగినపుడు సాటి స్త్రీపై అసూయ జనించేందుకు అవకాశం లేదుకదా!

పూర్వం చారుమతి అనే బీదరాలు ఉండేదని, ఆమెచాలా సదాచారం, సత్శీలత ఓర్పుకలిగిన స్త్రీ అనీ, కొంతకాలం గడిచాక లక్ష్మీదేవి ఆమెను కరుణించిందని వరలక్ష్మీ వ్రతకథ. ఈ కథలో చారుమతికి ఉన్న గుణాలన్నీ ప్రతి స్త్రీకి ఉండవలసిన సద్గుణాలే. శుచి, శుభ్రతగలచోట లక్ష్మీ స్థిరనివాసం ఏర్పరచుకుంటుం దన్న భావం స్త్రీల మనస్సుల్లో నాటి వారికి సదాచారం, సత్శీలం అలవడడానికే పెద్దలు ఈ వ్రతాన్ని ఏర్పరచారు. అదే ఈ నోములక్ష్యం.

ఇలా మనకోసం మెరపుతీగలా కదలి వచ్చే శ్రావణలక్ష్మి ఇంటింటా సిరులు పంచుతుందని ఆశిస్తూ శ్రావణలక్ష్మిని ఆహ్వానిద్దాం. ఆమెకు మనసారా స్వాగతం పలుకుదాం.

—శ్రీమతి శిష్ట్లా వసుంధరాదేవి

---



## దశభుజ గణపతి

సామాన్యంగా చాలామంది ఆస్తికులు ఎన్నో ఆలయాల్లో వినాయకుని విగ్రహాలను చూచియుంటారు.

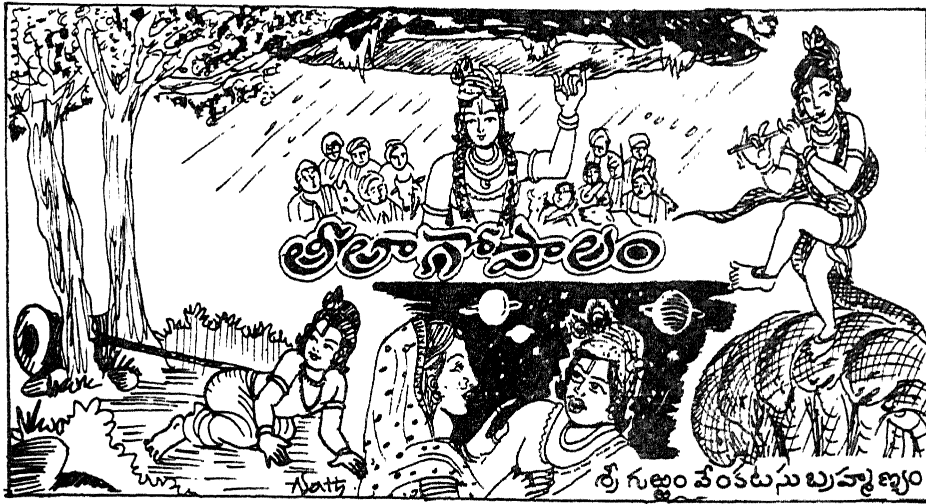
అయితే దశభుజగణపతిని చాలా కొద్ది మందే చూచియుంటారు. ఈ దశభుజగణపతి ఆలయం మరో విశేషంతో కూడికొనియుంది. అనంతపురం జిల్లా రాయదుర్గం తాలూకాలో దశభుజగణపతి ఆలయం వుంది.

రాయదుర్గం ప్రాంతం అలనాడు భూపతి రాయల పరిపాలనలో విలసిల్లింది. ఆ తరువాత పాళెగాండ్రుకూడా ఈ ప్రాంతాన్ని పరిపాలించారు. రాయదుర్గం కొండపై అధిరోహించే మార్గానికి ప్రారంభంలో (ఆత్మకూరు వీధిలో) దశభుజ గణపతి ఆలయం వుంది. విశాలమైన ఒకేరాతి పై దశభుజములతో అలరారే వినాయకుని తొడపై స్త్రీ విగ్రహంతో పాటు మలచారు.

కొంత మంది వృద్ధులు, పురాణాల్లో గణపతికి సిద్ధి-బుద్ధి అనే భార్యలున్నారని చెబుతుంటారు. ఈ యాలయాన్ని సిద్ధి వినాయకుని ఆలయమని కొంతమంది అంటున్నారు. వేములవాడలో శ్రీ రాజరాజేశ్వరి దేవాలయంలో చతుర్భుజ గణపతి విగ్రహముంది. ఈ గణపతి తొడపై కూడా స్త్రీ విగ్రహం మలచబడివున్నందున దీనిని లక్ష్మీగణపతి అని అంటున్నారు.

దశభుజములతో పాటు స్త్రీ విగ్రహం మలచబడిన వినాయకుని ఆలయం రాయదుర్గంలో మాత్రం వుంది. ఇలాంటిది మరెక్కడనూ లేదు.

— జయసుమన్




రారా, నా రతనాలమూట, యవిచార ప్రచారంబులం
దేరా, యెందులకేగినావుర, మహాదృష్టంబు దృష్టంబ వీ
వై రాజిల్లుట మాకు సర్వులకు, సమ్యక్స్ఫూర్తి మన్మూర్తి వౌ
దే, రోలెక్కుట యుట్లు కొట్టుటలు మేలే, పాలు లేవాయెనే.

రోలంబాలక, లోలబాలక, నినున్ రోషించి చేయెత్తి నేఁ
జాలన్ వ్రేయఁగ నొక్క వ్రేటయిన, నీ సావాసగాండ్లిందఱే
మో లజ్జింప రకార్యధోరణికి, వాదోవచ్చు నీ మీదికే
చాలుంజాలును వారి యాగడము, లుత్సర్జింపు తత్సఖ్యముల్.

క్రేపులనాకుచున్ జనెడు కేవల మాతృసమాదర ప్రథా
ప్రాపణగోకదంబకము పచ్చిక పట్టునఁ దెండియుండ, నే
దో పనిమీద వెన్దిరిగి యూరికి వచ్చుట, గోపకాంతలన్
రాపిడివెట్టుటేల, వినరా, తగవా నగుబాటు చెయ్యఁలున్.

కాళిందీనదిలోని యమ్మడుగువంకన్ బోకురా, యద్ది నా
గాళీ జుష్టము, దుష్టపన్నగ విషవ్యామిశ్ర నీరంబులన్
గ్రోలన్ వ్రాలెను గోవు లన్నదతికిన్ రూపించు నిర్భీకుఁడై
వ్యాళాహారి కలాపధారి స్వశిఖావ్యాలోల బర్హచ్ఛవుల్.

'అన్నా,' 'యేమిర,' 'గోవులేవి?' 'చనె నీరానంగఁ
గాళిందిలో';
'ఉన్నేయవ్వి సజీవ,' 'మేమిభయ,' 'మందున్నాడు
పెన్నాగు,' వా
నిన్నేమించుటయెట్లు' 'యెట్టులని సందేహించి కూర్చున్ననా
పన్నంబౌ మన మంద' యంచుఱుకు గోపాలుండు మా రక్షయౌ.

గోపాలా, యదుబాల, బాలకరధృత్ గోవర్ధనోర్వీధ్ర, గో
పీ, పీనస్తన గోత్రచంచలకరా, వేణూదితాస్వాద్య గీ
తాపీయూష సరత్ఝురాప్లుత దిగంతా, ప్రీత సుస్వాంత, రా
ధాపర్యంక నిరంకనిస్తుల రసాధారా, జగన్మోహనా.

నిలునిలుమంచునుంబిఱుదనెట్టనఁ బర్విడు తల్లి చేరులో
వల, ఫెళఫెళ్ళనన్ భిదురపాతముబోని రవంబు, జంటమ
ద్దులు విఱుగంబడన్, నడుమదూఱిన రోలును లాగికొంచు నీ
వలి కరుదెంచు స్మేరముఖ పద్మని వెన్నుని మూర్తినెన్నెదన్.

చనుగవనున్ విషం బలది, చన్గుడుపిచ్చుట కేగుదేరి వ
చ్చిన ఛలధాత్రి దానవిని జేరఁగనిచ్చి, వయస్సుతోనసుల్
పనివడి నాచికొన్న పసిపాపని పాటవమేమి చెప్ప! నం
జనన జయిష్ణు విష్ణు విలసన్మహిమోత్తర లీలగా కిలన్.

అందఱు గోపికాంగనల కందఱ కందఱు కృష్ణు లున్న యా
చందము నద్భుతంబు పరసంబుగ లెస్సగ నిర్వహించి, కా
ళింది కడింది సైకత తలిన్ శరదిందు మరీచిఁ బొల్చు వ
స్పందునిఁగొల్తు యోగవిభు, సాంద్రరసాశ్రయ
హృత్కుశేశయున్.

తవుఁతలకట్టునుం దవిలి తద్దఁ జనించెడు పించియంబుతో
నవనవలాడు నెమ్మొగమునన్ నగురేక సమావహిల్లఁగా
చెవులను జేతులన్ మెడరుచి ప్రచురమ్ములు సొమ్ములారుమ
త్సవ కరనందనందన లసత్ శిశుమూర్తి నెదన్ భజించెదన్.

మ్రోలను గవ్వముంచుకొని ముగ్ధమనోజ్ఞ బహూహ లేలుకొం
బోలి యశోదయున్నతఱి, నొయ్యనఁ జేర్గొని వెన్కముళ్ళుగా
వ్రాలుచు వీపునన్, మెడఁగరద్వయిఁ గూర్చుచుఁ, జెక్కు
దోయిపై
మౌళికలాప మద్దు యదుకుండల మండను లీల నెన్నెదన్.

'తెఱవరనోరు, మన్దినుట తెల్లమయా' నను తల్లికీవు నో
ర్దెఱచుటతోడఁదోఁచె సముదీర్ణ చరాచర జీవసంచయో
ద్ధుర జలజోద్భవాండమటె! దుర్భర విభ్రమ మగ్ననామె నే
త్తెఱఁదెరదించి వాతెఱను, దేరుపవోటు తదంకశాయివై.

(28 వ పేజీలో)



పరిత్రాణాయ సాధూనాం
వినాశాయ చ దుష్కృతామ్,
ధర్మ సంస్థాపనార్థాయ
సంభవామి యుగే యుగే.

అని శ్రీకృష్ణుని వచనము. దుర్జనులను శిక్షిస్తూ, సజ్జనులను రక్షిస్తూ ధర్మాన్ని నిలుపుటకై భగవంతుడు యుగయుగాల్లోను అవతరిస్తాడని భావం.

గడచిన అనంతకాలంలో పుట్టిన లోక కంటకులనేకులను పరిమార్చి లోకంలో ప్రశాంతతను కలిగించుటకై పరమాత్ముడు పలుమార్లు అవతరించాడు. వానిలో ముఖ్యంగా చెప్పుకొని స్మరింపదగ్గవి దశావతారాలు.

"మత్స్యః కూర్మో వరాహశ్చ
నారసింహోఽథ వామనః,
రామో రామశ్చ కృష్ణశ్చ
బుద్ధః కల్కి రేవ చ."



అని వరుసగా శ్లోక రూపంలో చెప్పబడ్డాయి. ఈ దశావతారాల్లో కొందరు కృష్ణావతారానికి బదులుగా బలరామావతారాన్నికూడ చెప్పడం కద్దు. అసలు 'శ్రీకృష్ణుడు' అవతారం కాదు. సాక్షాత్తు పరబ్రహ్మ స్వరూపమే. సాక్షాత్తుభగవంతుడే ఆయన, అని మరికొందరి పెద్దలమాట. బలరామకృష్ణుల్లో ఏ ఒక్కరిని స్వీకరించినా ఇరువురను స్వీకరించినట్లే అని కూడ చెప్పడం కద్దు.

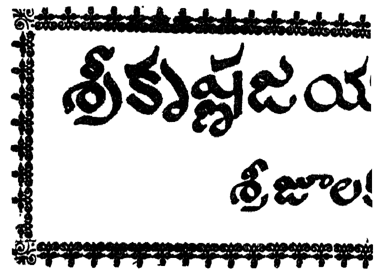
ముఖ్యంగా శ్రీకృష్ణావతారం, శ్రీకృష్ణ లీలలు, శ్రీకృష్ణపాత్ర ఇత్యాదిగా మన భారతీయ వాఙ్మయంలో అనేకచోట్ల అనేక గ్రంథాల్లో వర్ణింపబడ్డాయి. 'గీతగోవిందం' లో జయదేవుడు, శ్రీకృష్ణ లీలాతరంగిణిలో నారాయణతీర్థుడూ, 'శ్రీకృష్ణకర్ణామృతం' లో లీలాశుకుడూ - ఇలాగ ఎందరో మహాకవులు శ్రీకృష్ణుని సుసంపన్నంగా తనివితీర వర్ణించి మహాభక్తులుగా కూడ ప్రసిద్ధిని పొందారు. ప్రధానంగా ఆంధ్రసాహిత్యంలో, జానపద వాఙ్మయంలో, శతకవాఙ్మయంలో, హరివంశ భాగవతాది మహాకావ్యాల్లోను, అనేక యక్షగానాల్లోను ఈ కృష్ణపాత్ర కడు మనోజ్ఞంగా వర్ణింపబడింది.

పదకవితాపితామహుడు. హరి యవతారము అయిన తాళ్ళపాక అన్నమాచార్యులు తన పద సాహిత్యంలో శ్రీకృష్ణుని యవతారమును, శ్రీకృష్ణలీలలను, శ్రీకృష్ణావతార తత్త్వాన్ని ఎలా వర్ణించాడో ఇంచుక పరిశీలించుటే ఈ వ్యాసోద్దేశం.

## రామక్రియ

ఎక్కడి కంసుఁడు యిఁక నెక్కడి భూభారము
చిక్కు వాప జనియించె శ్రీకృష్ణుడు॥
అదివో చంద్రోదయ మదివో రోహిణి పొద్దు
అదన శ్రీకృష్ణుఁడందె నవతారము
గదయు శంఖచక్రాలుగల నాలుగుచేతుల
నెదిరించియున్నాఁడు ఇదివో బాలుఁడు॥
వసుదేవుఁ డల్లవాఁడే, వరుస దేవకియదే
కొసరే బ్రహ్మాదుల కొండాట మదే
పొసఁగఁ బొత్తుల మీఁదఁ బురుఁటింటి లోపల
సిసువై మహిమ చూపె శ్రీకృష్ణుఁడు
పరంజ్యోతి రూప మిదె పాండవుల బ్రదికించె
అరిది కౌరవుల సంహారమూ నిదె
హరికర్త్యము లీరో జయంతి పండుగ సేయరో
కెరలి శ్రీ వేంకటాద్రి కృష్ణుఁడితఁడు
[అన్నమయ్య ఆధ్యాత్మ సంపు 10 కీర్తన 1]

అది ద్వాపరయుగము. వేలకొలది రాక్షసులు రాజవంశమున జన్మించి లోకకంటకులై మిగుల భూభారము కల్గించినందువల్ల, భూదేవి బ్రహ్మాది దేవతలతో కూడి తన భారము తగ్గించ వలసిందని శేషశాయి




అయిన మహావిష్ణువును ప్రార్థించినది. అందుకుగా శ్రీకృష్ణుడవతరించెను. శ్రీకృష్ణావతారము వలన ఇక కంసుడెక్కడ నుండగలడు? కంసుడంతరించినట్లే. భూభారమూ తొలగినటులనే అని భావం.

భగవానుడు యవతరించు సమయమదిగో. చంద్రుడూ ఉదయించుచున్నాడు. కారు చీకట్లు నిండిన రాత్రి సమయంలో. ఆ చీకట్లను తొలగించుచు చంద్రుడుదయించుచున్నాడు. అది రోహిణీ నక్షత్రపు పొద్దు. అప్పుడు చతుర్భుజములు శంఖము చక్రము గద ధరించి యొకచేత అభయమిచ్చుచూ ఇదిగో బాలకృష్ణుడు అవతరించినాడు. చంద్రుడు ఉదయించుటవల్ల చీకట్లు తొలగినట్లుగానే శ్రీకృష్ణుని ఉదయము వల్ల భూభారము తొలగునని అన్నమయ్య భావము.

ఆ బాలుని సమీపంలో అదివో వసుదేవుడు నమ్రతతో నిలిచియున్నాడు. ప్రక్కన వసుదేవుని వరుసనే దేవకీదేవి. అదిగో ఆ వైపున బ్రహ్మాదిదేవతలు ఆనందంతో ఆట పాటల శ్రీకృష్ణుని కొనియాడుతూ వినోదించుచున్నారు. మరల అంతటిలోనే ఆ శంఖ చక్ర గదాధారియైన కృష్ణుడు చిన్న శిశువుగా మారి తన మహిమ చూపెను గదా!

చరాచరమున కంతటికిని ఆధారమైన పరంజ్యోతి స్వరూప మిదియే! ఈ బాల కృష్ణుడే పాండునందనులను బ్రదికించినాడు. అదిగో ఆశ్చర్యము! కౌరవసంహారముకూడ చూడుడు. అట్టి శ్రీహరికి అర్ఘ్యము లియ్యరో. నేడే శ్రీకృష్ణజయంతి. ఆ జయంతిని ఎంతో భక్తితో ఆనందంతో చేయవలసినది. అదిగో ఆ ద్వాపరయుగం నాటి

# I - అన్నమయ్య

**బాలసుబ్రహ్మణ్యం**

శ్రీకృష్ణుడే వేంకటాద్రిలో (తిరుమల) లో నిలిచియున్నవాడు.

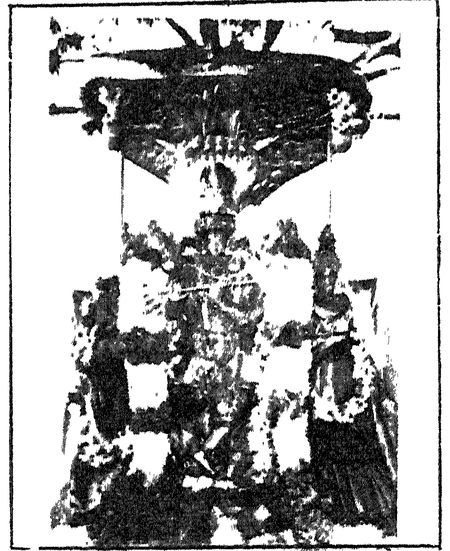
అని అన్నమాచార్యులు శ్రీకృష్ణజయంతిని గూర్చి భక్తి పూర్వకముగా కీర్తించినాడు. ద్వాపరయుగంలో శ్రావణ మాసం, బహుళ అష్టమినాడు రాత్రి రోహిణి ప్రొద్దున శ్రీకృష్ణ జననం జరిగింది. మరి ఈ కలియుగంలో కూడ తాళ్ళపాక అన్నమయ్య కృష్ణావతారమును ప్రత్యక్షముగా దర్శించినట్లు "అదిగో" చంద్రోదయము, రోహిణీ నక్షత్రము, చతుర్భుజుడు శంఖ చక్ర గదాదుల ధరించినమూర్తి 'అదివో', వానిని చూచి ఆనందించిన దేవకీ వసుదేవులు 'వారే' బ్రహ్మాదుల కొండాట 'మదె'. పాండవులను బ్రదికించి అర్జునునకు చూపించిన విశ్వ రూపము "అదె". మహాభారత కురుక్షేత్ర సంగ్రామంలో కౌరవ సంహారము 'నిదె'. అని "అదివో, అదె, నిదిగో, నిదె" అని చిన్న పదాలతో అలనాటి శ్రీకృష్ణ జననాన్ని శ్రీకృష్ణ లీలలను శ్రీకృష్ణావతార తత్త్వాన్ని తాను స్వయంగాదర్శించి మీరూ దర్శించండి అని మనలనూ ప్రబోధిస్తున్నాడు అన్నమయ్య.

ఎప్పటి ద్వాపరయుగం! ఎప్పటి శ్రీకృష్ణుడు!! మనకు గోచరమగునా? అని సందేహించనవసరం లేదు. ఆ ద్వాపర యుగంలోని కృష్ణుడే! కంసుణ్ణి వధించిన కృష్ణుడే, పూతనా తృణావర్త శకటాసుర సంహారము, కాళీయగర్వభంజనము, నరకాసురవధ, శిశుపాలవధ కావించి భూభారమును తొలగించిననాటి శ్రీ కృష్ణుడే, కౌరవ నాశనముచేసి పాండవుల బ్రదికించి పరంజ్యోతియైన శ్రీకృష్ణుడే నేడు వేంకటాద్రిపై శ్రీ వేంకటేశ్వరునిగా నిలచినాడు అని తాళ్ళపాక అన్నమయ్య ఉపదేశించినాడు. అనగా అన్నమయ్య తిరుమల శ్రీ వేంకటేశ్వరునిలో సాక్షాత్తుగా అలనాటి ద్వాపర యుగంనాటి శ్రీకృష్ణావతార విశేషాలను దర్శించినాడు. అంతేకాదు ఈ ఒక్క సంకీర్తనతో భాగవత భారత విష్ణుపురాణాదులలో వర్ణింపబడ్డ శ్రీకృష్ణావతార తత్త్వాన్ని అంతయు మనకు దర్శింపజేసినాడు. ఇలాంటి శ్రీకృష్ణజయంతిని, శ్రీ కృష్ణలీలలను, శ్రీకృష్ణుని చిలిపి పనులను వర్ణించే పాటలను అన్నమయ్య కోకొల్లలుగా భక్తితో పాడి వరమగానములుగా లోకమున కందించినాడు.

## తిరుమల శ్రీవారి ఉట్ల ఉత్సవం

తిరుమలలో శ్రీవారికి శ్రీకృష్ణజయంతి నాడు జరిగే ఉట్ల ఉత్సవాన్ని దర్శించి అన్నమయ్య అనేక కీర్తనల్లో కీర్తించినాడు. వానిలో మచ్చున కొకటి.

ఉట్లుఅనగానే ఉట్లమీది పాలు, వెన్నా, మీగడా వెను వెంటనే ఆ పాలను, వెన్నను దొంగిలించే వెన్నదొంగ చిన్నికృష్ణుడు జ్ఞాపకం వస్తాడు. అంటే అలనాటి ద్వాపర యుగంలో బాలకృష్ణుని చిలిపి పనులనూ ఉట్లుగొట్టి వెన్నలు దొంగిలించడం వంటి

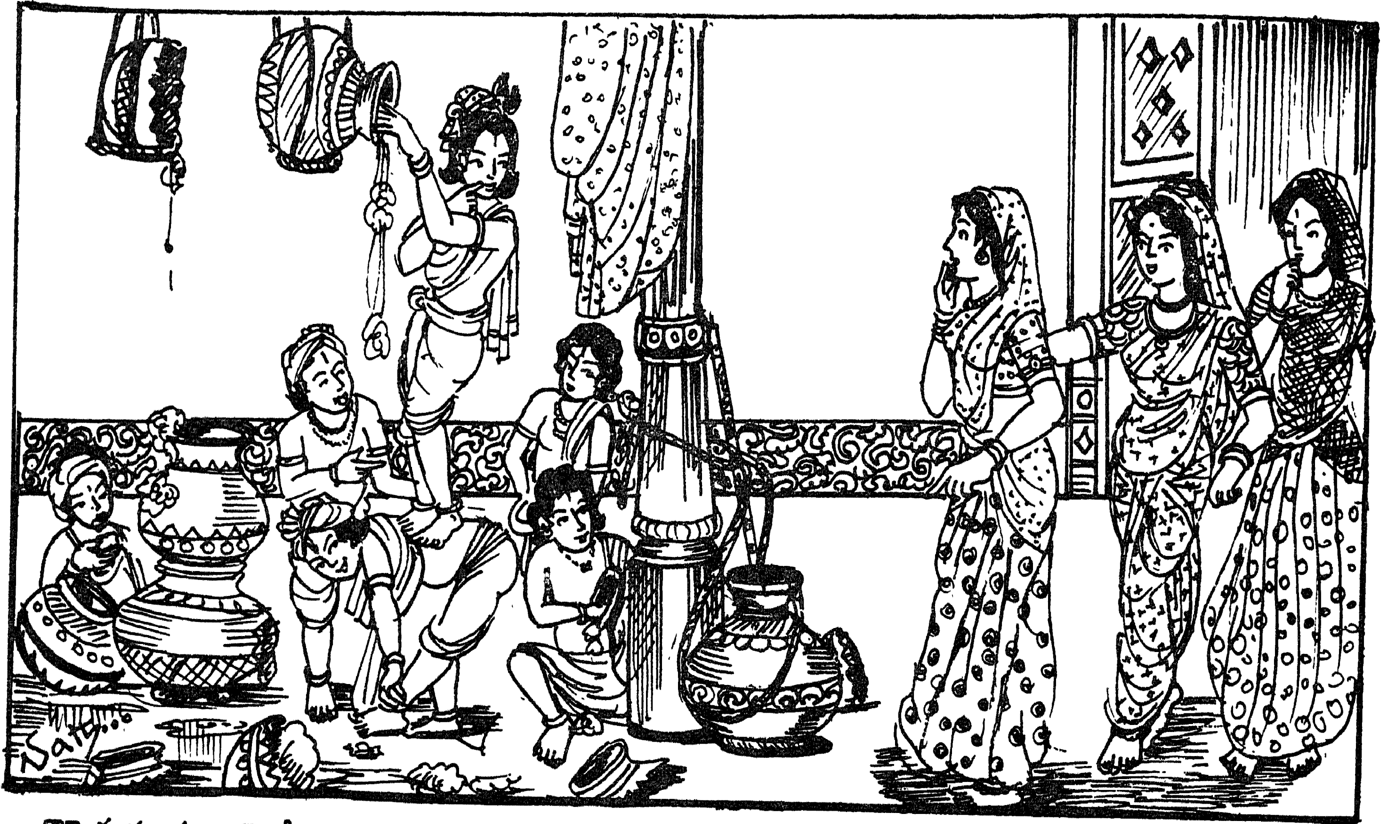


లీలలను స్మరించుకుంటూ మళ్ళీ ఆనందంతో ఉట్లతో ఉత్సవం జరుపుకోవడమే ఉట్ల ఉత్సవమంటారు. పైగా ఎప్పుడంటే అప్పుడు ఈ ఉత్సవాన్ని చేయరు. శ్రీకృష్ణునికి సంబంధించిన ఉత్సవం కాబట్టి శ్రావణమాసంలో శ్రీకృష్ణజయంతి నాడే నిర్వహింపబడుతుంది. ఈ ఉట్ల పండుగ చాల పూర్వం నుంచీ తిరుమల శ్రీ వేంకట ప్రభువునకు జరుపబడుతున్నట్లు మనకు ఎన్నో శాసనాధారా లున్నాయి. అలాగే వైభవోపేతంగా జరుగుచున్న శ్రీనివాసుడి ఉట్ల పండుగ వేడుకలను తాళ్ళపాక అన్నమాచార్యులు అనేక కీర్తనల్లో వర్ణించి కీర్తించియున్నాడు.

**బౌళి**

ఎటువంటి యాగడీఁడే యా కృష్ణుఁడు
జొటజొటఁ గారఁగానే జుట్టి మీఁగడలు!





కొట్టెఁగృష్ణుఁడు వాఁడె కోలలెత్తి వుట్లపై
దట్టముగ గొల్లెతలు దాఁచిన పాలులు
చుట్టిన చక్కిలములు చొక్కపు నురుగు
లునుఁ
బెట్టిన కాఁగులతోనే పెంచులుగఁజేసినే ॥

దొంతులు దించి దించి దొరకొని
కృష్ణుఁడు
బంతిఁజక్కెర వెట్టి గోపాలులకెల్ల
మంతనాన వద్దని మానుపఁ బోతేఁ దాను
కొంతవారి నోరఁ బెరుగులు చమరీనే ॥

వీదులెల్ల దానె శ్రీవేంకటాద్రి కృష్ణుఁడు
ఆదిగొని మెసగీని యడుకులెల్ల
కాదని పెనఁగితేను కాఁగిలించీ గొల్లెతల
సోదించి కుచము లంటి సొంపుగాఁ
గూడీనే ॥

పై పాటలో కృష్ణుని ఆగడపు పనులు వర్ణింపబడినాయి. ఉట్లను కోలలతో కొట్టి గొల్లెతలు దాచినపాలు, చక్కిలములు మురుగులు కాగులతోకూడ పెంచులు పెంచులుగా పగులకొట్టినాడట.

ఉట్లపై దొంతరలుగానున్న కుండలను దించి అందులోని చక్కెరలను గోపాలులకు పంచుతుండగా వద్దని వారింప బోవువారి నోళ్ళలో కూడ పెరుగులు చమురుతాడట వెన్నదొంగ కృష్ణుడు అన్నివీథులూ తనవే అన్నట్లుగా తిరుగుతున్న శ్రీ వేంకటాద్రి కృష్ణుడు యటుకులను మెక్కుతున్నాడు. వద్దని వారించే గొల్లెతలను కౌగిలించుకొనే వాడు కొంటెకృష్ణుడు అని అన్నమయ్య శ్రీకృష్ణుని ఉట్లపండుగను వర్ణిస్తూ ఆనాడు ఎన్నో రకములయిన ఉట్లు కట్టబడినట్లు మరొకకీర్తనలో ఇలా వర్ణించినాడు.

## శంకరాభరణం

అక్కలాల చూడుఁడందరును
నిక్కివారివట్టీ నేఁడు గృష్ణుఁడు ॥

ఆనవాల వుట్టి అడుకుల వుట్టి
పానకపుటుట్టి బలిమినే
ఆనుక కోలల నంది యంది కొట్టి
తేనె వుట్టి గొట్టి దేవకి సుతుడు ॥

పెరుగువుట్టి మంచిపేరిన నేతివుట్టి
సరివెన్నవుట్టి చక్కెరవుట్టి
వెరవుతోఁగొట్టి వెస బాలులతో
బొరుగువుట్టి గొట్టీ పొంచి రాముఁడు ॥

మక్కువ నలమేలుమంగఁ గూడి నేఁడు
చొక్కి శ్రీ వేంకటేశుఁడు వీథుల
నిక్కి వుట్లెల్లా నిండాఁ గొట్టె వుట్టి —
చక్కిలాలు గొట్టీ జగతీశుఁడు ॥

బాగా ఇగురకాచిన పాల (ఆనవాల) వుట్టి, అటుకులవుట్టి, పానకపుటుట్టి, తేనెవుట్టి ఇన్ని ఉట్లను దేవకి సుతుడు కోలలతో ఎగిరి ఎగిరి కొట్టినాడట.

అట్లే పెరుగు వుట్టి, గట్టిగ పేరిన నేతివుట్టి, వెన్నవుట్టి, చక్కెరవుట్టి, బొరుగువుట్లను పొంచి పొంచి బలరాముడు కొట్టేవాడట.

మక్కువతో శ్రీ వేంకటేశుడు అలమేలు మంగతో కూడి వీథులలో కట్టబడిన ఉట్లనెల్లా నిక్కినిక్కి కొట్టినాడట అని అన్నమాచార్యులు అనేక రకములయిన ఉట్లను, ఉట్లపండుగ వేడుకలను వర్ణించినాడు. ఈ వినోదములెల్ల ద్వాపరయుగము నాటి చిన్నికృష్ణుని చిలిపిచేష్టలకు నిదర్శనములు. ఈ వేడుకల్లో పాల్గొనువారు కృష్ణుని వేషం ధరించి ఉట్లను గొట్టుదురు. అంటే ఈ ఉట్లను కొట్టువారే గోపాలకృష్ణుడన్న మాట. ఈ ఉట్లపండుగ వేడుకలు శ్రీవారి ఉత్సవమూర్తి ఎదుట వీథులలో నిర్వహింపబడుతవి. నేడు కూడ తిరుమల శ్రీవారికి ఈ ఉట్లపండుగ ఉత్సవాలు రోహిణీనక్షత్రం ప్రధానంగా గల రోజున ఘనంగా నిర్వహింపబడుతున్నాయి. •

# గీతాసందేశం

క్లైబ్యం మా స్మ గమః పార్థ
నైతత్త్వయ్యుపపద్యతే,
క్షుద్రం హృదయ దౌర్బల్యం
త్యక్త్వోత్తిష్ఠ పరంతప. (గీత ౨-౩)

"ఓ అర్జునా! అధైర్యమును పొందకుము. ఇట్టి పిరికితనము నీకు తగదు. నీచమగు ఈ మనోదుర్బలత్వమును విడనాడి లెమ్ము! కర్తవ్యమునకు గడంగుము."

మనోదౌర్బల్యముచే, అధైర్యమును చెందినవారై, కర్తవ్యము దెలియక సాహసముతో ముందడుగు వేయలేని మానవాళికి సర్వజగద్రక్షకుడైన, సకలలోక పాలకుడైన శ్రీకృష్ణ పరమాత్మ ఉత్తేజపరచి, కర్తవ్యమును గడంగునట్లు చేయుటకుగాను అర్జునుని ముఖముగా యిచ్చిన సందేశము ఈ శ్లోకములో ఇమిడి యున్నది.

ఇది చాల అద్భుతమైన శ్లోకము. గీతా సందేశమంతయు యీ ఒక్క శ్లోకంలోనే యిమిడి యున్నది. పిరికితనముచే, మనోదౌర్బల్యముచే జడప్రాయులైన మానవాళి నెల్ల చైతన్యవంతులుగా ముందుకు నడవ గల్గిన అద్భుతశక్తి యీ శ్లోకమునకు కలదని చెప్పుట అతిశయోక్తి కానేరదు. ఎందరో మహానుభావులు మానసికంగా క్రుంగి, పిరికితనము పొందినవారై కర్తవ్యము బోధపడక, నిస్సహాయస్థితిలో నున్నపుడు చైతన్యపరచి, ధైర్య సాహసముల నిచ్చి ముందుకు నడిపినట్లు వారి చరిత్రలను పరికించిన మనకు తెలియగలదు. వివేకానందుడు, మహాత్మాగాంధీ స్వయంగా అట్లు ఉత్తేజమును పొందినట్లు చెప్పుకున్నారు. గీతాపఠనంచేసే ప్రతివారు గూడ యీ శ్లోకంచే ఉత్తేజముపొంది, చైతన్యవంతులై కర్తవ్య శూరులు కాగలరనిన అతిశయోక్తి కానేరదు.

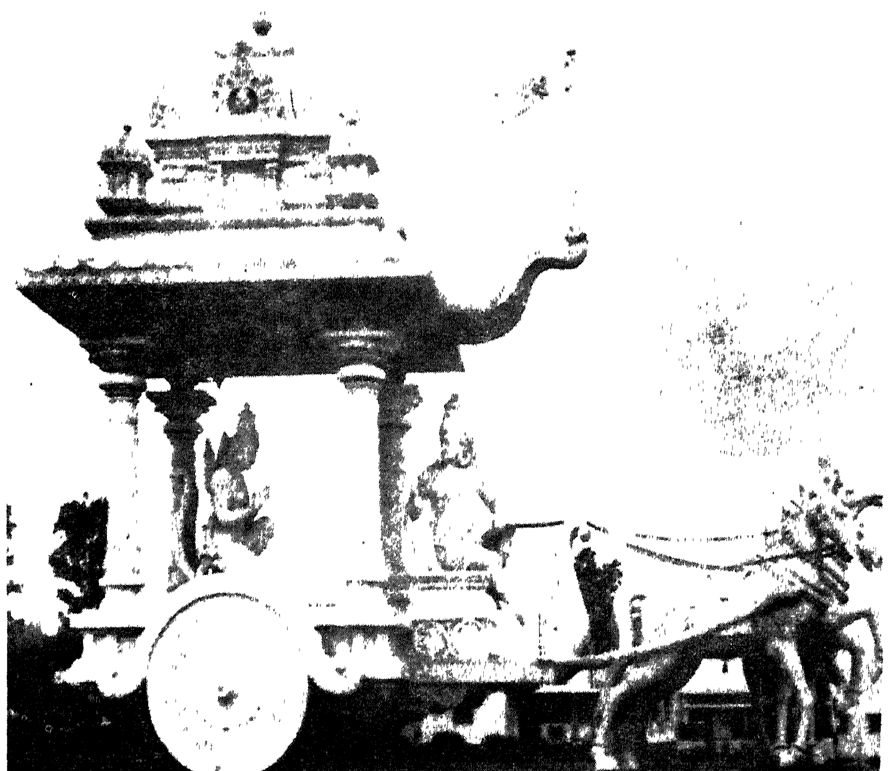
స్వామి వివేకానంద, ఈ శ్లోకముయొక్క అద్భుతశక్తిని యీ విధముగా చెప్పారు.

"ఈ ఒక్క శ్లోకమును చదివినయెడల గీత యంతయు చదివిన ఫలితమును మనుజుడు పొందగలడు. ఏలయనిన గీతయొక్క సందేశమంతయూ దీనిలో యిమిడి యున్నది."

మనము ఏకార్యమునకు పూనుకొన్ననూ, ఉత్సాహ, ధైర్య సాహసములతో ముందుకు నడవాలి. భయమునకు, పిరికితనమునకు తావివ్వరాదు. భయం, పిరికితనములు మనిషి వివేకమును పోగొట్టుతాయి. అవి చోటుచేసుకుంటే దౌర్బల్యముతో మనిషి మంత్రించినట్లు కట్టివేయబడతాడు. అన్యాయాలను, అక్రమాలను, అవమానాలను తలవంచుక భరించేటట్లుచేస్తుంది. సంఘ విద్రోహులను, దోపిడీదారులను, గూండాలను ఎదుర్కొని న్యాయం ధర్మ రక్షణకు నిలబడేశక్తి క్షీణిస్తుంది. వారికి తల ఒగ్గేటట్లు చేస్తుంది.

భయము పిరికితనము మొదట చోటు చేసుకొని క్రమముగా సకల దుర్బలత్వములు చేరుకుంటాయి. ముఖ్యముగా ఇవి మనిషిని స్వధర్మాచరణం నుంచి కూలదోస్తుంది. కర్తవ్య విమూఢుణ్ణి చేస్తుంది. అందుచేత లోకంలో ధర్మరక్షణ, సాధుజన రక్షణఅన్నవి కుంటుబడుతవి. అన్యాయాలు, అక్రమాలు, దౌర్జన్యాలు ప్రబలుతాయి. మానవజాతే అరాచకములతో అంతరిస్తుంది.

మనిషి ఏ పనినైనా సమర్థతతో చేయాలంటే, మనోదౌర్బల్యమును పిరికితనాన్ని తొలగించుకోవాలి. అప్పుడు మనిషిలో ధైర్యసాహసాలు నెలవు చేసుకొంటాయి. అట్టి ధైర్య, సాహస గుణాలు కలచోటనే



దేవుడు కూడా వసిస్తాడని శాస్త్రాలు ఘోషి స్తున్నాయి.

ఉత్సాహం సాహసం ధైర్యం
బుద్ధి శ్శక్తిః పరాక్రమః
షడేతే యత్ర తిష్ఠంతి
తత్ర దేవోఽపి తిష్ఠతి.

భగవానుడు ప్రయత్నాధీనుడు. కర్తవ్య దీక్షుడైనవానికి భగవానుడు విజయాన్ని చేకూరుస్తాడు. కర్తవ్యదీక్షుడైన వానిలో పైశ్లోకంలో చెప్పిన ఆరు దైవగుణములు వచ్చి చేరుతవి. ఇట్టి దైవ గుణములు ఎచ్చట ఉంటాయో అచట విజయంతథ్యం. ప్రతివ్యక్తి కర్తవ్యదీక్షుడై స్వధర్మాన్ని సక్ర మంగా నిర్వర్తిస్తాడు. కావున అక్రమాలు, అన్యాయాలు, దౌర్జన్యములకు చోటులేక సర్వత్రా ధర్మము, న్యాయము ప్రతిష్ఠింప బడి లోకం సుభిక్షంగా ఉంటుంది.

భగవానుడు "క్షుద్రం హృదయ దౌర్బ ల్యం" అని హెచ్చరిస్తున్నాడు. మానసిక బలహీనత క్షుద్రగుణం. మనస్సు దుర్బ లమైతే అన్ని అవలక్షణాలు దొంగల్లాగవచ్చి చేరి మనిషిని దోచుకుంటవి. అట్టి వానికి మరణమే శరణ్యం. అందుకే మనోదుర్బ లత్వం మరణంతో సమానమని చెప్ప బడింది.

పిరికివాళ్ళనే మరణం త్వరగా కబళి స్తుంది. సర్వశక్తులుడిగి దుర్బలుడైన వానిని సర్వులు పీడిస్తారు. ఎదిరించేశక్తి లేక వానికి బలికావలసినదే. అట్టివాడు మనిషిగా ఉన్నా మృతతుల్యుడే. మరణ తుల్యంగాబట్టి మనోదుర్బలత్వం క్షుద్ర గుణమని భగవానుడు హెచ్చరిస్తున్నాడు.

భగవానుడు పిరికితనం. అధైర్యం తగ దని హెచ్చరించాడు, ఇది మానవాళికంద రకు చేసిన హెచ్చరిక. ఎందుకంటే మనిషికి పిరికితనం సహజగుణంకాదు. అతడు ఆత్మ స్వరూపుడు. దైవగుణశోభితుడు. అతనిలో దైవత్వం అధికంగా ప్రతిఫలిస్తుంది. పరి పూర్ణత్వాన్ని పొందటానికి సృష్టిలోనే సహజంగా అర్హుడైనవాడు. కాబట్టి అట్టి ఉన్నతుడైన మానవునికి పిరికితనం సహజగుణంకాదు. అందుచేత అది వానికి తగని లక్షణం. దీనికి భిన్నంగా పిరికితనా నికి చోటిస్తే అది స్వాపరాధము అవుతుంది. అట్టియెడ మానవుడు స్వధర్మాచరణము నుండి దూరమౌతాడు. అందుచే లోకంలో ధర్మగ్లాని జరుగుతుంది. అధర్మము, అన్యా యాలు వీరవిహారంచేసి, సర్వత్రా అశాంతి నెలకొని మానవాళి వినాశమునకు దోహదం చేస్తుంది. అందుచే మానవునకు పిరికితనం పనికిరాదని జగద్రక్షకుడైన శ్రీకృష్ణ పర మాత్మ మానవాళిశ్రేయస్సు గోరినవాడై మిక్కిలి దయతో హెచ్చరిస్తున్నాడు.

భగవానుని హెచ్చరికను మానవాళి ఖాతరుచేయకున్న వినాశము కోరితెచ్చు కున్నట్లే అవుతుంది. కాబట్టి భగవానుని హెచ్చరికను సర్వ మానవాళి అనుసరించి, జాగృతినొంది, చైతన్యవంతులై దైవ గుణములను బొంది జీవిత సుఖమును పొందాలి. అప్పుడే లోకకల్యాణము జరుగు తుంది. ధర్మము నాలుగు పాదముల నడుస్తుంది.

ఇట్టి అద్భుతశక్తిగలిగిన ఈ శ్లోకాన్ని భగవానుడు మానవాళికి దయతో యిచ్చిన వరప్రసాదంగా భావించి నిత్యం పారాయ ణంచేసి, చైతన్యవంతులై, కర్తవ్యదక్షులై భగవానుని అనుగ్రహాన్నిపొంది సుఖ శాంతులతో మనుగాత.

— సాయిశ్రీ

---

( 23 వ పేజీ తరువాయి )

అలివేణీ నిచయంబు లారయుడుని న్నయ్యామునాంభఃస్థితున్
బలవద్వ్యాళ వివేష్టితావయవు, దుర్వారోరుమూర్ఛాగతున్
లలితాందోళిత దృఙ్మనోవితతికిన్ దోస్సార విస్ఫారని
స్తులవేగోద్ధుత తాండవాకృతిగఁ దోడ్తోఁదోఁచు నిన్గొల్చెదన్.

హేలాలోలము లోలచూడము సమాకృష్టాంగనానీక, ము
ద్వేలశ్రీకము, భీకరాహిఫణ పంక్తిన్యస్త పాదాంకమున్
కాళిందీ తటినీ నితంబతట సంక్రాంతాద్భుతక్రీడ, మా
శాళీవ్యాప్త యశస్కముం గొలుతు నిత్యానందగోపాలమున్.

బృందాగుల్మవనావనీచర రసావిర్భావ పుంభావ మూ
ర్తిం, దారుణ్యవిలాస భాసవరనారీలోక సమ్మోహనా
ఢ్యుం, దివ్యాద్భుత విక్రియాప్రచుర యోగోద్భూతి
విక్రాంతు సా
నంద స్వాంతుని; గోపవేషుని హృదంతర్వేది నర్చించెదన్.

సాలతమాల తాళ తరుజాల వినీల కళిందజావగా
కూల తటానుకూల వినిగూఢ భవద్బహు చోద్య బాల్యలీ
లా లహరుల్ చెలంగినవి రాసవిలాసగ గోపకామినీ
లోల విలోల వర్తన, ల లోలమహత్తర యోగసిద్ధులై.

నందకిశోర! గోకులజనప్రకరాఖిల చిత్తచోర! సం
స్పందిత వేణువాద పరిసర్పిత మోహవశీ కృతాంగనా
బృంద సమావృతా! భువనవిశ్రుత! విచ్యుతధర్మ భర్త్సితా
క్రందనభాగ్జనావన పరా! పరమాశ్రయ! ధర్మసంశ్రయా!

శాపగ్రస్త విముక్తి దక్షము, కనత్ శ్యామాంగ మర్చింతు, నా
క్షేపోదర్క రిపుప్రభుప్రహతికృత్ శ్రీరమ్య సమ్మాన్యమున్,
పాపోదగ్ర ధరాధిపప్రకర విధ్వంసాహవోత్పాదకం,
బాపద్బాంధవ, మార్తివారకము, గీతాలాప గోపాలమున్.

# శ్రీకృష్ణుని శిరోవేదన

శ్రీకృష్ణులవారికి అష్టభార్యలు !
ఆపైన పదహారువేల మంది ఇష్టప్రేయసులు!!

వీరంతా ఎవరికివారే తాము మాత్రమే శ్రీవారి మనసుకెక్కిన వారి మని మురిసిపోయే మదవతులు. వీరందరూగాక శ్రీకృష్ణుడికి రాధ కూడా వుంది. వారి అనుబంధం స్థూల భావనకు లోకదూషితం' అంతశ్చక్షువులకు అదొక ఆత్మపరమాత్మిక సంబంధం. అతిలోక సౌందర్యవతులైన అంతమంది కాంతామణులుండగా అతి సామాన్యయైన రాధమీద కృష్ణుడికి చెప్పరాని అనురాగం ఎందుకు చెప్పుమా అని నారదులవారికి ఓసారి ఒక సందేహం వచ్చింది–

"స్వామీ! తమకు ఆ రాధమ్మ మీద ఎందు కంత పక్షపాతం? ఏమిటి ఆవిడ ప్రత్యేకత?" అంటూ ఆ కలహభోజనుడు శ్రీకృష్ణుడిని కొంటెగా ప్రశ్నించాడు.

'ఈ చెప్పడు మాటలకే మెచ్చెగాని నారదా! నీతో నాకొక పనుంది. చేసిపెడతావా చెప్పు?' అన్నారు శ్రీకృష్ణులవారు చిరునవ్వు నవ్వుతూ!

"అవశ్యం! అనుజ్ఞ ఇవ్వండి" అన్నాడు నారదుడు.

"నాకు విపరీతమైన శిరోవేదనగావుంది. నా భక్తులలో ఒకరి పాదధూళిని తెచ్చి దానితో చందనచర్చ చేస్తే అది ఉపశమిస్తుంది. కనుక ఆ పాదధూళిని సంపాదించు" అన్నారు భగవానులు.

'అదెంతపని!' అంటూ ముందుగా రుక్మిణీదేవి వద్దకు వెళ్ళాడు నారదుడు.

"తల్లీ! నువ్వు పరమసాత్త్వికురాలివి. పతివ్రతవి! నీకు మించిన భక్తురాలు వేరెవరున్నారు? మీ నాథునికి శిరోవేదనగా వుంది. మీ పాదధూళియే దానికి పరమాంజనమట! కనుక దానిని నాకు ప్రసాదించండి" అంటూ అభ్యర్థించాడు. ఆ మాటలు విని–

'అమంగళము ప్రతిహతమగు గాక' అంటూ చెవులు మూసుకొంది రుక్మిణీదేవి.

'ఏమిటీ? శ్రీకృష్ణభగవానుడి నుదుటిపై నా పాదధూళిని ఉంచటమా? ఎంత అపచారం! ఆయన సాక్షాత్తు శ్రీ మహావిష్ణువు. ఆ దేవదేవుని పాదాలను జలజాతాసన వాసవాదులు తలపై పెట్టుకొంటారు. అటువంటి స్వామి శిరసుపై నా పాద ధూళివడితే నేను పాపకూపంలో పడిపోనా?" అంటూ విలవిలలాడిపోయిం దా దేవి.

నారదుడు తన భక్తి సూత్రాలను వల్లెవేశాడు. కాని ఆమె ఆ పని తనవల్ల కాదంది. చివరికి నిరాశతో ఆ జగడాలముని జాంబవతిని ఆశ్రయించి ఆమె పాదధూళిని అడిగాడు. ఆ కోరికకు జాంబవతి తీరికగా నవ్వి ఇలా అంది.

"నారదా! నువ్వు బ్రహ్మమానస పుత్రుడివి! బ్రహ్మజ్ఞానివి! నీ వేదాంత పరిజ్ఞాన



మేమైంది? సాక్షాత్తు ఆ శ్రీమహావిష్ణువే శ్రీకృష్ణుడయ్యాడు. ఆ పరబ్రహ్మానికి సహస్ర శీర్షాలు; సహస్ర పాదాలూను! ఇంతకీ మా శ్రీవారి శిరోవేదన ఏ శిరసు కని? చాలుచాలు పోవయ్యా! నీ మాటలతో నన్ను ఆటపట్టించలేవు" అంటూ పరిహాసాలతో ఆమె నారదుణ్ణి సాగనంపింది. ఇక అక్కడి నుంచి సత్యభామ ఇంటికి పోదామా అనిపించింది. ఆవిడకూడా తన మాటలను 'అసత్యం' గా కొట్టిపారెయ్యడం తథ్యం! పాపం! ఆ దేవమునికి దిక్కుతోచ లేదు.

చివరి ప్రయత్నంగా ఆతడు రాధమ్మ ఇంటికి వెళ్ళాడు. ఆ సమయంలో ఆమె స్నానం చేసి వస్త్రధారణలోవుంది. నారదుడు కాసేపు వాకిట వేచివుండి ఆ తరువాత నారాయణ! నారాయణ! అంటూ లోనికి వెళ్ళాడు. రాధాదేవి అర్ఘ్యపాద్యాదులతో నారదుణ్ణి ఆదరించింది. ఆమె ఆతిథ్యం స్వీకరించాక, మెల్లగా తాను వచ్చినపని చెప్పాడు నారదుడు.

"అయ్యయ్యో! స్వామికి శిరోవేదనా? నారదా! వచ్చిన వెంటనే ఈ వార్త చెప్పక ఎందుకు కాలహరణం చేశావు? స్వామికి నేను ఉపచారాలు చేయాలి" అంటూ రాధాదేవి వీథిలోకి పరుగిడబోయింది. అతికష్టం మీద ఆమెను ఆపి- 'అమ్మా! మీరు పరుగెత్తి ప్రయోజనం లేదు. స్వామివారి శిరోవేదనకు మందు మీవద్దనే వుంది. అది తీసుకుపోయేందుకే నేను వచ్చాను" అంటూ విన్నవించాడు నారదుడు.

'ఆ ఔషధమేదో సెలవివ్వండి. తక్షణం తీసుకొస్తాను' రాధాదేవి ఆతృతగా అడిగింది! 'అది నీ పాదధూళియే తల్లీ!' అన్నాడు నారదుడు. మరి ఆ మాట చెప్పవేమి అంటూ రాధమ్మ తన పాదాలను మట్టిలో ముంచి కాళ్ళకంటుకొన్న ధూళిని తీసి ఒక బరిణెలో వుంచి నారదుడి చేతికి యిచ్చింది.

'స్వామీ! శీఘ్రమే బయలుదేరండి. ఆలస్యమైతే స్వామికి ఏమవుతుందో ఏమో?' అంటూ నారదుణ్ణి త్వరపెట్టింది.

'అమ్మా! బాగా ఆలోచించే ఈ పని చేశావా? నీ పాదధూళిని ఆ పరమాత్మ శిరసుపై వుంచటం పాపం అవుతుందేమో?' నారదుడు తన ధర్మసందేహం వెలిబుచ్చాడు.

'స్వామీ! నాకు కావలసింది నా శ్రీకృష్ణుడు శిరోవేదన తొలగి సుఖంగా ఉండటం. అందుకోసం నేను ఏమైనా చేస్తాను. ఇందులో పాపపుణ్యాల ప్రసక్తే లేదు" అంది రాధమ్మ నిబ్బరంగా, నిర్భయంగా! ఆ క్షణంలో రాధామాధవుల ప్రేమ తత్త్వం అవగతమైంది నారదుడికి!!

తథాస్తు అంటూ నారదుడు ఆమె పాద ధూళి బరిణెను తీసుకెళ్ళి శ్రీకృష్ణుడికి ఇచ్చాడు.

'ఎవరిదీ పాదధూళి?' క్రీగంట చూస్తూ కొంటెగా అడిగాడు శ్రీకృష్ణుడు.

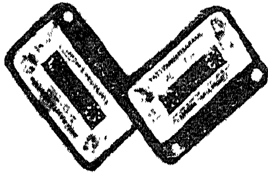
'స్వామీ! ఇది ముగ్ధభక్తురాలయిన ఓ ముద్దరాలిది' అన్నాడు నారదుడు.

'ఎవరావిడ?' మళ్ళీ అమాయకంగా అడిగాడు శ్రీకృష్ణుడు.

'భక్తజన పక్షపాతివి! ఆ మాత్రం మీకు తెలియదా?' అంటూ చిరునవ్వుతో అక్కడి నుంచి నిష్క్రమించాడు నారదుడు.

—'కృష్ణచైతన్య'

## రాగలహరి



### శ్రీకృష్ణలీలలు

(స్టీరియో కేసెట్టు)

నిర్మాత: శ్రీ పి. తాయప్ప: M/s. విజయలక్ష్మి మ్యూజిక్ సర్వీస్. 46-93 బుధ్వార్ పేట. కర్నూలు. వెల: రూ. 32-00.

"ఓంకారం సృష్టికి మూలాధారం, వేదానికి ఆది, నాదానికి నాందీ ఓంకారమే" అని చెప్తూ, ఈ సృష్టిలో దుష్టులను శిక్షిస్తూ, శిష్టులను రక్షిస్తూ, భగవంతుడిని ప్రార్థిస్తూ, కీర్తిస్తూంటాడని, ఈ ప్రపంచంలోని మానవుని జన్మవృత్తాంతముతో మొదలు పెట్టి "శ్రీకృష్ణలీలలు" పాటల రూపంలో భక్తి మరియు భావ యుక్తముతో ఈ కేసెట్‌లో పొందుపరచబడినది.

"కృష్ణలీలలు" వర్ణించి చెప్పిన కాంచన అలనాటి ద్వారక కనులముందుంచారు. ఇందులోని భక్తియుక్తమైన పాటలు పి. సుశీల, బి. వసంత, ఎస్. పి. శైలజ గానం చేశారు.

కొన్ని పాటలకి కూర్చిన సంగీతం భావాతీతముగా ఉన్ననూ, "లీలామానుష విలాసరూపాగోపాల" అనే పాటలో పి.సుశీల, కృష్ణుని బాల్యం తెలుపుతూ రాగ, భావాల కలయికతో పాడారు. బి. వసంత పాడిన శ్లోకము మనోహరముగా ఉన్నది. ఎస్. పి. శైలజ పాడిన పాటలు ఆమె స్వరమునకు తగినటులే ఉన్నవి.

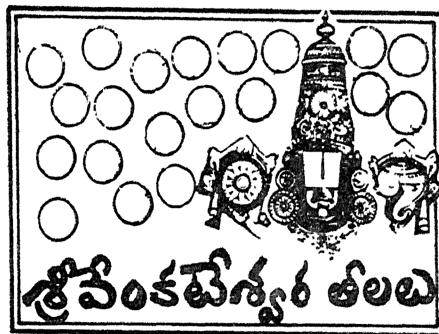
శ్రీ చిరంజీవి రచించి, శ్రీ జె. పురుషోత్తమ్ సంగీతం సమకూర్చిన "శ్రీకృష్ణలీలలు" బహుళ ప్రజాదరణ పొందగలదు.

— డా॥ బి. రజనీకాంతరావు




1937–జనవరి నా జీవితంలో మరువలేని నెల అది. విజయనగర మహారాజాసంస్కృత కళాశాలలో విద్యార్థిగా ఉంటున్న రోజులవి. సెలవుల్లో కళాశాల విద్యార్థులు పదునైదు రోజులు ఎక్కడికైనా వెళ్ళి రావడానికి తక్కువ రేటు రైలు టిక్కెట్టు మీద ప్రయాణం చెయ్యవచ్చు. ఆ పద్ధతిన నేను విజయనగరం నుంచి మద్రాసుకు టిక్కెట్టు తీసుకుని బయల్దేరాను. నాతో మా చిన్నక్క మరిది దారాముక్కల చిన్న యజ్ఞేశ్వర శర్మ (చిన్న అని పిల్చేవారు సాలూరు ప్రాంతం అంతా) వచ్చాడు. నాకు చిన్నప్పుడు మా తల్లిదండ్రులు చేసిన మ్రొక్కుబడి తీర్చుకోవాలని గూడూరు వద్ద దిగి తిరుపతి వెళ్ళాము. అప్పుడు కొండమిదికి నడచి గానీ డోలీలమీంచి గానీ వెళ్ళాలి. మేము నడిచే వెళ్ళాము.

చుక్కల పర్వతంవద్దకు వెళ్ళేసరికి నాకు చుక్కలు కనిపించాయి. గాలిగోపురంవద్ద కూర్చుని వేంకటేశ్వరస్వామిని హేళనచేస్తూ ఒక పద్యం చెప్పాను. (అప్పుడు ఆశువుగా చెప్పేవాణ్ణి. శతావధాన్లుగారి తరిఫీదు ప్రభావం అది.) ఎవరు చెప్పిన పద్య మది బావా! అని మా చిన్న బావ అడిగాడు. ఎవడో చెప్పినది చదవడం నా ప్రారబ్ధమా? చెళ్ళపిళ్ళ వారి శిష్యుడవు నీకు తెలియదా? అని ధీమాగ అన్నాను. ఏదైనా చెప్పుదువు గాని, వేంకటేశ్వరుడి మీద అలాటి హేళన పద్యాలు చెప్పితే చెంపవాయగొడతాడు! సుమా అన్నాడు మా బావ. అదేదో చూస్తాను అని మరొక పద్యం చెప్పాను. నీ కేదో పట్టింది–అని ముందడుగు వేశాడు. నేనూ లేచాను ఈడుపు కాళ్ళతో ఏడుపు మొగంతో పైకి వెళ్ళాను. స్వామి దర్శనం చేసుకొని తిరుగు ముఖం పట్టాము.




మా కన్న ముందు బయల్దేరిన డోలీవాని కన్నా వడివడిగా అడుగులు వేస్తూ నేను ముందు దిగాను. అరగంట ఆలస్యంగా వచ్చాడు మా బావ. నిజంగానే పెనుగాలి త్రోసివేసినట్టు ఏదో ఆవేశముతో వచ్చాను. నా స్థితి మా బావ కనిపెట్టుతూనే ఉన్నాడు.

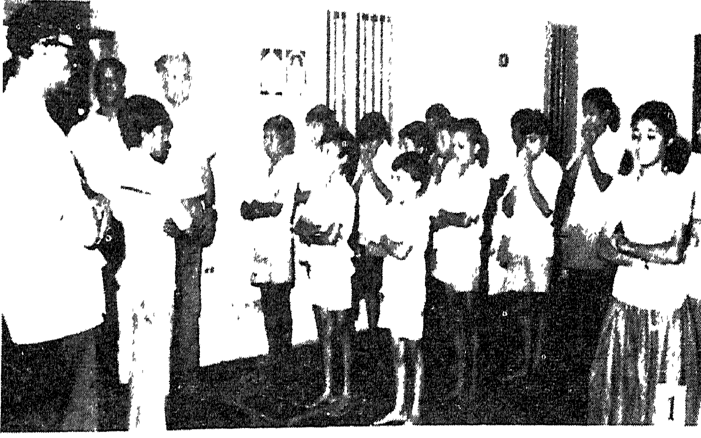
మేము బస చేసిన యింటి యజమాని 'రండి, కులాసాగ వెళ్ళి వచ్చారా' అని అడిగాడు. వచ్చామన్నాను నేను. నా మాట ఆయనకి తెలియలేదు. మళ్ళీ అడిగాడు. జవాబు చెప్పాను. ఆయన మా బావతో అన్నాడు. 'ఈయన నోరు ఆడిస్తాడు గాని ఆ మాట ఏదో పైకి రాలేదేమిటయ్యా! అని. నేను ఆయన మాట వింటూనే ఉన్నాను. జవాబు చెప్తూనే ఉన్నాను. కాని ఆయనకి వినిపించదది.

ఒక గడియ అయే సరికి బుగ్గలూ పెదవులూ పొంగిపోయాయి. ఏదో బాధ. అయినా మా బావ కలిసి నన్నొక వైద్యుడి వద్దకు తీసుకువెళ్ళి పరీక్ష చేయించారు. ఆయన నోరు తెరచి బ్యాటరీలైటు వేసి చూశాడు. ఏమీ లేదే. లోపల అంతా బాగానే ఉంది. అని అన్నాడు.

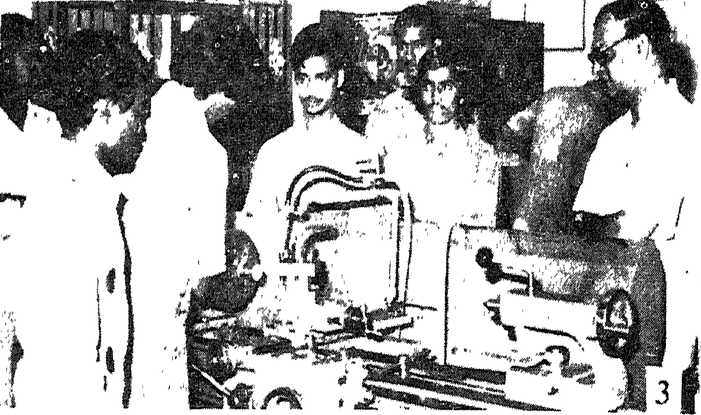
ముగ్గురం ఇంటికి వచ్చాము. మా బావ చెప్పాడు. వీడు స్వామివారిని హేళనచేస్తూ పద్యాలు చెప్పాడు. స్వామివారు కొట్టారు దెబ్బ—అని. అలాగా? ఈ యింటి యజమాని కాగితం కలం ఇచ్చి ప్రార్థిస్తూ పద్యాలు వ్రాయండి అని అన్నాడు. వెంటనే నక్షత్రమాల' పేరుతో ఇరవైయేడు పద్యాలు వ్రాశాను. ఇరవైఆరో పద్యం వ్రాసే సరికి నోటి వాపూ బాధా ఏష్యమై పోయాయి. నా మాట ఎదుటి వారికి వినిపించింది. ఆ పద్యం ఇది.

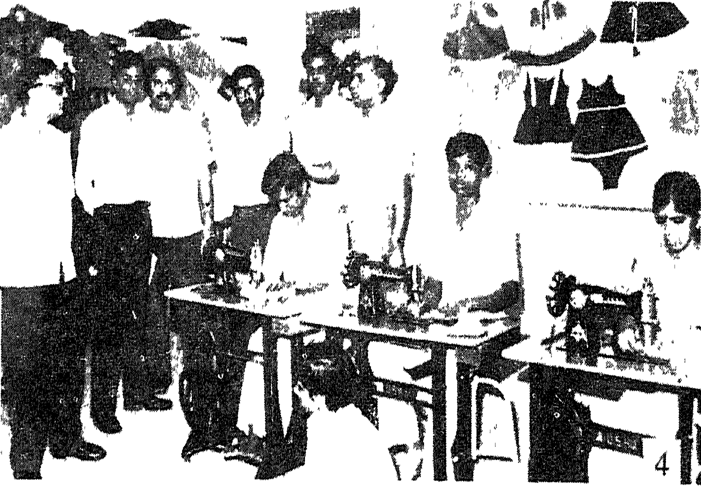
'ఏమి తలంచితో పెదవులేమియు నాడవు
దౌడ సాగ దిం
కేమి గతిన్ నుతింతునను నీతడు
తిట్టెడి వాడె యంచు; ఓ
స్వామి! భయంబు లే దరయు;
జంకదుగా కల మూరు భావముల్
వేమరు: దాచ సన్నికలు
పెండిలి యాగునె వేంకటేశ్వరా!

—శ్రీ యామిజాల పద్మనాభస్వామి











## ప్రముఖుల సందర్శన

ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వ ప్రధాన కార్యదర్శి శ్రీ శ్రావణ్‌కుమార్ ఐ.ఏ.ఎస్., తిరుమల తిరుపతి దేవస్థాన సంక్షేమ సంస్థలైన శ్రీ వేంకటేశ్వర బాలమందిర్, శ్రీ వేంకటేశ్వర కృత్రిమావయవ కేంద్రం, వికలాంగుల శిక్షణ మరియు ఉపాధి కేంద్రాలను 22-7-1984 న సందర్శించారు. వికలాంగుల సంక్షేమంకోసం ఇటువంటి కేంద్రాలను రాష్ట్రంలోని ఇతర ప్రాంతాలలో ఏర్పాటు చేయాలని ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వ సంకల్పం. ఇందుకుగాను వీరు ప్రభుత్వానికి నివేదిక సమర్పిస్తారు. దేవస్థాన కార్యనిర్వహణాధికారి శ్రీ జి. కుమారస్వామిరెడ్డి ఐ. ఏ. ఎస్., మరియు ఇతర దేవస్థాన అధికారులు వెంటరాగా వివిధ విభాగాలను పరిశీలించి, దేవస్థానం చేస్తున్న కృషిని అభినందించారు.

చిత్రాలు :

1. శ్రీ వేంకటేశ్వర బాలమందిర్.
2. శ్రీ వేంకటేశ్వర కృత్రిమావయవ కేంద్రం.

3, 4, 5, 6. శ్రీ వేంకటేశ్వర వికలాంగుల శిక్షణ మరియు ఉత్పత్తి కేంద్రం.



[ 16 పేజీ తరువాయి ]

ఉన్నది. ఇట్టి గ్రంథానికి ప్రకాశనార్థం ద్రవ్య సహాయం చేసిన తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానంవారి దాతృత్వం సఫలం. ఇతరులు కూడ ఈ సత్కార్యానికి తోడ్పడడం ముదావహం. గ్రంథం పిన్న పెద్దలందరూ చదువతగినది.

— ముట్నూరి సంగమేశం

## భారతనామానుక్రమణిక

(1 2 3 4 5 భాగములు)

రచయిత : శ్రీ పురాణపండ శ్రీచిత్ర.

ప్రాప్తిస్థానము : శ్రీ పురాణపండ శ్రీచిత్ర
పురాణపండవారి వీధి
అలమూరు (తూ॥ గో॥ జిల్లా)

భారతదేశ మనగా రామాయణ మహాభారత భాగవతము లనివిజ్ఞుల నిర్వచనము. ఆమహాగ్రంథముల పావిత్ర్య ప్రశస్తులట్టివి. ఇందులో మొదటిది కావ్యము. రెండవది ఇతిహాసము.మూడవది పురాణము.కాలక్రమము ననుసరించి మహాభారతము ద్వితీయమైనను గ్రంథవిస్తృతి, ఇతివృత్తవైపుల్యము, విషయ బాహుళ్యము, లౌకికపారలౌకిక విజ్ఞానసమృద్ధి దృష్ట్యా మహాభారత మద్వితీయము. అందుకే మహాభారతేతిహాసమునకు పంచమ వేదమను ప్రసిద్ధి కలిగినది. కనుకనే వ్యాసభారతము నుద్దేశించి నన్నయ భట్టారకుడు—

"ధర్మతత్త్వజ్ఞులు ధర్మశాస్త్రంబని
యధ్యాత్మవిదులు వేదాంతమనియు
నీతి విచక్షణుల్ నీతిశాస్త్రంబని
కవివృషభులు మహా కావ్యమనియు
లాక్షణికులు సర్వలక్ష్య సంగ్రహమని
యైతిహాసికు లితిహాసమనియు
పరమ పౌరాణికుల్ బహుపురాణసముచ్చ
యంబని మహిఁ గొనియాడుచుండ
వివిధవేదతత్త్వవేది వేదవ్యాసుఁ
డాదిముని పరాశరాత్మజుండు
విష్ణు సన్నిభుండు విశ్వజనీనమై
పరగుచుండఁజేసె భారతమ్ము"

అని పొగడినాడు.

మహాభారతము మన ప్రాచీన విజ్ఞాన సర్వస్వము.

అందుకే—

"యదిహాస్తి తదన్యత్ర
యన్నేహాస్తి న తత్క్వచిత్"

అనగా మహాభారత మందున్నదే ఇతరత్ర కలదనియు అందులో లేనిది మరెచ్చటను లేదనియు చెప్పుట జరిగినది. సముద్రమున కేతమెత్తినట్లు మహాభారతములోని విషయముల గూర్చి ఎందరెన్ని చెప్పినను, ఎంత కాలమునుండి చెప్పుచున్నను దానికి తరుగులేదు. పాశ్చాత్య పరిశోధన విమర్శన పద్ధతులు మన దేశమున గూడ వ్యాపించిన తరువాత మహాభారతమును గూర్చి తీరు తీరు గ్రంథములు వెలువడినవి, వెలువడుచున్నవి. అట్టివానిలో "మహాభారత నామానుక్రమణిక" యొకటి.

"ఇందులో మహాభారతమున ప్రసక్తమైన లోకములు, ద్వీపములు, దేశములు నగరములు, జనపదములు, సముద్రములు, నదీనదములు, సరోవరములు, కుండములు, తీర్థములు, వనములు,పర్వతములు, దేవదేవతలు, మాతృకలు, యక్ష గంధర్వనాగులు, నక్షత్రములు, అప్సరసలు, రాక్షసులు, అసురులు, దైత్యదానవులు, ఋషులు,మునులు, రాజులు, ఇతరమనుజులు, స్థానములు, వస్తువులు, పర్వము"లాదిగా గలవాని పేర్లు వాని సంక్షిప్త వివరణములు అకారాదిక్రమములో కూర్చబడినవి. ఆ యా పేరుల ప్రసక్తి మహాభారతమునం దెచ్చటెచ్చట ఏ యే ముఖ్య సందర్భములందు వచ్చునో దాని వివరణ మిందు గలదు. ఇది జిజ్ఞాసువులకు పరిశోధకులకు మిక్కిలి సహాయకారిగా నుండును. అందువలన ఇట్టి నామానుక్రమణికలు ఆంగ్లభాషలోను హిందీలోను అనేకము ప్రకటింపబడినవి.

తెలుగులో "భారతనామానుక్రమణిక" పేరుతో నొకగ్రంథము పురాణపండ శ్రీచిత్ర గారు సంగ్రహించినారు. ప్రకాశకులు అలమూరు అధ్యాత్మ ప్రచారక సంఘమువారు. మొదటిభాగము అ–జా ఆద్యక్షర నామములు 104 పుటలు ఒక సంపుటముగను (1981), రెండవభాగము క–ఘ ఆద్యక్షర నామములు 114 పుటలు ఒక సంపుటముగను (1982) మూడవభాగము, చ-ద ఆద్యక్షర నామములు 88 పుటలు, నాలుగవభాగము ధ–ల ఆద్యక్షర నామములు 90 పుటలు, ఐదవభాగము వ-హ ఆద్యక్షర నామములు 100 పుటలు మరియొక సంపుటముగను (1983) ప్రకటించినారు. మొత్తము వెల 8+8+18=34 రూపాయలు.ఇది తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానముల వారు, మరికొందరు వదాన్యు లొసర్చిన ఆర్థిక సాహాయ్యముతో ప్రకటితమైనది. వివరణము సరళవ్యావహారికము. రచయిత పురాణపండ శ్రీచిత్రగారు మూడవభాగమునకు వ్రాసిన భూమికలో (పుట V)—

"వ్యాసభారతం మానాన్నగారి భారతం గీతాప్రెస్ గోరఖ్ పూర్ వారి భారతం ఆధారంగా పది సంవత్సరాల నిర్విరామకృషితో భారతానామానుక్రమణిక తయారు చేయగలిగాను. 1602 సంవత్సరమందు ఈ రకమగు గ్రంథం ఇంగ్లీషుభాషలో ఎనిమిది వందల పుటలతో తయారైంది. అది 1904లో లండన్‌లో ప్రచురింపబడింది. దానిని తయారుచేసింది శ్రీ డా॥ సోరెన్సేన్ ఆ మహానుభావుడు తయారుచేసిన ఆ గ్రంథం లభ్యంకాదు. లభించినా ధర అధికం. అందరికీ అందుబాటులో లేదు. ఆ గ్రంథమే లభించిన ఇంకా వివరంగా వ్రాసి ఉండేవాడిని" అని తమ కృషిని గూర్చి చెప్పుకొన్నారు.

పురాణపండవారి కృషి ఇంగ్లీషు, హిందీ భాషలు రాని తెలుగు పాఠకులకు కొంతవరకుపయోగించు నట్టిదే. వారు పేర్కొన్న గీతాప్రెస్ గోరఖ్ పూర్ వారే "మహాభారత్ కీ నామానుక్రమణిక" పేరుతో 1962 లోనే గొప్ప హిందీ గ్రంథము ప్రకటించినారు. కాపీరైటు బాధలు తప్పించుకొనుటకో యేమో అటనట రెండు మూడు వాక్యములు విడిచిపెట్టి చేసిన ఆంధ్రానువాదమే ఈ తెలుగు "భారతానుక్రమణిక".. అంతేకాదు

ఆ హిందీ గ్రంథమునకు కాశీ విశ్వవిద్యాలయ మహాపండితులు వాసుదేవ శరణ అగ్రవాల్‌గారు సంతరించిన భూమికయే (V పుటలోని ఐదుపంక్తులు VII పుటలోని కొంత గొడవ తప్ప) తెలుగు భూమికగా సంగ్రహించినారు. డాక్టర్ సోరెన్సెన్‌గురించి ఆతడు సిద్ధము చేసిన ఇంగ్లీషు భారత నామాను క్రమణిక గురించి దాని యుపలబ్ధి గురించి వ్రాసిన వ్రాతలుకూడ అగ్రవాల్‌గారిమాటల కనువాదములే. సోరెన్సెన్ గారి గ్రంథము 1963లో మోతీలాల్ బనార్సీ దాస్‌వారు ముద్రించిన సంగతికూడ వీరికి తెలియనట్లున్నది. హిందీ ఇంగ్లీషు భారత నామానుక్రమణికలలో ఒకే పేరును గూర్చిన సమాచారమునందే యే తావుల ప్రసక్తమైనదో ఆకరము లియబడినవి. తెలుగు పాఠకు లట్టి సౌకర్యము కోల్పోయినారు. ఆయా విశేషములు తెలియవలెనన్న తెలుగువారు మరల సంస్కృత భారతమో హిందీనామానుక్రమణికయో సోరెన్సెన్ ఇంగ్లీషు గ్రంథమో ఆశ్రయించవలెను. ఈ తెలుగు భారతనామానుక్రమణిక గోరఖ్‌పూర్‌వారి హిందీ గ్రంథమునకు (అసమగ్ర) అనువాదమని ఒక్కవాక్యమైనను చెప్పకపోవుట మహాపచారము.

— సీతాపతి

## శ్రీ రామచంద్రశతకము

[రచయిత: శ్రీ ప్రఖ్య శ్రీరామచంద్రమూర్తిశాస్త్రి. పుటలు: 42. వెల: అమూల్యము. ప్రాప్తిస్థానము: రచయిత. చాగల్లు. పశ్చిమగోదావరి జిల్లా.]

అలనాటి శ్రీరామచంద్రుని పునీత పాదస్పర్శ చేతపులకరించిపోయినది మన ఆంధ్రదేశము. కనుకనే తెలుగునేల నలుచెఱగులా రామాలయాలు కనబడని జనపదాలు కాని, రామనామస్మరణ హృదయాలయంగా చేసుకొని పరవశించని తెలుగువారుగాని కనబడరు. భద్రాచల రామవైభవాన్ని స్మరించి, తరించిన కంచెర్ల గోపన్న మొదలు నేటివరకెందరో మహాభాగులు ఆ శ్రీరామపాదారవిందాలను తమ హృదయ కేదారాల్లో నిక్షిప్తంచేసుకొని, అక్షరమైన అక్షరశతక మందారాలను ఆవిర్భవింపజేశారు. అలాంటి కవితా సుమార్చన, విదేశీయ విపరీత విజాతీయ పరీతమైన ఈ కశ్మలపురోజుల్లోగూడ వెలువడుతున్నాయంటే ఆ చిద్విలాసుని మహిమాసంపత్తి నిత్యనూతనమని చెప్పక తప్పదు. సార్వకాలిక, సార్వజనీనమైన విశ్వకల్యాణాపాది ఆ రామచంద్రుని స్మరణ వైభవము. సద్యోహృద్యంగా, సహృదయ నైవేద్యంగా శ్రీ ప్రఖ్య శ్రీరామచంద్రమూర్తి శాస్త్రిగారు ప్రకృతం శ్రీరామచంద్రమూర్తి శాస్త్రిగారు శ్రీరామచంద్ర శతకాన్ని కృతికర్త, కృతిభర్తల నామాలకుభయత్ర సంక్రమించేటట్లు శ్లేషాశ్లేషంతో కూర్చారు. పండిత పామర జనరంజకమైన భాషాసారళ్యంతో, భావసౌకుమార్యంతో ఈ శతకం శ్రీరాముని రూపగుణవైభవాలను ప్రత్యక్షరంలోనూ ప్రత్యక్షంచేస్తున్న దనటం సత్యదూరం కాదు. ప్రాచీనతెలుగు సాహితీమూర్తులైన నన్నయ, పోతనాదిమనీషుల కవితా శిల్పాల నాకళింపుజేసుకున్న రీతి నీతు లెన్నో యిందు దర్శన మిస్తాయి.

"బ్రహ్మవేత్తలు పరబ్రహ్మమటంచును, ధర్మవేత్తలకు సద్ధర్మ మగుచు" అన్నట్టి పద్యాలు ఆదికవి భావశబలతకూ, పంకజనాభ నీ పాదపద్మమ్ముల సేవచేయగలేని చేతులేల "అన్నట్టి పద్యాలు భక్తకవి పోతనామాత్యుని సుకుమారభావప్రదర్శనకు నిదర్శనాలని చెప్పవచ్చును. ఏమాటమానోట ఇను మారు ముమ్మారు పలుకవేడాను తేనెలొలుకు నట్లు, ఏపాట మానోట సాపాటు మరపించి పాడ నేడును" వంటి పద్యాలు మధురవీణానిక్వణాలై వీనులవిందుచేసిఅలనాటిప్రబంధ కావ్యరచనా కామనీయకతను స్మృతికి తెస్తాయి. సీసపద్యాల్లో ఈ శతకం చెప్పబడి మకుటం ఆదిలో యివ్వబడింది.

ద్రాక్షాపాకమైనశైలియే ఈ శతక పద్యాలలో ఆద్యంతంనిండి అంతరసీమలను ఆ పాతమధురం, ఆలోచనామృతం అయిన ముముక్షుత్వ భావసిద్ధిని కలిగిస్తుంది. "మరి నామస్మరణంబు ఆర్తరక్షణమయ్యు ముక్తి నిదానము మూలశక్తి" అని, "శాస్త్రముల్ నేర్చిన శాస్త్రిగాను'' అంటూనే సర్వవేదోపనిషత్సారభూతమైన మోక్షాన్ని సూక్ష్మమార్గంలో అందించారు. విషయవివరణ లేకుండా షష్ఠ్యంతాల్లాగా కొన్ని పద్యాలకు పద్యాలే భగవత్సంబోధనామృతంలో కురిపించారు." హే! కృష్ణగోపాల! హే రఘునందనా," "వరదరాజ గజేంద్రవరద గోవింద" వంటి సీసాల కవితాసవం సహృదయ హృదయస్పర్శి అవుతుం దనటంలో ఆవంతైనా సందేహం లేదు.

కొన్నిభక్తిభావాల పునరుక్తిగూడ ఈ శతకంలో అవిరళంగా కనబడుతుంది. "సుగ్రీవుడేపాటి సుంక మిచ్చెను నీకు", నారాయణా యను నాస్వరమ్మును నోరార పల్కెడు నోరు నోరు" వంటి పద్యాలపునరుక్తి రసభావవ్యక్తీకరణమున పునరుక్తి దోషం గాదని సమర్థించుకోవచ్చును, 'శత్రుసోదరునికి శరణన్న మాత్రాన నమ్మి రాజ్యము నీయ నమ్మగలమె'' వంటి వ్యాజస్తుతి పద్యాలుగూడ రచయిత బహుముఖ ప్రతిభాపాటవానికి తార్కాణాలు. "ముక్కుమూసు కొనుచు మూఢముగాచేయు తపోచ్ఛాంద సత్వాన్ని వేమనలా ఖండించటం బాగున్నది.

ఐహికానందం, ఆధ్యాత్మిక ప్రతిపత్తి ఇబ్బడిముబ్బడిగా కనిపిస్తున్న ఈశతకం రాశిలో చిన్నదైనా వాసిలో విశిష్టమైనది. ఈ కొద్దిపుస్తకంలో అచ్చుతప్పులు విశేషంగా దొరలటం విచారకరం. మాత్రుమూర్తి, సధా, రాజులలామా, నియమకఖులు, రామావరార, పరత్మ వంటి ముద్రారాక్షసాలు ఎలుకవాహన, పూర్ణచవటవంటి విరుద్ధ ప్రయోగాలు పాఠకులకు చిడిముడి పాటును కలిగించినా, సరసులకు కవి కులగురుని ఏకో హి దోషో గుణసన్నిపాతేనిమజ్జతీందోః కిరణేష్వివాంకః" సూక్తినిస్ఫురణకుదెస్తుంది.

"ధర్మో రక్షతి రక్షితః" అన్న నుడికి సార్థకత వహించిన తిరుమల తిరుపతి

దేవస్థానం వారు ఇలాంటి ధార్మిక గ్రంథాలకు చేయూతనీయటం ఆస్తికమహాజనులకు చైతన్యదీపకళిక అవుతుంది. విద్వత్కవులైన రచయిత ఇత్యాదిగ్రంథాలను మిక్కిలిగా వెలార్చి, ఆంధ్రశారదను అవిరళ భక్తి సుమాలతో అర్చిస్తారని ఆశిద్దాం.

"సుచంద్ర"

## భారతకథలు — అంతరార్థము

[రచయిత: శ్రీ దేవరకొండ శేషగిరిరావు ఎం. ఏ. ప్రతులకు: శ్రీ డి. వి. సుబ్బారావు. 8-14-2 రెడ్ క్రాస్ రోడ్డు గాంధీనగరం కాకినాడ—533004. మూల్యము: రు. 15-00]

మహాభారతం - ఆర్షవిజ్ఞాన సర్వస్వముగా విశ్వజనీనముగా వ్యాసమహర్షి రచించినట్లు నన్నయ మహాకవి అభిభాషణం. ఒక మహానదికి ఎన్నో ఉపనదులు ఉన్నట్లు, ఏ మహేతిహాసానికైనా, ఉపాఖ్యానాలు, అంగభూతములైన ఉపకథలు ఎన్నో ఉంటాయి. వీటి అన్నిటి అంగాంగిభావం-అంతరార్థాలు సూక్ష్మదృష్టితో అనుశీలించ వలసియుంటుంది. సమగ్రబోధకు మహాభారతం పంచమవేదంగాను ప్రసిద్ధం.

"ధర్మమూలం జగత్ సర్వం
ధర్మశ్చ శ్రుతి మూలకః,
భారతం పంచమో వేదః
శ్రుతి సర్వస్వ విస్తరః".

శ్రీ దేవరకొండ శేషగిరిరావుగారు— "భారత కథలు — అంతరార్థము" అనే యీ గ్రంథంలో చదువరులకు ఈ సూక్ష్మదృష్టి ప్రసాదించారు. ఇందు వృత్రాసుర సంహారము, శునశ్శేపునికథ - త్రిపురాసుర సంహారము-క్షీరసాగర మథనము-సావిత్రీ-ఉదంకుని కథ - సువర్ణోపాఖ్యానము మున్నగు కథలలోని అంతరార్థాలు వివరింపబడ్డాయి. క్షీరసాగరమథనం మేల్కొన్న కుండలినీశక్తి గాథగా, ఉదంకుని గాథ కాలకాలదర్శనంగా, శునశ్శేపుని కథ పాశవిముక్తిగా, సువర్ణోపాఖ్యానం వేదాత్మ వివరణగా రచయిత అంతరార్థాలు వివరించారు. ఈ కథలు వేదవాఙ్మయంలో బీజప్రాయాలుగా ఉన్నవి - ఏ విధంగా మహాభారతంలో శాఖోపశాఖలతో విస్తరించి వృక్షప్రాయములుగా భాసించుచున్నదీ రచయిత ఈ గ్రంథంలో హృదయంగమంగా వివరించారు. అందుచేత, మహాభారతం "ఇతిహాసం" మాత్రమేగాక — అది ఏ విధంగా "పంచమవేదం" అయిందో శ్రీ దేవరకొండ శేషగిరిరావుగారు ఈ గ్రంథములో సోదాహరణంగా నిరూపించారు.

అర్థవివరణలోనే ప్రాయికముగా పండితులలో ఏకగ్రీవత సిద్ధించదు. ఇంక, అంతరార్థ వివరణ మాట వేరే చెప్పాలా? ఈ అంతరార్థాలు కేవలం ప్రజ్ఞావాదాలు కాకూడదా? అని ఎదురుప్రశ్న వేసే విమర్శకులు ఉండవచ్చు. అంతేకాక, ఆధునికులు మరో ప్రశ్నకూడ వేస్తారు. అసలు కవి చెప్పదలచుకున్నది ఎందుకు సుస్పష్టంగా చెప్పకుండా అంతరార్థం లోపలమాటుపెట్టి ఎందుకు చెప్పాలి? సావిత్రీగాథ, గాయత్రీ మంత్ర వ్యాఖ్యానం అని సుస్పష్టంగా వేదవ్యాసమహర్షి ఎందుకు చెప్పకూడదు? అని ఐదంయుగీనులు ఎదురుప్రశ్న వేయవచ్చు.

ఈ గ్రంథంలో శ్రీ దేవరకొండ శేషగిరిరావుగారు - వైదిక వాఙ్మయంలో నుండి ఎన్నో ఉదాహరణలు వివరించి సోపపత్తికంగా ఆ యా గాథలకు "అంతరార్థాలు" వివరించారు. అందుచే ఇవి కేవలం ప్రజ్ఞావాదాలు కావు. శ్రీ శేషగిరిరావుగారి స్వకపోల కల్పనలుగావు - అయితే - ఈ గాథలలో విద్వాంసులు మరికొన్ని అంతరార్థాలు చూపించవచ్చు. ఈ గ్రంథంలో భారతంలోని అన్ని గాథలకు శ్రీ దేవరకొండ శేషగిరిరావుగారు "క్షుణ్ణంగా" అంతరార్థాలు వివరించినట్లు చెప్పుకోలేరు. ఈ గ్రంథం మహాభారతానికి ఒక ఉపోద్ఘాత ప్రాయమైనది మాత్రమే. అందుచే "భారతకథలు-అంతరార్థం" అనే యీ గ్రంథమునకు అనుబంధముగా రెండవ మూడవ ఇత్యాది భాగాలు వెలువడ వలసియున్నది. ఇక — "అంతరార్థం" — అసలు రచయిత ఎందుకు సుస్పష్టంగా ప్రతిపాదించకూడదు? అనే చిక్కుప్రశ్న మిగిలి ఉంటుంది. ప్రకృతి - బంగారాన్ని మట్టితో రాయితో కలగాపులగం చేయకుండా ఎందుకు నిర్మలమైన ముద్దగానే భూమిలో నిక్షేపించకూడదు? అని ప్రశ్నిస్తే ఏమి ప్రయోజనం? ప్రకృతిలో మట్టి రాయిని శుద్ధిచేసి బంగారం సంపాదించాలి. ఇతిహాస పురాణాలలో అమూల్యమైన అంతరార్థాలు గూడ ఆ విధంగానే విశేషపరిశ్రమ చేసే సాధించాలి. మహాభారతాన్ని - కేవలం ఒక గాథగా, ఇతిహాసంగా చదువుకుని సంతృప్తిపడే సహృదయులు ఉండవచ్చు. అది ఒక పద్ధతి. ఆ పంచమవేద మహాసాగరంలో మునిగి అనర్ఘరత్నాలను వెలికితీసే మహానుభావులు మరికొందరు ఉంటారు.

శ్రీ దేవరకొండ శేషగిరిరావుగారు, మహాభారత సాగరంలో కొన్ని అమూల్య మణులను వెలికి దీశారు. ఇంకా తీయవలసిన మణులు ఎన్నో ఉన్నాయని వేరుగ చెప్పనక్కరలేదు. ఆ పనికి భవిష్యత్ కాలంలో శ్రీ దేవరకొండ శేషగిరిరావుగారు - ఇతర విద్వాంసులు పూనుకోవచ్చు.

"అద్యాపి రత్నాకర ఏవ సింధుః"

— శ్రవణం

## శ్రీ ఆదిశంకరాచార్య విరచిత శివానంద సౌందర్యలహరులు

(సరళ తాత్పర్య సహితం)

[అనువాదకుడు: శ్రీ పురాణపండ రామకృష్ణమూర్తి: ప్రకాశకులు: సనాతన ధర్మవాణి ప్రచురణసంస్థ, 31-1-23 జెండా పంజారోడ్, రాజమండ్రి-1 మూల్యము రు. 5/-]

మోక్షసాధన సామగ్రి యందు భక్తి గరీయసి యని నిర్వచించిన శ్రీ శంకర భగవత్పూజ్యపాదులవారు భారతదేశమును భారత భారతీ వాఙ్మయమును సర్వాస్తిక భక్తజన హృదయములను అపార భక్తి కవితా తరంగ ప్లావితము చేసిరి. ఆయన

రచించిన అనేక స్తోత్రములు, నిఖిల దేవతా కృపాలాభములు, అనల్పకవితామృత ప్రవాహములు, శ్రేయోనిధానములు, పండితులకు పామరులకు ఉపకారకములు.

మంత్రమయవాణియైన శ్రీ భగవత్పాదుల కవితావాణిని యథాతథముగ అనువదించుట తేలికపని కాదు. 'నీటికొలదితామర' యన్నట్లు - ఆ రచనలు - ఎవరికి తగినట్లు వారికిఅవగాహన అగుచుండును. అతి సామాన్యులకుకూడ అవగాహనఅయినట్లేతోచినప్పటికీపండిత ప్రకాండులు సైతము పూర్తిగా అవగాహన చేసికొంటిమని చెప్పుటకు వీలు కాని ప్రగాఢత్వము కలిగినవా రచనలు. కేవలము సాహిత్య దృష్టితో చూచినను వాల్మీకి వ్యాసుల రచనల ప్రక్కనుండవలసినవి.

ఈ సనాతన ధర్మవాణి ప్రచురణ సంస్థ వారు - తమ తొలి ప్రకటనగా - శ్రీ భగవత్పాదుల స్తోత్ర రచనలలో ప్రముఖమైన శివానందలహరి, సౌందర్యలహరి అనువాదము నెన్నుకొనుట ముదావహము. వారి కృషి చక్కగా సాగి సకలాస్తిక లోకము చేత సమాదరింపబడవలెను.

సంస్కృతమున ధాతుప్రయోగము అతి ప్రగాఢభావ పుష్టిని వెలార్చుటలో కడు హొయలు సొబగులు పోవును. అందు శ్రీ భగవత్పాదుల శ్లోకములందు మరియును. ఈ రెండు లహరులు-ముఖ్యముగా సౌందర్యలహరి - సాహిత్య సౌందర్యలహరి. అందు కనియే ముప్పదియాఱు వ్యాఖ్యానములు పుట్టినవి. భగవత్పాదుల రచనలలోని సాహిత్యస్వాదువును, మంత్రశాస్త్ర రహస్యమును, భక్తిలహరిని, అలంకారధ్వని వైభవమును - సంస్కృతము నుండి సరాసరి తెనుగునకు తెచ్చుటే సులభము కానిదైయుండ - యీ అనువాదకులు హిందీపై ఆధారపడి అనువాదమును చేసిరి. అందు చేత వాక్య విన్యాసాదులు సరళముగా నున్నను మూలమునందున్న చమత్కార భావ శబలత - పూర్తిగా - పుష్టిగా వెలువడినట్లు తోచదు. అయినను అనువాదకుని భక్తి శ్రద్ధలు తెలుగు శైలిలోని సాధు సరళత్వములు ప్రస్ఫుటముగా నున్నవి.

— రామహారిత

(15వ పేజి తరువాయి)

తోయాధార పథాశ్చ వల్కల శిఖా
నిష్యంద రేఖాంకితాః॥

భారత ప్రభుత్వం ప్రస్తుతం ఇక్కడ వన్యమృగ సంరక్షణ కేంద్రం నెలకొల్పింది.

## నీలకంఠ మహాదేవ్

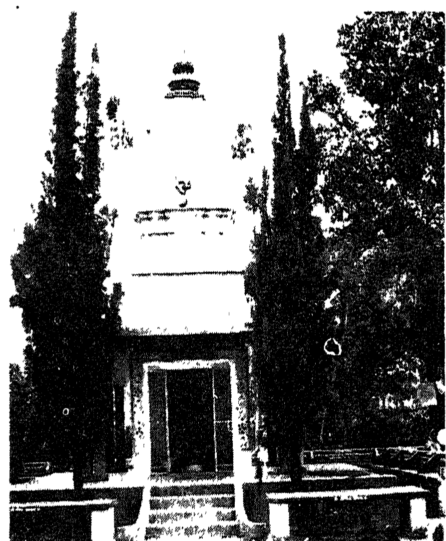
లక్ష్మణ ఝూలానుండి నైరుతీ దిశలో 12 కి. మీ. దూరంలో సముద్ర మట్టానికి 5,500 అ. ఎత్తుననీలకంఠమహాదేవ్ మందిర్ ఉంది. అక్కడ నుండి తిలకిస్తే హిమాలయ ప్రకృతిశోభ చాల నేత్రపర్వంగా ఉంటుంది.

ఆశ్రమాలన్నీ దర్శించుకున్నవారు పరమార్థ నికేతన్‌వద్ద పడవలద్వారా నదిని దాటుతారు. ఇక్కడ గంగానది దాదాపు 600 మీ. వెడల్పు ఉంటుంది. లోతు 25 అ. నుండి 250అ. వరకు ఉంటుంది. ముప్పయి ఏనుగులు ఒక దానిమీద ఒకటి నిలబడితే ఇక్కడ మునిగి పోతాయని నావికులు చెప్తారు.

## ఆధ్యాత్మిక, సాంస్కృతిక కేంద్రాలు

ఋషికేశ్ నుండి లక్ష్మణ ఝూలా మార్గములో కైలాస ఆశ్రమము, యోగనికేతన్, శివానంద ఆశ్రమము, దర్శన మహా విద్యాలయము మున్నగు ఆధ్యాత్మిక, సాంస్కృతిక కేంద్రాలను యాత్రికులు దర్శిస్తారు. వీనిలో అనేకమంది దేశ-విదేశీ విద్యార్థులు శిక్షణ పొందుతుంటారు. అందులో కైలాస ఆశ్రమము ఆదిశంకరులచే స్థాపించబడినది.

ఋషికేశ్‌లో గమనింపదగిన విషయం మరొకటున్నది. మార్గం వెంట కరివేపాకు చెట్లు ఘుమఘుమలు వెదజల్లుతుంటాయి. ఇంకా వివిధ వృక్షజాలం పర్చుకొని ఉంటుంది. 'గంగానది'కి ఇరువైపుల జ్ఞానవృక్షాలు పెరుగుతాయి. వీటి ఫలాలను 'జ్ఞానఫలాలు' లేక 'ముక్తిఫలాలు'



గీతామందిర్‌లో శివాలయం

అంటారు. ఇవి సీమరేగు కాయల్లాగ ఉంటాయి. వీటి రుచి చాల మధురంగా ఉంటుంది. రూపాయికి 15 నుండి 20 కాయలదాక యిస్తారు. రైలు స్టేషన్‌లో దిగ్గానే 'జ్ఞాన ఫలాలు' దర్శన మిస్తాయి. ఇవి ఆస్వాదించిన వారికి "జ్ఞానం," తద్వార 'ముక్తి' కలుగుతుందని భక్తుల నమ్మకం. ఈ ఫలాలు మరెక్కడా పండక పోవటం ఆశ్చర్యకరమైన విషయం.

## ధర్మశాలలు

ఋషికేశ్‌లో యాత్రికుల సౌకర్యార్థం టూరిస్టు సెంటర్లున్నవి. ఇవికాక దాదాపు యాభయికి పైగా ధర్మశాల లున్నవి. కాలీకమ్లీ వారి ధర్మశాల, పంజాబు సింధ్ క్షేత్రము ప్రసిద్ధిచెందినవి. ఈ ధర్మశాలల్లో ఆధునిక సౌకర్యాలు అన్నీ ఉన్నాయి. యాత్రికులకు ఏ విధమైన భయము, యిబ్బంది ఉండవు. ఏ మాత్రం డబ్బు చెల్లించకుండ నాలుగైదు రోజులు ధర్మశాలల్లో ఉండవచ్చును. 'కాలీకమలి' వారి ధర్మశాలవారు యాత్రికులకు నిత్యం అన్నదానం కూడ చేస్తారు. తిరుపతి - తిరుమల దేవస్థానం వారి ఆంధ్రాశ్రమము ఆంధ్రులకు ప్రత్యేక స్వాగతం పలుకుతుంది. ప్రక్కనే ఆలయంలోని శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు అందరకు అభయం యిస్తుంటాడు.

హృషీకేశ్‌లో అన్ని విధాలైన భోజనాలు దొరుకుతాయి. దేశంలో ప్రధాన నగరాల నుండి రైలు సౌకర్యముంది. ఉత్తర ప్రదేశ్ రోడ్డు రవాణావారి బస్సులు ఉన్నాయి. అనేకములైన టూరిస్టుసంస్థల బస్సులు ఉన్నాయి. 21 కి. మీ. దూరంలో 'భనియావాలా' విమానాశ్రయం (డెహ్రాడూన్) ఉంది. హిందీ బాగా ప్రచారంలో ఉన్న భాష. పంజాబీ, ఘర్వాలీ భాషలు కూడ వినిపిస్తుంటాయి. ఆంగ్లం చాల అరుదుగా వింటాము.

విశ్వ సంస్కృతికి భారతదేశం కేంద్రమనుకుంటే పవిత్ర భారతావనికి ఆధ్యాత్మిక హృదయం హృషీకేశ్.

(12వ పేజి తరువాయి)
ఏల వచ్చితివయ్యా! అని పరిపరివిధము లుగా ప్రశ్నించింది. 'శివుడు, చంద్రుడు నీవు చేసినపనికి అవిరళంబుగ చాల హాస్యంబు సేయతలచుచున్నారు. ఇంక దయచేసి లేసి రావోయి; సదమలచరిత నా స్వామి రావోయి!" అని ప్రార్థించింది. ఎందుకువచ్చాడో ఏమని చెప్పగలదు? ఎలా గై తేనేం వచ్చినవని అయింది. అందుకే దరహాసకలితాస్యుడగుచు ఇందిర కరపద్మ మింపొందబట్టికొని అందుండి కదలి యేగి నాడు.

శేషహోమము ముగిసింది. సర్వ కృత్యాలూ నెరవేర్చారు. ఎంత కలుముల రాణి అయితే నేం? కన్నకూతురుకు ఇవ్వ వలసిన వన్నీ ఇచ్చారు తల్లిదండ్రులు. ముందుగా ముద్దులపట్టికి ముత్యపుటాడిం బ్రాలుగట్టి మురిసిపోయారు. ఆడపడుచుకు 'ఒడిబియ్యం' కట్టి ఆనందించడమనేది నేటికీ రాయలసీమలో కన్పిస్తుంది.

దివ్యాశ్వబృందాల్నీ, కరిరథావళులను, దాసదాసీజనాన్నీ ఇందిరకోసం నందనంద నుని కందించారు సాగరదంపతులు.

మామను, సోముణ్ణి, అత్తలను శేషా చలానికి ఆహ్వానించాడు అచ్యుతుడు. మంగళతూర్యముల్ మొరయ శుభలగ్న మందు అందరును శేషాద్రిపైన స్వామి వారి నగరంలో ప్రవేశించారు. విందు చేయించాడు వేంకటేశ్వరుడు. అత్తమామ లకు ఆదిదంపతులకు చందన తాంబూలాది కనకాంబరాలను కరుణతో సమర్పించు కున్నాడు.

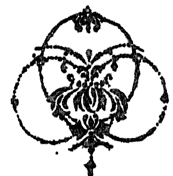
కలుముల చెలితోడ కడలి కేగంగ అను మతి ఇమ్మని అల్లుణ్ణి అర్థించాడు రత్నా కరుడు.

"మామా! ఒక్కక్షణంకూడా నా భార్యను వదలి నేనుండలేను. నేను నాలక్ష్మిని పంపించ లేను" అని నిర్మొహమాటంగా చెప్పేశాడు క్రొత్తల్లుడు. చింతాక్రాంతుడయ్యాడు సముద్రుడు. 'శ్రీపన్నగాధీశా! పటుకృపా సాంద్రా! సర్వేశ్వరా! సర్వాత్మకా! సర్వ సాక్షీ! సద్బ్రహ్మా! నీవు యెఱుంగని నీతి కలదా! నాలచ్చిమి పసిబిడ్డ. దాన్నివదలి వెళ్లుటకు మాకు కాళ్ళెట్లాడునయ్యా! మా ఇంట ఆటలే మరిగిన బాల నీయింట పని పాట్లు చేయు నే లీల? బ్రహ్మాండరూపంబు పొసగచూడ జాలని యింతి సురుచిరంబుగ సేవచేయు నే రీతి? ఇంతదనుక తల్లులచెంత చనువుగానుండిన ముద్దుగూన భయభక్తు లెరుగని చాన, కాన దయచేసి ఈ మాటు మా వెంట పంపవే మహితాత్మా!', అని ప్రార్థించినాడు.

అందులకు వనజోదరుడు నవ్వి వకుళా దేవికి కనుసైగ చేశాడు. అప్పుడామె హరి వాంఛితం ఎరింగి 'సాగరా! బహుజన్మ సంస్కారమహిమవలన ఈ ఆదిదేవత నీకు కుమార్తెయైనది. వేదాంతవేద్యుడైన శ్రీ మహావిష్ణువు నీకు అల్లుడైనాడు. వారిని మానవమాత్రులుగా నీవు భావించు చుంటివా? వారు నీకు ఆత్మీయులగుట నీ భాగ్యము. నీ సుతను స్వామి చెంగట నుంచుము. మీకంటెను అధికముగా నీ దేవిని నేను గారవించెదను' అని పల్కి వకుళ సిరి నంకపీఠమున జేర్చుకొని నెమ్మోము నిమురుచుండగా కడలిరాయుడు తన కాంతల నందరికిని ఊరటబల్కి తన కుమార్తెను సమీపించి "అమ్మా! వకుళమాలికను మనము రంజిల్లగా మన్నింపుము. పతికి ప్రియంబుగా నడచుకొనుము. భగవంతుని దర్శింపవచ్చిన భక్తకోటులకు అన్నపానము లిచ్చి ఆదరించుచుండుము. మునుపటివలె ఆటలాడకుము. బాధ్యతగా ఇంటి పెత్త నము వహించియుండుము. లోభగుణము లేక అందరికిని అవ్వారిగాగ వరములిచ్చు చుండుము. నీ పతి నవ్వులాటకు నిన్ను పొగడినను, తెగడినను పొంగకుము; క్రుంగకుము. ఒకే విధముగా పతిని సేవించు చుండుము. పతివ్రతయైన వనితకు జగమం తయు కరతలామలక మగును. కావున సర్వ మంగళవై పరమాత్ముని ఇల్లాలివై లోక మును రక్షింపుము" అని సముద్రుడు కూతునకు బుద్ధులుసెప్పినాడు. వెంగమాంబ కలంలో, కడలిరాయని గళంలో శకుంతల నత్తవారింటికి పంపే కణ్వుడు కనిపిస్తాడు ప్రతిపాఠకునికీ హృదయఫలకంలో.

సముద్రుడు మళ్ళీ అల్లునివైపు తిరిగి "ఓ శేషగిరివాస! నామీద వాత్సల్యముంచి నాపట్టిని కుశలంబుగా నేలుకొనుము. తప్పొప్పులను దిద్ది మన్నించి బ్రోచుము. నా కుమార్తెను నీ చేతుల్లోనుంచుచున్నాను. పాలముంచెదవో, నీటముంచెదవో, నీదే భారం' అని పలికినాడు. వనధినిగాంచి వాసుదేవుడు 'ఓ మామా! ప్రేమతో మీరు చెప్పిన చందమున మీ బిడ్డను ప్రఖ్యాతి గాంచునట్లు ఉరమున నిడుకొందును. ఈ కౌస్తుభమణి తోడ మీ పుత్రికారత్నము సంతతము నా వక్షంబుపై నుండును. మీకు చింత వలదు, అని పలికి వారందరినీ వీడ్కొలిపి శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు ఆనంద నిలయమునందు నిరుపమానములైన నిత్యోత్సవములతో పరమసంతోషభరితుడై యలరారుచు బహుభాగ్యములను వరుసగా గైకొని భక్తులకు వరములిచ్చుచు శ్రీ పన్నగాద్రిపై స్థిరముగా పెన్నిధానమై వెలసి యుండెను.

ఇట్లు అలమేలుమంగతో ఆనందముగా సులలిత లీల సుఖియించినట్టి శ్రీ శేషాచలా ధీశుడగు వేంకటరమణుడు ఆచంద్ర తారా ర్కము మహాపుణ్యులు చదువుటకొరకై తన పాదముల చెంతనుంచబడిన శ్రీ రమా పరిణయ కావ్యమును గైకొని తరిగొండ వెంకమాంబ రమణీయ కవితా మరంద ధారలను భక్తశ్రేణి హృదయారవిందముల పై వర్షించుచున్నాడు. •



## ఆత్మార్చన

నన్ను నిలువునా తనలోకి తీసుకుంటూ-హత్తుకుంటూ - ఒరుసుకుంటూ - రాజీ లేని ఋజుమార్గంలోకి నన్ను ఆకర్షించుకుంటూ-తనలో లీనం చేసుకుంటూ - నాలో ప్రవహిస్తోందో, నన్ను ప్రవహింప జేస్తోందో తెలియనీయకుండా నా ఏకాగ్రతను తన వైపు మళ్లించుకొన్న మనోజ్ఞ అసదృశానుభూతికి లోను చేసిన అదృశ్య హస్తస్పర్శ.

అదే ప్రభూ, నన్ను కాంతిరేఖను చేసింది. నీ వర్ణనాతీత అనుపమాన సౌందర్య విలసిత వదనాన్ని దర్శనీయం చేసేందుకు. నా తృష్ణ తీరలేదు.

నన్ను శబ్దతరంగాన్ని చేసింది - నీ ఆలయశోభస్కర శుభ ప్రాంగణాన ఘంటానాదాన్నై నీయశస్సును ప్రణుతించేందుకు నా తమకం హెచ్చింది.

నన్ను పుష్పొడిరేణువునుగా చేసింది. నీ సాన్నిధ్యాన్ని పరిమళభరితం చేసి నీ కాహ్లాదం కలిగించేందుకు - నా తపన పెరిగింది.

నన్ను దీపకళికను చేసింది - నీకు నీరాజనమై నిలిచి తరించేందుకు. నా మోహం పెచ్చు మీరింది.

నన్ను శబ్దాన్ని చేసింది-నీ దివ్యనామాన్ని నేనై జనగణమనములలో మార్మోగేందుకు. నీస్తోత్రగానంలోపదాన్నై పరవశించేందుకు. నా కోరిక మిగిలే ఉంది.

నన్ను కుసుమాన్ని చేసింది - నీ పాదాల పై వాలి ధన్యత నొందేందుకు. నా కాంక్ష ప్రబల మయింది.

కానీ నేనా చిరంతన జ్యోతి ఆదరణలో ఇంకా ముమ్ముందుకు సాగలేక పోతున్నాను. ఏదో - ఎవరో నన్ను నిలిపి వేస్తున్నారు. నన్ను నిరోధిస్తూ అడ్డుగా మరో అవరోధం.

ఆందోళన - ఆతృత - తొందర - భయం.

సుషుప్తిలోంచి వాస్తవంలో కొచ్చాను లాగుంది. నిటారుగా పడ్తున్న వర్ష ధారలు మాత్రం తెలుస్తున్నాయి. చలి, కారుచీకటి. నన్ను నడిపించిన కాంతిపుంజ మేది!

వీపు తడుముకున్నాను - ముళ్లు-ఒళ్లంతా రక్తపు జిగురు. గాట్లు-గాయాలు-అందుకు కాదు నాబాధ -

నా స్వామిరూపం చెదిరి పోయింది - నా మనసు వికలమయింది.

కానీ ఆశ విరిగి పోలేదు - పోదు. ఏదో ఒక ముహూర్తంలో నా స్వామి నాకోసం సప్తశిఖరాలూ దిగివచ్చి నన్ను చేకొనక పోడు. అదే నా జీవితాశయం - నా జీవిక -

ఆశ్చర్యం. దీర్ఘ ధ్యానంతో స్వామినే జపిస్తున్న నన్ను నిద్రాదేవి ఎప్పుడు ఒడి జేర్చుకుందో - ఎప్పుడు నేను స్వామిసేవకు బయలుదేరానో-నన్ను నడిపించింది ఎవరో-ఈ చీకటిలో ముంచింది ఎందుకో నాకు తెలియదు.

— ఓంకార్

# మేధావి కథ




ధర్మరాజు అడిగాడు:

"కాలం అన్ని జీవులనూ తన పొట్టను బెట్టుకుంటూ ఆగకుండా పరుగులుతీస్తూంది. ఈ జీవితంలో మనిషి కర్తవ్యం ఏమిటి?" భీష్ముడు చెప్పాడు:

పూర్వం ఒక బ్రాహ్మణుడు ఉండేవాడు. వేదం బాగా చదువుకున్నాడు. ఆయనకు ఒక కుమారుడు. అతని పేరు 'మేధావి'. పేరుకు తగ్గట్టే అతడు మహామేధావి.

పొద్దస్తమానం వేదం వల్లిస్తూ కూర్చోవడం తప్ప వేరు వ్యాసంగం లేని తండ్రిని అతడు ఇలా అడిగాడు. నాయనా! అతి వేగంగా ఆయుస్సు చెల్లిపోతూందిగదా! ఈ లోకంలో మనం చేయవలసి ఉన్న మంచిపనులు ఏమిటి?"

తండ్రి అన్నాడు: "ఏముంది? బ్రహ్మచర్యంలో వేదాలు చదువుకోడం, పితృదేవతల ఋణం తీర్చుకోడం కోసం వివాహమాడి పిల్లల్ని కనడం, అగ్నిని ఆరాధించడం ఆ తరువాత అడవికివెళ్ళి తపస్సు చెయ్యడం!"

"క్షణ క్షణం మనం కొట్టబడుతున్నాం. ఒకమూల అతిదారుణమైన ముట్టడి జరుగుతూంది. అడ్డం ఆపు లేకుండా రాలిపోతున్నాయి. అయినా నిదానంగా ఇవన్నీ చెయ్యవచ్చునని ఎంత ధైర్యంగా చెబుతున్నావు తండ్రీ?" అన్నాడు కొడుకు.

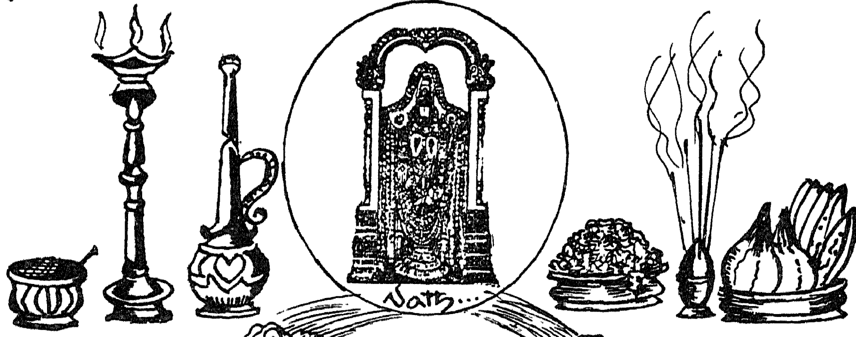
"దేనిచేత మనం కొట్టబడుతున్నాం? ఏది మనల్ని ముట్టడిస్తూంది? ఏవి ఊరికే రాలిపోతున్నాయి? వివరంగా చెప్పు నాయనా! నన్ను భయపెట్టకు!" అన్నాడు తండ్రి.

"మృత్యువుచేత క్షణక్షణం కొట్టబడుతున్నాం. ముసలితనం మనల్ని ముట్టడిస్తూంది. రాత్రులూ, పగళ్ళూ అదేపనిగా రాలిపోతున్నాయి" అన్నాడు మేధావి.

ఇంకా ఇలా అన్నాడు: "వలలో చిక్కుకొన్న చేప ఆ మాట మరచి పోయి మిట్టిపడేట్టు మనం నిదానంగా జీవించడం ఎలా సాధ్యం తండ్రీ! రాత్రి రాత్రికీ మన ఆయుస్సు తరిగిపోతూంది. ఏ రాత్రి తల్లి గర్భాన పడ్డామో ఆ రాత్రే మృత్యువువైపు తిరుగులేని ప్రయాణం ప్రారంభించాం. ఏ రోజు మంచిపని ఒక్కటైనా చెయ్యమో ఆ రోజు నిరర్థకమైన రోజు. పరధ్యానంగా ఆకులు మేస్తున్న మేకపిల్లను తోడేలు వేసుకుపోయినట్టు ఏ క్షణమో మృత్యువు మనల్ని ఎత్తుకు పోతుంది. చెయ్యగల మంచి ఏదో ఈ రోజే చెయ్యాలి. రేపటికి రేపటికి వాయిదా వెయ్యకూడదు. మంచి పనులు చెయ్యనివాణ్ణి మృత్యువు కబళిస్తుంది. ఎప్పుడు వస్తుందో మృత్యువు ఎవ్వడికీ తెలియదు. ముందుగా ఆహ్వానం పంపి రాదు అది. చేపలు పట్టేవాడు ఎప్పుడు తనను పడతాడో చేపకు తెలుసా? అందుచేత చిన్నతనంనుంచే ధర్మం ఆచరించాలి. ధర్మపరుడైన వాడికి ఇహలోకంలో కీర్తి, పరలోకంలో సౌఖ్యం దక్కుతాయి.

మోహంతో పుత్రుల్నీ, భార్యనీ సుఖపెట్టాలనీ తాపత్రయపడేవాణ్ణి నిద్రపోతున్న మనిషిని పెద్దపులి వేసుకుపోయినట్టుగా తెలియకుండా వచ్చి మృత్యువు ఎగరేసుకుపోతుంది.







కోరికలు ఇంకా ఇంకా పెంచుకుంటూ ఎంతకూ తనివితీరని మనిషిని అడవిలో తిరుగుతున్న పసరాన్ని పెద్దపులి వేసుకు పోయినట్టు మృత్యువు ఎగరేసుకుపోతుంది. 'నాకు ఇది కావాలి' 'నాకు అది కావాలి' అంటూ కోరికలు పెంచుకునేవాడు మృత్యువు వశం అవుతున్నాడు.

మృత్యువు, ముసలితనం, వ్యాధి, నానా విధాలైన రోగాలు చుట్టు ముట్టి ఉంటే నిమ్మకు నీరెత్తినట్టు ఉండడం ఎలాసాధ్యం?

మీది మీదికి వచ్చే మృత్యు సేనను జయించేందుకు 'సత్యం' ఒక్కటే సాధనం "సత్యం" అమృతత్వాన్నిస్తుంది.

ఎవరిని వారే ఉద్ధరించుకోవాలి. కొడుకులు ఉద్ధరించరు. కొడుకులు లేకపోయినా ఫరవాలేదు. నేడో, రేపో, చచ్చిపోబోతున్న వాడికి డబ్బుతో ఏమి పని? బంధువులతో ఏమి పని? మీ తాతగారు ఏమయారు? మీ తండ్రి ఏమయారు?

మృత్యువూ, అమృతత్వం రెండూ మనిషి దేహంలోనే ఉన్నాయి. మోహం వల్ల మృత్యువునీ, సత్యంవల్ల అమృతత్వాన్నీ పొందుతాము.

విద్యను మించిన కన్ను లేదు. సత్యాన్ని మించిన బలం లేదు. రాగం అంత దుఃఖం లేదు, త్యాగం అంత సుఖం లేదు.

కొడుకు మేధావి చెప్పిన మాటలు తండ్రికి కనువిప్పు కలిగించాయి.

(మహాభారతం : శాంతిపర్వం)

శ్రీ బొమ్మకంటి శ్రీనివాసాచార్యులు

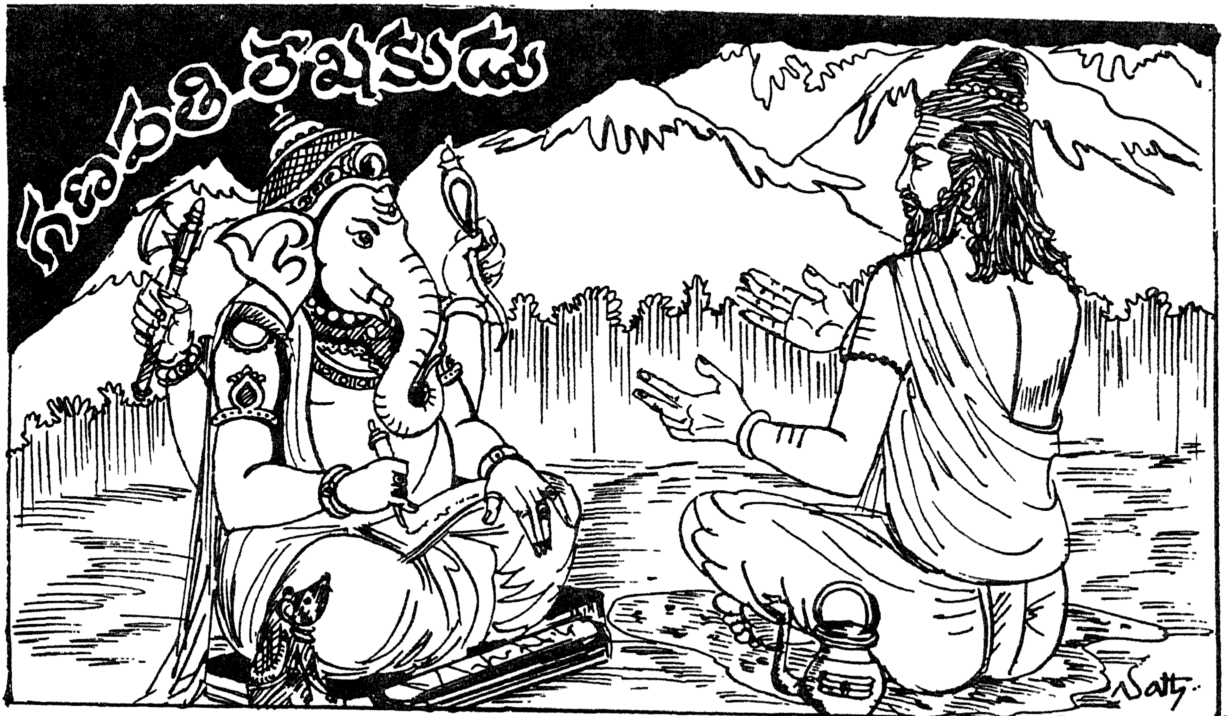


సృష్టిలో మానవుడు విశిష్ట ప్రాణి. ఎందుకూ? అతనికి ఇతర జంతుజాలము కంటే విలక్షణమైన భాష వుంది. ఈ భాష మానవుని ప్రారంభదశలో పశుపక్ష్యాదుల "అంబా, కుహూ" మొదలగు శబ్దములవలె అవ్యక్త అస్పష్టనాదముగా నుండేది. క్రమముగా అది వ్యక్తనాదమై – సుస్పష్టమై భాసించింది. ఎదురెదురుగా నున్న యిర్వురు వ్యక్తులు పరస్పరాభిప్రాయాలను ప్రకటించుకొనుటకై భాష ఉపయోగపడుతుంది. కానీ అప్రత్యక్షంగా ఎక్కడో వున్న వానికి తమ భావం తెలపాలంటే యీ భాషకు శక్తి చాలదు. అప్పుడే లిపి పుట్టింది. అంటే ముందుభాష, తరువాత 'లిపి' అని మనం భావించవచ్చు. నేటికీ 'లిపి' లేని అనేకభాషలు వ్యవహారంలో వున్నాయిగదా.

ఈ లిపి యిప్పటికి సుమారు 5 వేల సంవత్సరాలకు పూర్వం కనిపెట్టబడింది అని మన మంచనా వేయ వచ్చు. మనకు తెలిసిన విషయాన్ని భావితరాల కందించటంలో యీ లిపి మన కెంతో ఉపకరిస్తుంది. ఈ లిపి వ్రాసే వానిని వ్రాయసకాడు లేక లేఖకుడు అంటారు. వాఙ్మయ ప్రపంచంలో యీ లేఖకునికి చాలా ప్రాధాన్య ముంది.

వేదాలను వింగడించి, పురాణాలను ప్రపంచించి సంస్కృతభాషలో అనంతమైన వాఙ్మయాన్నీ, సంస్కృతినీ ప్రసాదించిన వ్యాసమహర్షికే మహాభారత రచనా సంకల్ప సమయంలో యీ వ్రాయసకాని సమస్య వచ్చింది. ఉప్పొంగి వస్తూన్న కవిత వెల్లువై ప్రవహిస్తూంది. భావాలు తరంగాలై-యెద అంచులకు ఒరసుకుంటున్నాయి. ఆవేశం చెప్పేటప్పుడు గణ, యతి, ప్రాసలలోగానీ, ఇతర విషయాలందుగానీ ఏ వైనా పొరపాట్లు వస్తే, అప్పటికప్పడే సవరించి సమర్థించి వ్రాయగలవాడుగా వుండాలి. ఏ పరిస్థితిలోనూ కవి ఆవేశానికి భంగకారి కారాదు. ఇన్ని అర్హతలుగల లేఖకుడు దొరకటం సాధ్యమా? వ్యాసమహర్షి సృష్టికి మూలపురుషుడైన బ్రహ్మతో ఆలోచించాడు. బ్రహ్మ 'గణపతి' ని లేఖకునిగా సూచించాడు.

వ్యాసుడు గణపతిని గూర్చి ప్రార్థించాడు. ఆతడు ప్రత్యక్షమై ఏం కావాలో కోరుకొమ్మన్నాడు. వెంటనే వ్యాసుడు "నేను సంకల్పించిన యీ మహాభారత రచనకు నీవు లేఖకుడు కావాలి" అన్నాడు.




నేటి సమాజంలో అక్షరాస్యులనే చదువు కొన్నవారుగా మనం భావిస్తున్నాము. కానీ చదువు వేరు అక్షరాస్యత వేరు. మన ప్రాచీనులలో పూర్వం వేదాధ్యయనం-శాస్త్రాధ్యయనం మొదలగునవి పుస్తకాపేక్షతో జరిగేవికావు. కేవలం గురువు చెప్పటం శిష్యుడు వినటం– ద్వారా చదువు సాగేది. ఈ విద్వాంసులలో అనేకులకు విద్య తెలుసు కానీ వ్రాయటం (లిపి) రాదు, అంటే మన మాశ్చర్యపడ నక్కరలేదు.

అవధులు దాటుతున్నది. ఏదో వ్రాయాలనీ, ఏదో చెప్పాలనీ, ఏదో వెల్లును యీ ప్రపంచాని కందించాలనీ అంతులేని చింతన-అంతర్మథన. వ్యాసభగవానుడీ ఉద్వేగాన్ని భరించలేకపోతున్నాడు. వెంటనే ప్రారంభిదామంటే తగిన లేఖకుడు లేడు. లేఖకుడంటే సామాన్యుడా? ఎంతో తెలివైన వాడై వుండాలి. చక్కగా తప్పులులేకుండా వ్రాయగలవాడై వుండాలి. కవిహృదయం తెలిసిన వాడై వుండాలి. కవి ఆవేశంలో వేగంగా

శ్రుత్వైతత్ ప్రాహ విఘ్నేశో
యది మే లేఖినీ క్షణమ్।
లిఖితో నావతిష్ఠేత
తదా స్యాం లేఖకో హ్యహమ్॥

వెంటనే గణపతి "నాకలం ఒక్క క్షణం కూడా నిలబడకుండా నీవు చెప్పాలి. ఏ పని యందు నియుక్తుడైనవానికి, ఆ పని అయిపోయేదాకా నిండుగా అవిరామంగా జరిగితేనే బాగుంటుంది. కాబట్టి అట్లా వేగంగా ఆపకుండా నీవు చెబుతానంటేనే

నేను నీకు లేఖకుడుగా వుంటాను" అన్నాడు. వ్యాసుడు మళ్ళీ ఇలా అన్నాడు.

"వ్యాసోఽప్యువాచ తం దేవ
మబుద్ధ్వా మా లిఖ క్వచిత్."

"అయితే స్వామీ! నేను నీవు చెప్పినట్లుగా నిలవకుండా వేగంగా చెబుతానుగానీ నేను చెప్పే ప్రతివాక్యం నీవు బాగా అర్థంచేసు కొనే వ్రాయాలి-అర్థంచేసుకోకుండా వ్రాయ కూడదు" అని,

ఈ వ్యాస - వినాయకుల సంభాషణలో- 'లేఖనక్రియ' లోనున్న కష్టము, లేఖకునికి వుండవలసిన విశిష్టలక్షణాలు మనకు బాగా ద్యోతకమౌతాయి. చీటికీ మాటికీ యితర ధ్యాసలో లేవకుండా, ఓపికతో ఎంతకాల మైనా వ్రాస్తూ కూర్చోగలవాడు కావాలి. ఇది సామాన్యలక్షణం. ఇక ఈ సంభాషణలో ఆపకుండా ఆశువుగా చెప్పడం కవికీ, అర్థం చేసికొని వ్రాయటం లేఖకునికీ, వుండవలసిన విశిష్టలక్షణాలని మనకు తెలుస్తూంది. ఈ రెండూ నిజానికి కష్టతరములైనవే.

సరే వ్యాసునికోర్కె ప్రకారం అర్థం చేసుకొని వ్రాయటానికే వినాయకుడు సిద్ధ పడ్డాడు. వ్యాసుడుకూడా ఆపకుండా చెప్పాడు. అయితే ఎంతటి మహాకవికయినా ఒక్కొక్కప్పుడు ఆవేశభంగం కలిగితే ఆశు వుగా చెప్పటం సాధ్యంకాకపోవచ్చు. అప్పుడు ఊపొంగి వెల్లువై వచ్చే కవిత కూడా ఆగిపోవచ్చు. కానీ అట్లా వీల్లే దన్నాడు గణపతి. అందుకోసమే వ్యాసుడు ఒక్కొక్కసారి చాలా క్లిష్టమైన శ్లోకాలను చెప్పేవాడు. మరి గణపతి అర్థం చేసికో కుండా వ్రాయకూడదు కదా!

'సర్వజ్ఞోఽపి గణేశో యత్
క్షణమాస్తే విచారయన్।
తావచ్చకార వ్యాసోఽపి
శ్లోకానన్యాన్ బహూనపి॥'

సర్వజ్ఞుడైన గణపతికికూడా ఆ కఠిన శ్లోకాలను అర్థం చేసికోవటానికి కొంత సమయం పట్టేది. ఆత డాలోచిస్తూ కూర్చు న్నంతలో వ్యాసుని ఆలోచనకు అవకాశం వచ్చేది. మళ్ళీ ఎన్నో క్రొత్తశ్లోకాలను ఆశువుగా చెప్పేవాడు.

వంద శ్లోకాలు కలిగిన ఒక శతకాన్ని వ్రాయాలంటేనే కవి ఎంతో శ్రమకోర్చి- ఎన్నోసమస్యల నెదుర్కొనవలసి వుంటుంది. అలాంటిది

'యదిహాస్తి తదన్యత్ర -
యన్నేహాస్తి న తత్ క్వచిత్'

అని సర్వసమగ్ర గ్రంథంగా కీర్తింపబడిన లక్ష శ్లోకాత్మకమైన మహాభారతాన్ని వ్రాయ టానికి పూర్వరంగం ఎంత వుంటుందో మన మూహించవచ్చు. ఏ కావ్యమైనా - గ్రంథ మైనా రచింపబడాలంటే, అది వెల్లు చూడా లంటే కవి ఎంత ప్రధానమైనవాడో లేఖకుడు కూడా అంత ప్రాధాన్యం కల్గినవాడని మనం తెలుసుకోవాలి.

సాహితీ సమరాంగణ సార్వభౌముడైన శ్రీకృష్ణదేవరాయలొకసారి కావ్యము రచింపుమని అనగా ఆంధ్రకవితా పితా మహుడైన అల్లసాని పెద్దన తన కవితా వస్తువులను యిట్లా పేర్కొన్నాడు.

"నిరుపహతి స్థలంబు రమణీప్రియదూతిక
తెచ్చియిచ్చు క
ప్పుర వీడె మాత్మకింపయిన భోజన
ముయ్యెలమంచ మొప్పుత
ప్పరయు రసజ్ఞు లూహ తెలియంగల
లేఖక పాఠకోత్తముల్
దొరికినగాక యూరక కృతుల్ రచియింపు
మటన్న శక్యమే?" అని-

ఇచట 'ఊహతెలియంగల లేఖక' అని లేఖకుని గూడ కవితావస్తువులలో నొకనిగా నుడివాడు పెద్దన మహాకవి. స్వయంగా అనుభవంలో ఉన్న విషయం కాబట్టి 'కవి ఊహ నారయువాడు' అని లేఖక పదాన్ని విశేషణ పూర్వకంగా చెప్పి, కావ్యనిర్మా ణంలో లేఖకుడు ఎంతో ప్రధానమైనవాడు అని సూచించాడు పెద్దన.

ఈ రీతిగా వాఙ్మయప్రపంచంలో లేఖ కునికి ఎంతో ప్రధానస్థాన ముంది. అయితే ఆధునిక సమాజంలో కవియే లేఖకుడుగా కూడ కొద్దిపాటి తన బాధ్యతను నిర్వహిస్తు న్నాడు. ఏమైనా లేఖకుని అపేక్ష బొత్తిగా లేకుండా ఏ గ్రంథము వెలుగు చూడటం లేదు. అటువంటి లేఖకునికి వాఙ్మయ ప్రపంచంలో తగు స్థానం లభించుగాక.

నిద్రాముద్రిత సాహితీజగతికిన్ నీ శక్తి
మేల్కొల్పుగా
ముద్రారాక్షసముల్ విదల్చి,
సవరింపుల్ గూర్చుటేగాక, ని
ర్నిద్రశ్రీః గవిరాక్షసంబుల నవోన్మేష
ప్రథన్ దిద్దరా
భద్రంబై తెరవెన్క నీ ప్రతిభ
యుద్భాసించుతన్ లేఖకా!

— శ్రీ మాడుగుల నాగఫణిశర్మ

*

## ప్రత్యేక కల్యాణోత్సవం




తిరుమల శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామివారి ఆర్జిత కల్యాణోత్సవం - కలవారు మాత్రమే చేయగల కైంకర్యం కాదిప్పుడు! 1981 నవంబర్ 1వ తేది నుండి ఆర్జిత కల్యాణోత్సవం రేటు 2,000 రూ.లకు పెంచబడిన దృష్ట్యా సామాన్యులకు అందుబాటులోవుండే విధంగా కేవలం 500 రూ.లతో మాత్రమే వేరొక 'కల్యాణోత్సవం' ఏర్పాటయింది. గృహస్థుతోకలిసి ఐదుగురిని మాత్రమే అనుమతించే ఈ కల్యాణోత్సవంలో ప్రసాదాల వంపకం వుండదు. మిగతా అంశాలన్నీ మామూలుగానే వుంటాయి. ఈ కల్యాణోత్సవం జరిపించ దలచేవారు—

పేష్కారు, తిరుమల ఆలయం సంప్రదించవలసి వుంటుంది.

# సూరసాగరం లోని ఆధ్యాత్మిక భావసంపద

మహాకవి సూరదాసు అమరకృతి అయిన "సూరసాగరం" ఒక అధ్యాత్మ భావ సుధా సాగరం. సూరదాసుని కృష్ణుడు సచ్చిదానంద స్వరూపుడైన పూర్ణపురుషుడు శ్రీమన్నారాయణుని అవతారమే శ్రీకృష్ణ పరమాత్మ. ఆత్మానంద ప్రకాశనార్థమై రాధాకృష్ణులుగా విభిన్నంగా కనుపించినా ఇరువురూ ఒక్కరే!

కృష్ణ పరమాత్మ ఒక్కచోట రాధతో ఇలా అంటాడు.

ప్రకృతి ఔర్ పురుష ఏకేహీ సమఝో
హమ తుమ ఏకహీ హైం,
భేద కేవల కహనే భరకో హై
జల థలమే జహాం కహీం భీ
మైం రహతాహూం
తుమ్హారే బినా నహీం రహ సకతా
యహ వేద ఔర ఉపనిషదోంనే
గాయా హై.

కృష్ణుడు లేనిదె రాధ లేదు. రాధ లేనిదే కృష్ణుడు లేడు. ఇరువురూ ఒక్కరే. గోపికలు వేదఋక్కులు. బ్రహ్మ, శివుడూ, లక్ష్మీ, ఏ ఒక్కరు వీరితో సరితూగ లేరని బ్రహ్మ స్వయంగా భృగుమహర్షితో అంటాడు. రాధ గోలోకానికి అధీశ్వరి. బృందావనం రాధా మాధవుల విలాసభూమి.

ఒకసారి కృష్ణుండు రుక్మిణితో

'యద్యపి ద్వారకా స్వర్ణ రచిత హై
యహాం
సమస్త విషయ భోగ ప్రాప్త హై
తోభీ మేరా మన సదైవ వంశీవట ఔర్
బృందావనకే లతాకుంజోం మే
రహతా హై'

ద్వారక స్వర్ణమయమై, సర్వసుఖాలకూ ఆస్పదమైనప్పటికీ నా మనస్సు మాత్రం ఆ బృందావనం, ఆ లతానికుంజాలలో మాత్రమే పరిభ్రమిస్తూ ఉంటుంది అంటాడు. బృందావనం భక్తికి క్షేత్రమైతే, వేణువు అణిమాద్యష్ట సిద్ధులకు కామధేనువు. వస్త్రాపహరణమనేది భగవానునికి భక్తునికి మధ్యనున్న వ్యవధానాన్ని తొలగించటం మాత్రమే.

పురుషోత్తముడూ పూర్ణకాముడూ సచ్చిదానంద స్వరూపుడూ అగు ఆ కృష్ణుని పరమానంద స్వరూపానికి పూరణ మాత్రమే రాధ. రాసలీల అనేది అందునా కృష్ణుని సగుణరూపునిగా లీలామూర్తిగా సృష్టించి నడుమ నడుమ అజ్ఞాన జనితమైన మాయని కల్పిస్తూ కృష్ణపరమాత్మ అద్వైతతత్త్వాన్ని ఆనందరూపాన్ని మనకు అవగతం చేసేందుకా అన్నట్లు, సూరమహాప్రభువు సూరసాగరాన్ని వెలయించాడు. అజ్ఞాన జనితమైన మాయని కల్పిస్తూ కృష్ణ పరమాత్మ తల్లి యశోదనూ, గోపికలనూ, గోపాలురనూ, దేవాదిదేవులనూ, సమస్త సృష్టినీ ఎలా మరపింప చేశాడో చక్కగా వర్ణించాడు. అదంతా ఒక అపూర్వ కళాసృష్టి.



మహాకవి సూరదాసు

జనుషాంధుడైనా మహాకవి సూరదాసు తన మనో నేత్రాలకు కన్పట్టిన కన్నయ్య అద్భుతమైన లీలామానుష రూపంలోని మాధుర్యాన్నీ, సౌందర్యాన్నీ, ఆంతర్యాన్నీ సూరసాగరంలో అందంగా, హృద్యంగా వర్ణించి, కీర్తించి, మధురంగా గానం చేశాడు. అందలి అపూర్వ కళాసృష్టిని పరిశీలిద్దాం.

గోవర్ధనాన్ని ఎత్తిన కృష్ణుని భుజాలు ఎంత నొచ్చుకున్నాయో అని వత్తుతున్న యశోదను చూచి బలరాముడు నవ్వుకుంటాడు. పదునాల్గు భువనములనూ తన చిన్న బొజ్జలో ఇముడ్చుకున్న ఈ మహానుభావునికి ఈ కొండను మొయ్యటం ఒక లెక్కా అని.

దానలీలా మహోత్సవంలో గోపికలు నీవు ఇలాగే మమ్మల్ని వేధిస్తూవుంటే 'వ్రజకో ఛాండి చలై'–"ఈ గోకులాన్ని వదలి వెళ్ళిపోతాం" అంటూ బెదరిస్తారు. .... మా గ్రామాన్ని వదలి మీరు పోలేరు. ఎక్కడ ఉంటారు అంటాడు కృష్ణుడు. ఓ యబ్బో! నీ సహాయం మాకేమీ అక్కర లేదులే .... "తల్లి యశోద రోటికి కట్టివేయగా ఎవరయ్యా నిన్ను విడిపించింది?" అంటారు గోపికలు. "నాకు తల్లి ఎవరూ? తండ్రి ఎవరూ? అయినా నే పుట్టగా మీరు చూచారా!" అంటూ గంభీరంగా పలుకుతున్న బాలకృష్ణుని ఆంతర్యాన్ని తెలియక గోపికలు వాదానికి దిగుతారు.

ముఖ్యంగా బాలకృష్ణ పదాలలో ఈ అధ్యాత్మ భావం సుస్పష్టంగా మనకు గోచరిస్తుంది. బాలకృష్ణుడు ఉయ్యాలలో పడుకొని కాలి బొటనవేలు చీకుతున్నాడు. దానిని సూరమహాకవి ఇలా అంటాడు.

చరన గహే అంగూఠా ముఖ మేలత,
జా చరనారవింద రస సుర నర కరత
వివాద
సో రస మోహీ కో దురలభ తాతే లేత
స్వాద ॥

ఏ చరణ కమలామృత రసాస్వాదనానికి వరవశించి, మానవులూ, దేవతలూ కూడా ఆనందంతో మైమరచి పోతూ వుంటారో అట్టి ఆనందం నాకుకూడా దక్కక పోయెనే అని కుతూహలంతో కాలి బ్రొటనవేలిని నోట నిడుకొని కృష్ణపరమాత్మ ఆస్వాదిస్తున్నా డట.

తల్లి యశోద బాలకృష్ణుని నిద్ర పుచ్చు తోంది. అది చూచిన శివుడూ బ్రహ్మ కూడా కంపించిపోయారట. కారణ మేమంటే—

జసోదా మదనగోపాల సువా వై
దేఖి సపనగత త్రిభువన కాంప్యో
ఈస విరించి భ్రమా వై ॥

సమస్త సృష్టినీ పోషించి రక్షించవలసిన ఆ పరమాత్మే నిద్రపోతే ఈ సకల చరాచర జగత్తూ ఏమైపోతుందో అనే భయం వారికి పట్టుకుంది.

స్వాస ఉదర ఉభరత యోం మానో
దుగ్ధ సింధు ఛవి పావై
నాభి సరోజ ప్రకట పదమాసన
ఉదర నాల పఛతా వై ॥

కర సిర తర కరి శ్యామ మనోహర
అలక అధిక సో భా వై
సూరదాస పన్నగపతి మానో
ప్రభు ఊపర ఫన ఛా వై ॥

ఉయ్యాలలో చేతిని తలక్రింద ఉంచు కొని పండుకొన్న బాలకృష్ణుని రూపంలో సూరదాసు శేషశాయి అయిన ఆ మహా విష్ణుని రూపాన్ని సందర్శిస్తాడు. ఉచ్ఛ్వాస నిశ్వాసాలకు కదలి కెరటాలపై మఱ్ఱి ఆకున కదలుచున్న కన్నయ్య చిన్నిబొజ్జ ఎగి రెగిరి పడుతున్నదట. నాభి సరోజం వలె వున్నదట. పున్నమ చందమామ వంటి ముఖాన్ని అంటిపెట్టుకొని వున్న ముంగు రులు పన్నగపతిని స్ఫురణకు తెస్తున్నాయి అంటాడు.

నందుడు బాలకృష్ణునికి అన్నప్రాశన చేయ సంకల్పిస్తాడు. చిన్ని కృష్ణుని ఒడిలోనికి తీసుకొని ముందు పాయసం తరువాత షడ్రుచులనూ చవి చూపిస్తాడు నందుడు. అవి పెదవికి తాకగానే ముఖాన్ని చిట్లిస్తాడు బాలుడు.

నంద లై లై ముఖ జుఠరావత
షటరస కే పరకార జహాం లగి
లై లై అధర ఛువావత
విశ్వంభర జగదీశ జగతగురు
పరసత ముఖ కరువావత.

అవును ప్రాపంచిక విషయాసక్తికి విముఖుడైన పరమ యోగేశ్వరేశ్వరుడైన ఆ జగదీశ్వరునికి ఇవి ఏమి రుచిస్తాయి.

అట్టి పరమానంద కందశితమైన సుందర రూపాన్ని పొందగలిగిన భాగ్యం కేవలం గోపికలకి మాత్రమే దక్కింది.

జా కో నేతి నేతి స్రుతి గావతి
ద్యావతి శివముని ధ్యాన ధరే
సూరదాస తిన కో బ్రజ జువతీ
ఝుకఝోరతి ఉర అంక లియే ॥

ఏ పరమాత్మ ఉనికిని తెలియక వేదాలు తల్లడిల్లి పోతున్నాయో, ఏ మహామహుని జాడకానక శివుడూ బ్రహ్మకూడా తల్లక్రిందు లుగా తపస్సు చేస్తున్నారో అట్టి ఆ పరమా త్ముని వ్రజ భామినులు తమ కౌగిళ్ళతో బంధించి ఆత్మార్పణమను భక్తి భావనతో చేజిక్కించుకొని ఆనంద డోలలలో తేలి యాడు తున్నారని అంటాడు.

ఈ సమస్త చరాచర జగత్తూ ఆ పరమా త్మకు ఒక్క విలాసం. ఆయన ప్రతిరూపమే ఈ జగత్తు.

ముఖప్రతిబింబ పకరిబే కారన
హులసి ఘుటరువన ధావత
ఛినక మాంఖు త్రిభువన కీ లీలా
సిసుతా మాహి దురావత.

బాలుడు నందుని మణిమయ సౌధంలో మోకాళ్ళపై దోగాడుతున్నాడు. మణిమయ స్తంభాలలో ప్రతిఫలించిన తన ప్రతిబిం బాన్ని చూచిన కృష్ణుడు దానిని వేరొక బాలునిగా భావించి పట్టుకోవాలని ప్రయ త్నిస్తాడు. ఆ క్రీడను తన మనోనేత్రంతో చూచిన సూరదాసు త్రిభువనాలనే ఒక్క క్షణంలో ఆడించగల ఆ పరమాత్మ మణి మయ స్తంభాలలో ప్రతిబింబించిన తన రూపాన్నే ముద్దుబాలునివలె పట్టుకోవాలని ప్రయత్నిస్తున్నా డంటాడు.

ఒక్క అడుగులో సమస్తభూమినీ కొలవ గల ఆ పరమాత్మ యశోదమ్మ ఇంటి గుమ్మాన్నే దాటలేక పోయాడనటం చేత కాక కాదు. ఆ యశోద భాగ్యం పండిం చాలని మాత్రమే. ఆ యమ్మ భాగ్యమే భాగ్య మనాలి.

ఘర ఆంగన అతిచలన సుగమ భయా
దేహ దేహరి మే అటకాయో
ఊరహు పైగ వసుధా సబ కీన్హీ
ధామ అవధి బిసరావతి.

— — — — — —

(మనహీ మన బలధీర కహత హై
ఐసో రంగ బనాయో.)

అలా ఇంటిగుమ్మాన్నే దాటలేక దిక్కులు చూస్తూ తన అశక్తతను తెలియజేస్తున్న తన తమ్ముడు.... "ఎంత నాటకం ఆడు తున్నాడు" అని తమ్ముని లీలా విలాసాన్ని చూస్తున్న బలరాముడు తనలో తానే నవ్వు కుంటాడు.

కోటి కోటి బ్రహ్మాండములను ఒక్క త్రుటిలో సృజించి, సంహరించగల ఆ పర మాత్ముని యశోదమ్మ చేయిపట్టుకొని మెల్ల మెల్లగా గుమ్మాలను దాటిస్తుంది.

"కరటేకి శ్యామకో, క్రమ క్రమకై
ఉతరా వై"

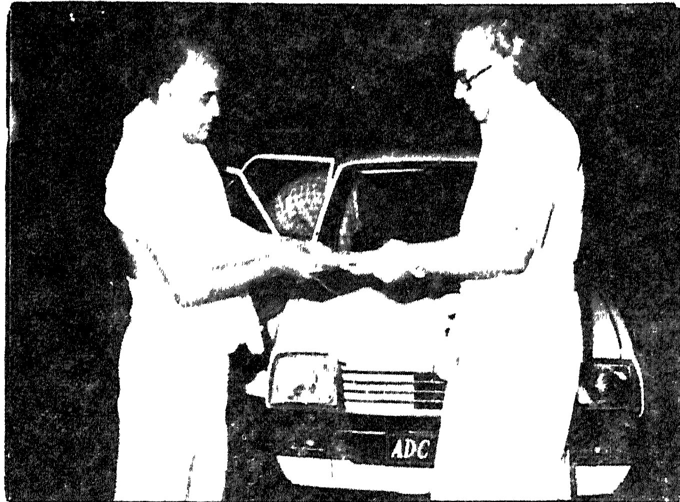
తన తల్లి పెరుగు చిలుకుతుండగా చూచిన బాలకృష్ణుడు మెల్లమెల్లగా వచ్చి పెరుగు కుండలో గిరగిరా తిరుగుతున్న కవ్వాన్ని కదలకుండా పట్టివేస్తాడు. అది చూచి వాసుకి భయపడ్డాడు. మందరం స్తంభించింది.

(48 వ పేజీలో)

# వార్తాలహరి

### 'మారుతికారు' కానుక

'మారుతికారు' సంస్థ, మొట్టమొదటిగా ఉత్పత్తియైన కారును జూలై 7న తిరుమలలో శ్రీస్వామివారికి కానుకగా సమర్పించింది. మారుతి ఉద్యోగ్ లిమిటెడ్, దాని అనుబంధసంస్థల ఉద్యోగుల తరపున ఆ సంస్థ ఛైర్మన్ శ్రీ వి. కృష్ణమూర్తి సుమారు 50 వేల రూపాయల విలువచేసే ఈ కానుకను తి. తి. దేవస్థాన కార్యనిర్వహణాధికారి శ్రీ జి. కుమారస్వామిరెడ్డికి అందజేయడం జరిగింది.




### స్వర్ణోత్సవాలు

కడపజిల్లా రాజంపేటలో శ్రీ ఎ.బి. నారాయణరెడ్డి కాలనీ మైదానంలో ఈ జూలై 10, 11 తేదీల్లో సాయంత్రం 6 గంటలకు తి. తి. దేవస్థానంవారు స్వర్ణోత్సవాలు వైభవంగా నిర్వహించారు. మొదటిరోజు గీతా పారాయణతో సభ ప్రారంభమైంది. స్థానిక ఆర్యవైశ్య సంఘాధ్యక్షులు శ్రీ బొగ్గరపు సుబ్రహ్మణ్యంశ్రేష్ఠిగారి అధ్యక్షతన జరిగిన ఈ కార్యక్రమంలో శ్రీ సముద్రాల లక్ష్మణయ్య, శ్రీ మల్లాది చంద్రశేఖరశాస్త్రి, పూజ్యశ్రీ ఆనందగిరి మాతాజి,శ్రీ ముదివర్తి కొండమాచార్యులు ధార్మిక ప్రసంగాలు చేశారు.

రెండవరోజు (జూలై 11)న కడపజిల్లా కలెక్టరు శ్రీ అమితాభ్ భట్టాచార్యగారు అధ్యక్షత వహించగా తి.తి. దేవస్థాన కార్యనిర్వహణాధికారి శ్రీ జి. కుమారస్వామిరెడ్డి సభను ప్రారంభం చేశారు. తదుపరి శ్రీ మల్లాది చంద్రశేఖరశాస్త్రి, శ్రీ సముద్రాల లక్ష్మణయ్య, శ్రీ ఆనంద మాతాజి ధార్మిక ప్రసంగాల అనంతరం తి. తి. దే. అన్నమాచార్య ప్రాజెక్టు కళాకారులు సంకీర్తన కార్యక్రమము కొనసాగించారు. చివరగా శ్రీ వంగల పట్టాభిభాగవతార్‌గారి 'శ్రీనివాస కల్యాణం' హరికథా కాలక్షేపంతో రెండు రోజుల స్వర్ణోత్సవ సభలు మంగళప్రదంగా ముగిశాయి.

### వేదశాస్త్రాగమ సదస్సు

ఈ జూలై 0వ తేదీన మంగాపురంలో తి. తి. దేవస్థాన కార్యనిర్వహణాధికారి శ్రీ జి. కుమారస్వామి రెడ్డి 'వేదశాస్త్రాగమ సదస్సు' ప్రారంభంచేస్తూ, దేవస్థానం అమలుచేస్తున్న వివిధ పథకాలను వేద పండితులు సద్వినియోగం చేసుకోవలసిందని ఉద్బోధించారు. తి. తి. దేవస్థాన వేద పాఠశాల ప్రిన్సిపాల్ శ్రీ డి. రామచంద్ర శాస్త్రి నివేదికను చదివారు. తదుపరి దేవస్థాన ప్రజాసంబంధశాఖాధికారి శ్రీ రావుల సూర్యనారాయణమూర్తి తి. తి. దేవస్థానం వేదప్రచారానికి అమలుచేస్తున్న పథకాల తీరును విపులంగా వివరించారు. చివరగా దేవస్థాన విద్యాశాఖాధికారి శ్రీ చంద్రశేఖర నాయుడు వేదపండితులను దుశ్శాలువలతో సత్కరించారు.

### అన్నమాచార్య ఉత్సవాలు

సికింద్రాబాదు "శ్రీ తాళ్లపాక అన్నమాచార్య కళాక్షేత్రం" వారు ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వ సాంస్కృతిక వ్యవహారాలశాఖ సహకారంతో 84 జూలై 6, 7 తేదీల్లో రెండు రోజులు తాళ్లపాకలో "అన్నమాచార్య ఉత్సవాలు" నిర్వహించారు.

మొదటిరోజు ఉత్తరప్రదేశ్ మాజీ గవర్నరు డా॥ బెజవాడ గోపాలరెడ్డిగారు ఉత్సవాలను ప్రారంభం చేశారు. ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వ సాంస్కృతిక వ్యవహారాల కార్యదర్శి శ్రీ పి. వి. ఆర్. కె. ప్రసాద్‌గారు



అన్నమాచార్యుల కీర్తనలను ఇంకా విస్తృతంగా ప్రచారం చెయ్యవలసిన అవసరం ఇంకా ఎంతైనా వుందని విజ్ఞప్తి చేశారు. తదుపరి ఆంధ్రప్రభ సంపాదకులు శ్రీ పొత్తూరు వెంకటేశ్వరరావు, తదితరులు ఉపన్యసించారు.

సాయంత్రం 7 గంటలకు శ్రీమతి శోభారాజు (రామరసవాహిని,భద్రాచల దేవస్థానం) అన్నమాచార్య కీర్తనలను గానం చేసి శ్రోతలను ఆనందింప జేశారు. శ్రీ కృష్ణమరాజుగారి వందన సమర్పణలో మొదటి రోజు కార్యక్రమాలు ఘనంగా ముగిశాయి.

7వ తేదీ డా॥ సి. నారాయణరెడ్డి (తెలుగు భాషా కమిషన్ అధ్యక్షులు) రెండవరోజు కార్యక్రమాన్ని ప్రారంభం చేస్తూ అన్నమయ్య వాఙ్మయంలో కవిత్వానికి కావలసిన సామగ్రి ఎంతైనా వుందని, అది తరువాతి కవులకు, పండితులకు ఒక ఖజానాగా ఉపయోగ పడిందని చెప్తూ, "ఏమొకో చిగురు టధరమున" అను అన్నమయ్య పాట పారశీకపంథాలో నడచిన, పారశీక ప్రభావం కలిగిన పాట అని వక్కాణించారు.

కడపజిల్లా జాయింట్ కలెక్టరు శ్రీ యస్. చెల్లప్ప తాళ్ళపాకలో చెన్న కేశవాలయానికి నిత్య నైవేద్యాలకు కావలసిన ఆర్థిక సహాయం చేయగలమని హామీ ఇచ్చారు. శ్రీ జానమద్ది హనుమచ్ఛాస్త్రి తాళ్ళపాక దేవాలయాన్ని అభివృద్ధి చేయవలసిన అవసరం వుందని చెప్పారు.

తి. తి. దే అన్నమాచార్య వాఙ్మయ ప్రాజెక్టు ప్రత్యేకాధికారి శ్రీ గౌరిపెద్ది రామసుబ్బశర్మగారు ప్రసంగిస్తూ, అన్నమయ్య అధ్యాత్మ కీర్తనలను తన పూర్వ వయస్సులో రచించినాడనీ, తదుపరి, అన్నమయ్యకు శ్రీ స్వామివారితో పరిచయం బాగా బలిసిన అపరవయస్సులో శృంగార సంకీర్తనలను రచించినాడని తెలియజేశారు. అన్నమయ్య గోపికలవలె శ్రీ స్వామివారితో శృంగారం నెరపాడనీ, అది అందరి దృష్టిలో ఉన్న లౌకిక శృంగారం కాదని సోదాహరణంగా వివరించారు. అన్నమయ్య ఒక విరాగి. ఆయనకు కీర్తికాంక్ష లేదు. అందుకే అన్నమయ్య అన్ని పాటలను 'వేంకటేశ' ముద్రతో రచించారు. పాడేవాడు తాను-వినేవాడు స్వామి. అంతే. "త్యాగరాజనుత" అని త్యాగరాజు చెప్పుకున్నట్లుగా అన్నమయ్య ఎక్కడా తనపేరు "అన్నమయ్య నుత" గా చెప్పుకోని విరాగి .... అని ప్రసంగించారు.

తి. తి. దే. హిందూధర్మ రక్షణసంస్థ కార్యదర్శి, అన్నమాచార్య ప్రాజెక్టు ఇన్ చార్జి డైరెక్టరు, శ్రీ సముద్రాల లక్ష్మణయ్యగారు ప్రసంగిస్తూ, 'ఏ రీతి రచించి రేని సమకాలమువారు మెచ్చరుగదా-(అన్న రీతి అన్నమయ్యను తాళ్ళపాకవారు నిరాదరించినా, ఆ అన్నమయ్యవల్లనే తాళ్ళపాక అంతర్జాతీయ ఖ్యాతిని ఆర్జించబోతున్నదని వక్కాణించారు. వ్యాస వాల్మీకి పోతన మహాకవుల్లో కానరాని అద్భుత కల్పనలు అన్నమయ్య కల్పించాడని, సకల వేదాలను సంకీర్తనలుగా పాడినాడని, భగవద్గీతాసారాన్ని తన పాటల్లో వివరించాడని, అల్పకాలంలో అన్నమయ్యకు, అన్నమయ్య పాటలకు అనల్ప ప్రచారం వచ్చిందనీ, ఇక కొద్దికాలంలో ఏ వాగ్గేయకారునికి లేనంత విస్తృత ప్రచారం అన్నమయ్యకు కలుగబోతున్నదని శ్రీ లక్ష్మణయ్యగారు ప్రసంగించారు.

శ్రీ యం. శ్యామలరావు భారతప్రభుత్వ పబ్లిసిటి ఆఫీసరు గారి అధ్యక్షతలో శ్రీ ఎ. ఆర్. కృష్ణ (ఆంధ్రప్రదేశ్ నాటకసంస్థ, నటమండలి) వీథి నాటక ప్రాశస్త్యాన్ని వివరిస్తూ "వీథినాటక గురుకులం" సంస్థకు ప్రారంభోత్సవం చేశారు.

శ్రీ పి.వి.యస్. కృష్ణశాస్త్రి అన్నమయ్య మహిమలను క్లుప్తంగా వివరించారు.

తదుపరి తి. తి. దే అన్నమాచార్య ప్రాజెక్టు కళాకారులు శ్రీ పి. యస్. రంగనాథం, శ్రీ ఎ. నాగేశ్వరనాయుడు బృందం అన్నమాచార్య కీర్తనలను శ్రుతిమధురంగా పాడి శ్రోతలను ఆనందింపజేశారు.

శ్రీకృష్ణమంజుగారి వందన సమర్పణతో రెండవరోజు ఉదయం కార్యక్రమాలు ముగిశాయి.

## బ్రహ్మోత్సవాలు

కడప జిల్లా తాళ్ళపాక గ్రామంలో ఈ జూలై 9 నుండి 17వ తేది వరకు శ్రీ చెన్నకేశవస్వామి మరియు శ్రీ సిద్ధేశ్వరస్వామి బ్రహ్మోత్సవాలు తి. తి. దేవస్థానం వారి ఆధ్వర్యంలో వైభవంగా జరిగాయి. ప్రతి రోజు శ్రీవార్లకు ఉత్సవాలు, ధార్మిక కార్యక్రమాలు, తి. తి. దేవస్థాన అన్నమాచార్య ప్రాజెక్టు కళాకారులచే హరికథలు, అన్నమాచార్య కీర్తనల కార్యక్రమాలు ఘనంగా నిర్వహించారు.

## తి.తి. దేవస్థాన ధర్మకర్తలమండలి నిర్ణయాలు

తిరుమల, తిరుపతిలో దేవస్థానమునకు సంబంధించిన కేసులను విచారించేందుకై తిరుపతిలో ప్రత్యేకంగా ఒక న్యాయస్థానాన్ని ఏర్పరచవలసిందని, అందుకు గాను తాము ప్రతి సంవత్సరం 1.5 లక్షల రూపాయలను భరించగలమని, ధర్మకర్తల మండలి హైకోర్టును కోరడం జరిగింది.

శ్రీ వేంకటేశ్వర సనాతన ధర్మ గ్రంథాలయం, పరిశోధనాకేంద్రం ఏర్పాటుకు గాను 40 లక్షల రూపాయలను మంజూరు చేయడాన్ని నిర్ణయం జరిగింది.

తిరుపతి ఓవరుబ్రిడ్జి నుండి చిత్తూరు రోడ్డు వరకు బైపాస్‌రోడ్డు నిర్మాణానికిగాను రూ. 50 లక్షలు మంజూరు చేయడానికి నిర్ణయం తీసుకొనడం జరిగింది.

హరిద్వార్‌లోని సప్తసరోవరం వద్దగల భద్రకళాపీఠాన్ని దేవస్థానం స్వాధీనం చేసుకొని, అభివృద్ధి చేయాలని నిర్ణయించింది.

చిత్తూరులోని వేంకటేశ్వర కళాపీఠాన్ని కల్యాణమండపంగాను, ఆడిటోరియం కాంప్లెక్సు మార్చి నిర్మాణంచేయుటకు బోర్డు తీర్మానించింది.

ఆదిలాబాద్ జిల్లా మంచిర్యాలలో, నల్గొండజిల్లా మండపల్లిలో 20 లక్షల రూపాయల ఖర్చుతో కల్యాణమండపాలు నిర్మించుటకు తీర్మానించడమైనది.

అలాగే భువనేశ్వర్‌లో తి. తి. దే. సమాచార కేంద్రాన్ని ఏర్పాటుచేయాలని కమిటీ నిర్ణయించింది.

తి.తి.దే. నాల్గవతరగతి ఉద్యోగస్థులకు ఖాదీ దుస్తులకు బదులుగా టెరికాటన్ దుస్తులను ఇచ్చుటకు నిర్ణయించింది. •

# ధర్మరక్షణ కార్యక్రమాలు

## వికాసభారతి

గత జూలై 11 బుధవారం విజయవాడ సత్యనారాయణపురం శ్రీ సీతారామకల్యాణ మండపంలో, తి.తి.దే. హిందూధర్మరక్షణ సంస్థ కృష్ణాజిల్లా శాఖ సహకారంతో, "వికాసభారతి" సంస్థవారు ధార్మిక కార్యక్రమాలు నిర్వహించారు. రైల్వే డివిజనల్ సూపరింటెండెంటు శ్రీ యం. కె. రావు ముఖ్యఅతిథిగా, డా॥ దమ్మాలపాటి రామారావుగారు అధ్యక్షతవహించిన ఈ సభలో కుమారి యన్. లక్ష్మికుమారి, శ్రీ బసవరాజు సుబ్బారావుగారు, రామాయణవిశిష్టత, రామ నామప్రభావం గురించి ప్రసంగించారు.

శ్రీమతి సీతా రావుగారు భక్తులకు శ్రీ కంచి స్వామివారు పంపిన రామకోటిపుస్తకాలను, తి. తి. దే. ప్రచురణలను, లాకెట్లను పంపిణీ చేశారు. అనంతరం వికాసభారతి బాలల విభాగం వారిచే 'దంతవేదాంతం' నాటిక ప్రదర్శింపబడింది.

## మెదక్ జిల్లా

హరిజనవాడ బాబానగరంలో ఇంటింటికి వెళ్ళి హిందూధర్మరక్షణసంస్థ మెదకు శాఖ వారు సప్తగిరీశుని సప్త సూత్రములను 1. స్నానంచేయుట 2.బొట్టుపెట్టుకొనుట 3.ఇష్ట దేవతాపూజ, ప్రార్థన 4. గీతాపారాయణం 5. తులసిమొక్కను పెంచుట 6. ఇంటి ద్వారముపై ఓంకారమును చిత్రించుట 7. ప్రతివారము సత్సంగసమావేశాల్లో భజనల్లో పాల్గొనుట ప్రచారం చేశారు. అట్లే సోమేశ్వరవాడలోను పై అంశములగూర్చి ప్రచారం చేశారు. భజన కార్యక్రమాలు నిర్వహించారు.

## విష్ణు సహస్రనామ పారాయణ

తి. తి. దే. హిందూధర్మరక్షణ సంస్థ గుంటూరు జిల్లాశాఖవారి ఆధ్వర్యంలో గుంటూరు శ్రీ రమా సత్యనారాయణస్వామి దేవస్థానంలో జూలై 15 న "శ్రీ విష్ణుసహస్ర నామపారాయణ" కార్యక్రమం ప్రారంభింపబడింది. శ్రీవిష్ణుసహస్రనామ ప్రాశస్త్యాన్ని శ్రీ సోమాశి బాలగంగాధర శర్మగారు వివరించారు. ఈ కార్యక్రమం శ్రీ చావలి వెంకటగోపాల కృష్ణమూర్తి స్వాగతం పలుకగా, శ్రీ కొడ్డపాటి దుర్గాప్రసాద్‌గారు ప్రారంభం చేశారు. ఈ పారాయణకార్యక్రమం నలభైరోజులు అనగా ఆగష్టు 23 వరకు నిర్వహింపబడుతుంది.

చిలకలూరుపేట పొలస గ్రామంలోకూడ జూన్ 25న శ్రీ వేంకటేశ్వరభక్తసంఘం సౌజన్యంతో ఇంటింటా ధార్మిక ప్రచారం కావింపబడింది. ఇంటింటికి "ఓం" కారాన్ని అతికించి ప్రసాదవినియోగం నిర్వహింపబడింది. సాయంత్రం విజ్ఞానమందిరంలో గీతాపారాయణ, హనుమాన్ చాలీసా కార్యక్రమాలు నిర్వహింపబడ్డాయి.

## విశాఖ జిల్లాలో

సాంబమూర్తి నగర్‌లో శ్రీపార్వతీచంద్ర మౌళీశ్వరస్వామి దేవస్థానంలో జూన్ 26 నుండి జూలై 3 తేదీవరకు శ్రీమద్రామాయణ హరికథా కాలక్షేపం శ్రీ తాళ్ళూరి చిన అప్పలస్వామి భాగవతార్ గారిచేత నిర్వహింపబడింది. హిందూధర్మరక్షణసంస్థ జిల్లా ఆర్గనైజరు శ్రీ ఎం. సత్యనారాయణ మూర్తి ధార్మిక ఉపన్యాసాలిచ్చారు.

## శ్రీ పంచముఖ ఆంజనేయస్వామి ప్రతిష్ఠ

ఒంగోలు లాయరుపేటలోని సుందర నగరంలో శ్రీ పంచముఖ ఆంజనేయస్వామి శ్రీరాఘవేంద్ర బృందావనము ప్రతిష్ఠింప సంకల్పించారు. ఈ ధార్మిక కార్యక్రమానికై ఒంగోలు రూరలు పంచాయితీవారలు, బ్యాంకు ఎంప్లాయీస్ కో-ఆపరేటివ్ బిల్డింగు సొసైటీవారు వేయి చ. గజముల స్థలమును విరాళముగా సమర్పించారు. 84 ఆగష్టు 6న పంకర్షణము, ఆగష్టు 22 న శంకుస్థాపనమునకు సుముహూర్తము నిర్ణయింపబడినది. భక్తాదులు ఈ కార్యక్రమాలలో పాల్గొని తీర్థప్రసాదములు పొందవచ్చును. విరాళము లివ్వదలచిన భక్తులు శ్రీధేనువుకొండ కంచి వరదరాజు, కార్యదర్శి, శ్రీ పంచముఖ ఆంజనేయ రాఘవేంద్ర సాంస్కృతిక సంఘం, పంగమూరు డొంక, ఒంగోలు, వారికి పంపవచ్చును.



వికాసభారతి కార్యక్రమ దృశ్యం: (కూర్చున్నవారు: కుడినుంచి ఎడమ వైపుకు) కుమారి యన్. లక్ష్మికుమారి, శ్రీమతి ఎమ్. సీతారావు, శ్రీ ఎమ్. కె. రావు, డివిజనల్ రైల్వే సూపరింటెండెంటు, డా॥ దమ్మాలపాటి రామారావు, మాజీ ఎమ్.ఎల్.ఏ., శ్రీ బి. సుబ్బారావు, జిల్లా ఆర్గనైజర్, శ్రీ సి. హెచ్. గౌరీశంకర్.

(44 వ పేజీ తరువాయి)

సాగరం పూర్తిగా కంపించింది. ఈ మహానుభావుడు తిరిగి సముద్రమథనం చేస్తే తిరిగి హాలాహలం జనిస్తే, మళ్ళీ హాలాహలాన్ని ఎక్కడ భక్షించవలసి వస్తుందో నని శివుడు కూడా భయపడి పోతాడట. అలా పెరుగు కుండలో గిరగిరా తిరిగే కవ్వాన్ని కదలక పట్టిన ఆ స్వామి విన్యాసాన్ని తన మనోనేత్రంతో చూచిన సూరదాసు చక్కటి రూపకల్పన చేస్తాడు. చిత్తగించండి.

మథత దధి మథనీ టేకి ఖర్యో
ఆరి కరత మటుకీ గహ మోహన వాసుకి
సంభు డర్యో
మందర దురత, సింధు పుని కాంపత,
ఫిరి జని మథన కర్యో.

ఒక్కొక్కసారి తనకూ శివునకూ భేదమే లేదని అనిపించేటట్లు గోపికలకు భ్రమని కలిగిస్తాడు. అదంతా పరమాత్ముని లీల.

సఖిరీ నందనందన దేఖు
ధూరి ధూసరి, జటాజూటని హరి కియే
హర భేష.

సఖీ! చూచావా మన బాలకృష్ణుడు శరీర మంతా దుమ్ముకొట్టుకొని ఎలా పరమశివుని లాగా వున్నాడో! అంతే కాదు....

మనో గంగా గౌరిడర ఉర లియో
కంఠ లగాయ
కేహరి కోనఖహి నిరఖత రహీ నారి బిచారీ
బాల ససి మనో ఖాలతే లై ఉర ధర్యో
త్రిపురారీ!

ఒక్క బూడిదేకాదు. గంగమ్మ గౌరమ్మకి భయపడి శివుని కౌగిలించుకొన్నట్లు ఆ ముత్యాల సరాలను చూడవే! తలమీది బాలచంద్రుని సడలించి కన్నయ్య పులి గోరుగా ధరించలేదు కదా! అని అను కుంటూ విభ్రాంతలై చూస్తారు గోపికలు.

నిజానికి బలరాముని కొక్కనికే శ్రీకృష్ణుని అవతార రహస్యం తెలుసు. అందుకే మాటిమాటికీ—

"పుని పుని కహత కౌనహై మాతా కోహై
తుమ్హరే తాతా"

నీ తల్లి ఎవరో, నీ తండ్రి ఎవరో కాస్త చెప్ప మంటూ మాటిమాటికీ కవ్విస్తాడు బల రాముడు.

ఈ విధంగా సమగ్ర సూరసాగరంలో శ్రీకృష్ణుని పరబ్రహ్మ తత్త్వాన్ని ఆనంద మయ రూపాన్ని అడుగడుగునా చూస్తాం.

జో మూరతి జలథల మో వ్యాపక నిగమ
నఖోజత పాయీ
జోమూరతిజూ ఆపనే ఆంగన చుటకి
దైదై నచాయీ.

గోకులంలో శ్రీకృష్ణుని అవతరణ దుష్ట శిక్షణ, శిష్టరక్షణ నిమిత్తం అని మనం గ్రహించాలి.

సర్వోపనిషదోగావో దోగ్ధాగోపాల
నందనః,
పార్థో వత్సః సుధీర్భోక్తా దుగ్ధం గీతా
మృతం మహత్.

సమస్త ఉపనిషత్తులూ గోవులు. పాలు పిదుకువాడే గోపాలుడు. గోవత్సమే పార్థుడు. గీతామృతమే క్షీరము. వివేక వంతు లందరూ భోక్తలు అని నట్లుగా సజ్జనులకూ, పుణ్యాత్ములకూ ఆనందం కలి గించే నిమిత్తం భగవానుడు లీలారూపాన్ని ధరించాడు.

"సూరస్యామ సురభీ దుహి సంతన
సుఖ దాయీ."

భగవానుడు భక్తులకు ఆనందం కలిగించే నిమిత్తమే గోకులంలో అవతరించి గోవుల పొదుగుల్లో నుంచి అమృతాన్ని పిండాడట.

అవును మరి! సమస్త "సూరసాగరం" కృష్ణ లీలామృతధారలతో నిండి మధురాతి మధురమై పరమ పవిత్రమై భక్తమాన సాలను ఆనందపరవశం చేసిం దనటంలో ఎట్టి అతిశయోక్తి లేదు.

**సి.వి.ఎస్. అన్నపూర్ణేశ్వరి 'శ్రీవల్లి'**

---

(4 వ పేజీ తరువాయి)

కాని మన ముందడుగులో పరుగులో మనకు తెలియకుండా పొగొట్టుకొన్నది ఒకటుంది. మన దేశంలో మనపాలనలోనే, మనదైవ తత్త్వాన్ని జాతివిధానాన్ని ప్రచారంచేసుకో లేనంతగా గిరి గీచుకొని క్రమంగా స్పృహనే కోల్పోతున్నది. అహరహం ఐహిక సుఖాలను అనుభవించే పశ్చిమ బుద్ధులు భారతీయ విజ్ఞాన భాస్కరారాధనలో మునిగి తేల్తుంటే మనకిది పెరటియందైన చైతన్యం కావాలని సూర్యాస్తమయం చూస్తున్నాం. భారతీయు డనిపించు కోవటానికి భయం. హిందువునని చెప్పుకోవటం హీనం అనే స్థితికి వచ్చాం. ఇచ్చకాలకు మెప్పులకు మెచ్చులకు మోసపోయి సంప్రదాయాలను సమీక్షించకుండానే సమాధి కడుతున్నాం. మనతాడు పాము సిద్ధాంతం మంచిని చెడని భ్రమింపజేస్తున్నది. ఫలితం మనం మనం కాకుండా పోతున్నాం. మన మనస్సే మనది కాకుండా పోతున్నది.

ఈ అలసత్వం నుండి అశక్తతనుండి బయటపడి మన మెవరో చెప్పుకోగల్గినవాడు నిజంగా సర్వదా స్వాతంత్ర్యం సిద్ధించినట్లు, జాతి తన పురోగమనంలో మరొక మెట్టెక్కినట్లు సర్వమత సమాదరణమంటే స్వమత నిరాకరణమని మాత్రం అర్థం కారాదు. అంతే. భర్తృహరి చెప్పనే చెప్పాడు,

"సుప్తం ప్రమత్తం విషమస్థితం వా
రక్షన్తి పుణ్యాని పురాకృతాని" అని

కాలక్రమాన తాతల నేతులు చెప్పుకొంటున్న మనకు మొదటి మూడూ సిద్ధించినవై. ఇక వాళ్లోదే శరణ్యం.

Edited and Published on behalf of the T. T. Devasthanams by K. Subba Rao, M.A., and Printed at T.T.D Press.
by M. Vijayakumar Reddy, L.P.T., Manager, T.T.D. Press, Tirupati.



Regd. No. H/TRP/13 సంవత్సర చందా: 12-00.

